Kış 2020-21

YapıKredi

Crystal

Sıfırın altına inen derecelerin yarattığı hava akımı ile buzul göllerin doğal oluşum siluetleri

Favori restoranlarınız Fuudy ile evinizde.

Üstelik Yapı Kredi Crystal'dan **%20 indirimle!**

Detaylı bilgi için: crystalcard.com.tr

YapıKredi Crystal

İÇİNDEKİLER

52

Isıveren form prensibi
Bir zamanlar yemek ve ısınma adına kullanılan ve daha sonraları bir tasarıma dönüşerek ambiyans yaratan bir araç, şömine

58

Çok yönlü deneyim hakimiyeti
Buz üzerinde otomobil sürmenin lüks bir deneyim olduğunu kanıtlayan bir etkinlik buzda sürüş deneyimi

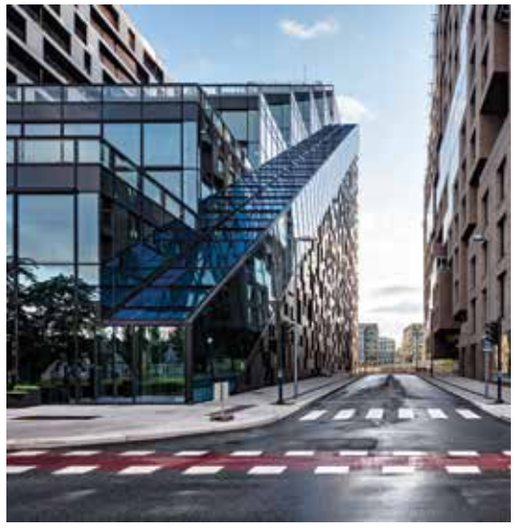

36

Mimari ile doğanın diyaloğu
Yapıların iklim koşullarını baz alarak şekillendiğinin bir kanıtı olarak İskandinav mimarisi ve tasarım notları

88

Mücevher entegrasyonu
Mücevherlerin alışık olduğumuz formlarının yerine kıyafetlere entegre edilmiş versiyonlarıyla birlikte sezon incelemesi

46

Sıfırın altında dönüşüm
Fransa Alplerinde planlamasına İkinci Dünya Savaşı sırasında başlanan, kayak ve lüks kavramlarını bir araya getiren Courchevel

30

7. sanatın perde arkası
Lumière kardeşlerin 1895'te Paris'te gösterime sunduğu on kısa filmin ardından gelişen sinema tarihi

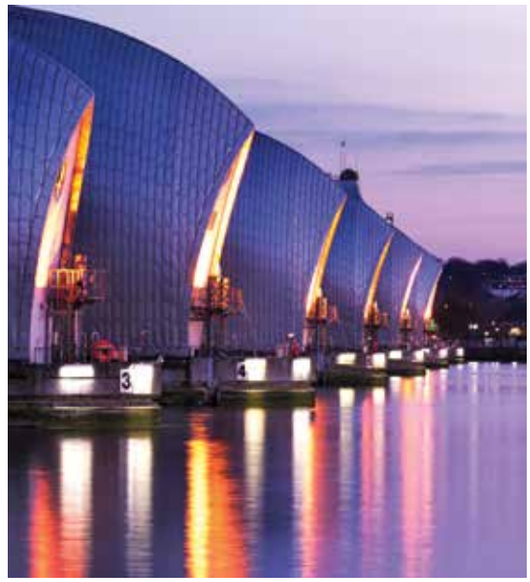

68

Sürdürülebilir yaşam izleri
Sürdürülebilir enerjinin gündelik yaşamdan üretim sektörlerine olan pozitif etkisi

92

Aktüel etkinlikler
Online platformlarda ziyaret edebileceğiniz kültür ve sanat rotaları

42

Çikolatanın hal değişimleri
Sıcak çikolata temasında öne çıkmış destinasyonlar

78

Cinsiyetsiz gardırop
Modanın cinsiyetsiz tasarımları

Gilan
ZORLU CENTER | İSTİNYE PARK
FOUR SEASONS BOSPHORUS | ANKARA ÇANKAYA CADDESİ
@GILANISTANBUL | GILAN.COM

ARALIK-OCAK-ŞUBAT

Yönetim
İmtiyaz Sahibi
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. adına
Arda Öztaşkın

Yönetim Yeri
Yapı Kredi Plaza, D Blok,
Levent, 34330 İstanbul
Tel: 0212 339 70 00

Yayın Kurulu
Özge Bakırçalı, Ege Can, Esra Arat,
Mert Nuzumlalı, Deniz Öztürk,
Beran Toksöz, Müjde Metin

Yapım - Yayın
Lup Medya Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Ayazpaşa Camii Sok.
No:7/5 Beyoğlu/İstanbul/Türkiye
Tel: 0212 243 6142
info@lupmedya.com

Yayın Koordinatörü (Sorumlu)
Beran Toksöz

Kreatif Direktör
Müjde Metin

Editör
Aylin Kumdagezer

Görsel Yönetmen
Gözde Kaniğ

Katkıda Bulunanlar
Demet Gezbor, Koray Yıldız,
Barış Çetin, Güvenç Atsüren,
Uygur Uygur, Esra Kağıtçı Dede,
Aslin Kumdagezer, Kristin Fındıkoğlu,
Selin Ekim, Elif Erdoğan,
Emre Kapçak

Reklam Direktörü
Evrim Yücesoy
evrim@lupmedya.com

Baskı
Ofset Yapımevi
Çağlayan Mah. Şair Sok. No:4
Kağıthane 34403 İstanbul
Tel: 0212 295 86 01

Baskı Yeri ve Tarihi
İstanbul, Aralık 2020

Yayın Türü
Yerel süreli yayın

Tiraj
8 bin adet

Crystal Dergisi, Lup Medya Ltd. Şti. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Crystal Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf ve illüstrasyonların her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara, yayınlanan ilanların sorumluluğu ise sahiplerine aittir.

Mersis No: 0937002089200741

22

Buz katmanında iz düşümü
Alışılmış göl siluetine soğuk hava elementlerini ekleyen buzul göller

Baykal Gölü, Sibirya, Rusya.

Çıkarımlarda bulunmak alışık olduğumuz bir düşünce yapısı olsa da 2020'yi her koşulda diğer senelerden ayrı tutmalı. Hayatımıza giren yeniliklerle ve doğallık kazanan alışkanlıklarla bir seneyi geride bırakırken deneyim kelimesinin getirilerini hepimiz yaşayarak öğrendik. İnsanlığın her koşula ve şarta alışabileceğinin bir kanıtı olan 2020'yi bitirirken tecrübe edinmenin ne denli sınırsız olduğunu da idrak ettik. Bu nedenle Crystal Kış 2020-21 sayısını değişen koşullarla birlikte deneyimlediğimiz ve tecrübe kazandığımız farklılıklardan yola çıkarak hazırladık. Kapak konumuzda rotamızı değişen sıcaklıkların izinde buz tutmuş göllerin yarattığı doğallıklara çevirdik. Alışılmışın dışında bir deneyimden bahsetmişken sürüş teknikleri ile farklı hava koşullarını bir araya getiren etkinliklere de değinmeyi ihmal etmedik. Moda tasarımlarında yıkılan cinsiyet kavramının yanı sıra bir kıvılcımın yarattığı ambiyansıyla şömine tarihini irdeledik. Kısacası değişen değerlerin akabinde edinilen tecrübelerin aslında zamanla ne kadar sıradan kabul edildiklerine değindik. Sağlıklı ve her şeyden önce umut dolu bir kış olması dileğiyle...

82

Organik kış ritüeli
Kış aylarının en çok kullanılan aksesuarlarından bir derleme

Gılan
ZORLU CENTER | İSTİNYE PARK
FOUR SEASONS BOSPHORUS | ANKARA ÇANKAYA CADDESİ
@GILANISTANBUL | GILAN.COM

GÜNDEMDEN KISA KISA

Yazı Barış Çetin

Harley-Davidson'ın Serial 1 modeli 2021 yılının ilk çeyreğinde satışa sunulacak.

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ NOKTASI

Motosiklet denince akla ilk gelen markalardan biri olan Harley-Davidson artık elektrikli bisiklet sahnesine de adım atıyor. Markanın 1903'te ürettiği ilk motoruyla aynı ismi taşıyan Serial 1, 2021 yılının ilk çeyreğinde satışa sunulacak. Vintage estetiğini tasarımına taşıyan bu model, eski ve yeni Harley-Davidson arasında bir köprü kuruyor. Henüz tasarıma biçilen fiyat aralığı hakkında bir bilgi paylaşımı olmasa da Serial 1'ın piyasadaki rakiplerine paralel bir yol izleyeceği söyleniyor. Öte yandan, pedal destek özelliği sayesinde sürüş konforu ve ekstra hız bağlantıları da modeldeki yerini alıyor. Zira soru işaretlerinden biri de Harley-Davidson'ın bilinen ses tonunun elektrikli bisikletlerdeki pozisyonu.

Şimdiye Kadar Üretilmiş İlk Hibrit Maserati

Fer Mas Oto Tic. A.Ş.
Kuruçeşme Cad. No: 27 Kuruçeşme/İstanbul
Tel: (0212) 263 30 01

Birmot Antalya
Altınova Sinan Mah. Serik Cad.
No: 301 07170 Kepez/Antalya
Tel: (0242) 225 18 18

Birmot Ankara
Söğütözü Mah. Söğütözü Cad. No: 2
Koç Kuleleri C Blok No: 8–9 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 220 55 02

Mengerler Bursa
Ovaakça Santral Mah. İstanbul Cad.
No: 644 Osmangazi/Bursa
Tel: (0224) 261 11 14

Maserati

Ghibli

Motor: 2.0 L4, Azami Güç 330 HP/450 Nm, Azami Hız 255 km/s, 0–100 km Hızlanma 5.7 sn, Yakıt Tüketimi (karma) min.-maks. 8.5 - 9.6 Lt/100 km, CO_2 Emisyonları (karma) min.-maks. 192–216 g/km. İlanda belirtilen veriler, versiyona göre değişiklik gösterebilir.

Koç

www.maserati.com.tr

Dağ evi temasının izinde tasarlanan Montage Big Sky, Amerika.

MODERN VE RUSTİK DAĞ EVİ KONSEPTİ

Eski normal düzende şu sıralar kış tatillerimizi planlıyor yahut seyahat etmek için gün sayıyor olurduk. Neredeyse bir seneyi dolduracağımız pandemi ile birlikte tatil anlayışımız değişim gösterse de, bu durum farklı lokasyonlardaki yeni oteller hakkında bilgi edinmemizin önüne geçmiyor. Bu noktada Spanish Peaks bölgesindeki ve Yellowstone Milli Parkı'nın içerisinde bir saatten daha kısa mesafede yer alan Montage Big Sky, macera severler ve açık hava meraklıları için yıl boyunca dağ havası sunuyor. 5.800 dönümlük kayak yapılabilir alanın yanı sıra Montage Big Sky'ın aktiviteleri arasında doğa ve kar yürüyüşleri, dağ bisikleti parkurları da yer alıyor. Modern bir dağ oteli tasarımına sahip olan Montage Big Sky, bölgesel ahşap ve taşlardan oluşan mimarisi ile dağ manzaralarının ortak paydasına değiniyor.

Başyapıtlarımız, sizinle değer kazanır.

Farkı yaşamak için Gaggenau.

Başyapıtınızı bizimle yaratın. Yeni kombi buharlı fırınlar ve fırın serisi ustalaşmayı bekleyen bir dünyanın kapılarını açıyor.

Tüm parçaları eşsiz malzemeler kullanılarak el işçiliği ile hazırlanan her bir Gaggenau ürünü profesyonel bir performans sergiliyor ve bunu 1683'ten beri sürdürüyor.

Master steam: gaggenau.com

GAGGENAU

***Decorative Arts 1970s* Aralık ayında Taschen yayınlarında.**

FÜTÜRİZMDE MACERALARLA DOLU BİR DÖNEM

Sanat ve tasarım disiplinleri arasında kurulan bağlantılar birbirini etkilerken bu birleşimden ortaya çıkan sonuçlar da bir şekilde gustomuzu belirliyor. Evlerimizden çalışma alanlarımıza varıncaya kadar zaman geçirdiğimiz her bir bölge, tasarım dilimizin ve bir şekilde kendi hayat görüşümüzün yansıması olarak kabul edilebilir. Öte yandan milenyum ile her ne kadar yeni bir döneme adım atmış olsak da halihazırda bundan elli sene öncesine dayandırılan tasarım noktalarını referans aldığımız oluyor. Bu tezimizi ise rustik-eko trendlerin yanı sıra fütürizmin dramatik ifadeleri ve dönemin en iyi tasarımlarına yer veren *Decorative Arts 1970s* seçkisiyle doğrulamak mümkün. Metal eşya, seramik, tekstil ve daha fazlasıyla *Decorative Arts 1970s*'te geçtiğimiz on yıl içinde hızla değişen fikirleri, buna karşı çıkan ekolleri ve sanat hareketleri keşfedebilirsiniz.

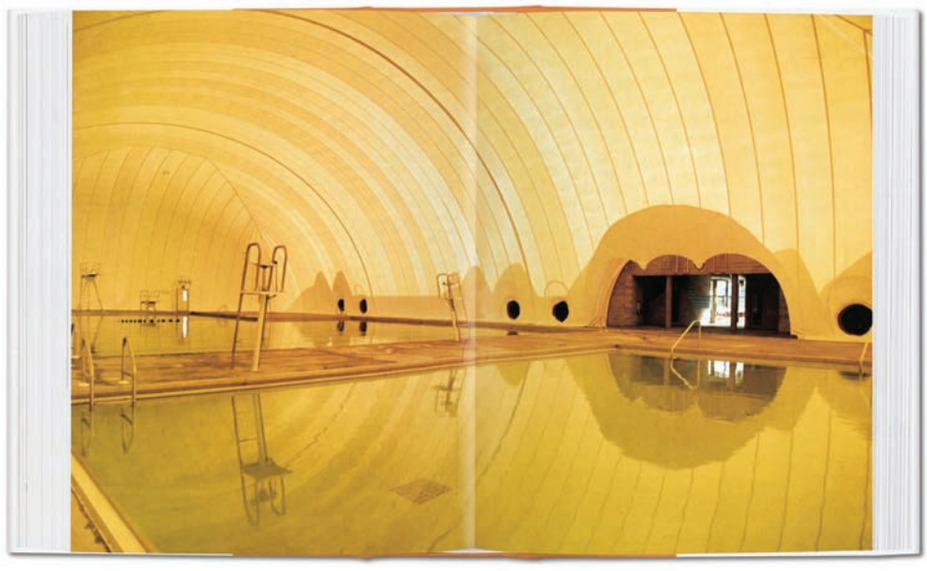

YAPI & YAPI

GELECEĞİ YAPILANDIRIYORUZ

BUILDING THE FUTURE

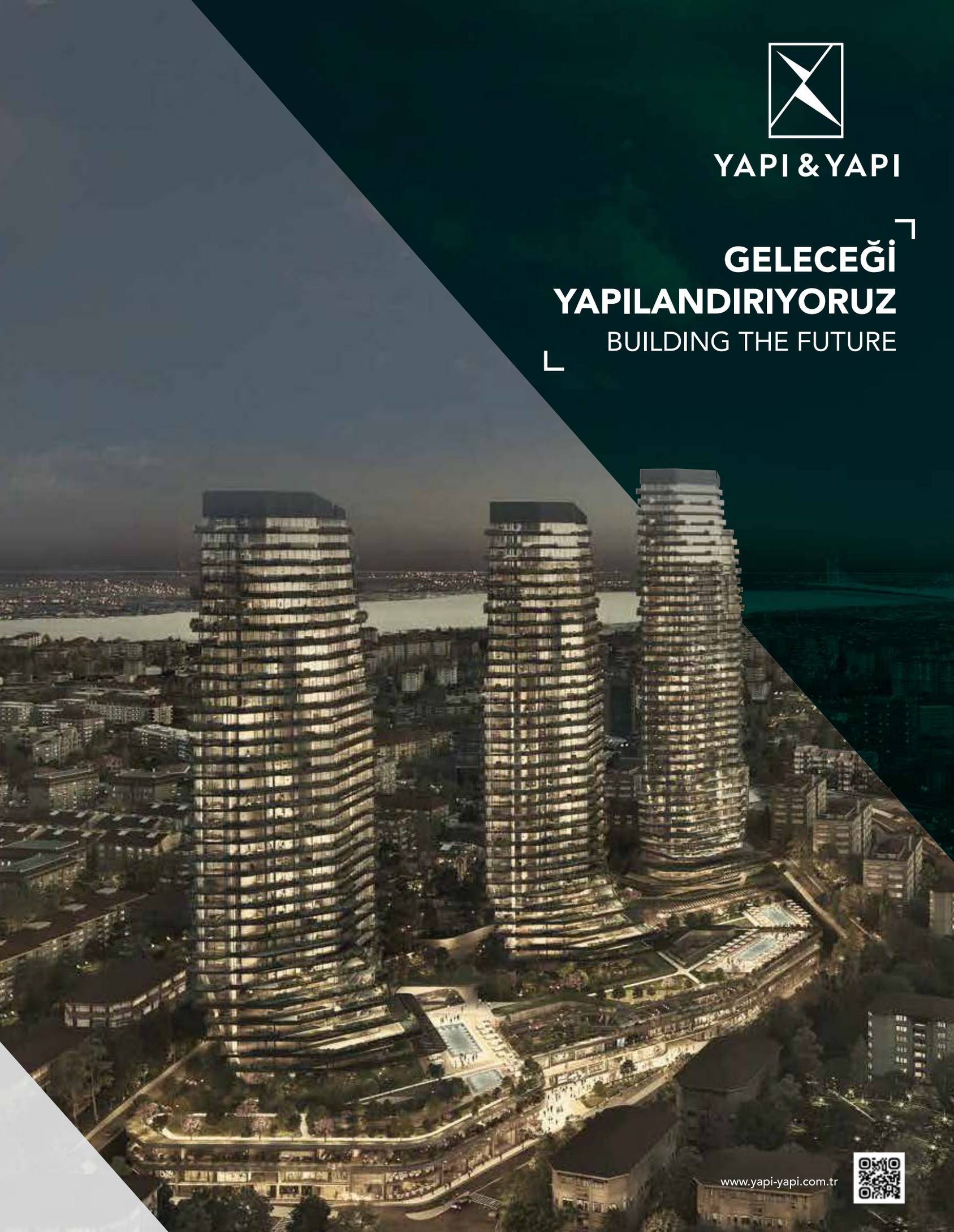

www.yapi-yapi.com.tr

Elektrikli HUMMER EV'in ön siparişleri 2021'de alınmaya başlanacak.

DEVRE BAĞLANTILARINDA YÜKSEK PERFORMANS

GMC, 2019'da efsanevi modeli Hummer'ın geri döneceğini açıklamıştı. Covid-19 yüzünden beklenen tanıtım biraz uzun sürmüş olsa da yeni Hummer nihayet karşımızda. Özünde arazi odaklı bir SUV olan Hummer'ı bu sefer elektrikli bir *pick-up* olarak tanıyoruz. Hummer EV ismi verilen model, ilk bakışta eski Hummer'ları andırıyor. Bir diğer taraftan modeli eski Hummer'lardan ayıran en büyük özellik ise aracın tüm kontrolünün artık elektrikle sağlanması. Devrim niteliğinde bu özellik ile sıfır emisyonlu Hummer EV ayrıca 35 inçlik lastikleriyle oldukça yetenekli arazi sürüşleri gerçekleştiriyor. İlk versiyonlarının 112.000 dolardan başlayacağı Hummer EV'nin 2022'de satışa çıkması bekleniyor.

mesa ORMAN II

Beykoz Çubuklu'da

YENİ ETABIYLA

Beykoz ormanlarında başladığınız gün, göl kenarında sonlanıyor.
Mesa Orman masalı büyümeye ve doğal güzellikleri metropol yaşamına dahil etmeye devam ediyor.
Teraslı ve bahçe katı daireleriyle Mesa Orman'ın yeni etabı sizi bekliyor.

mesa 1969 EVİ

444 9 366

mesaorman.com

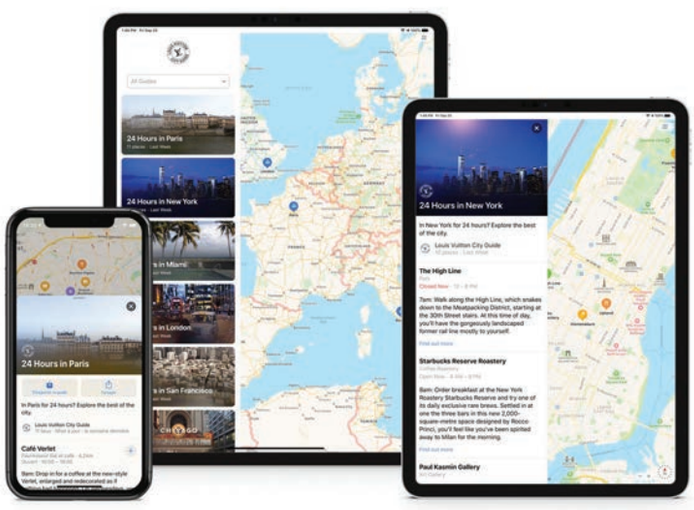

LV şehir rehberi yenilenmiş ara yüzü ile seyahat aktivitesini interaktif bir hale getiriyor.

LOUIS VUITTON ŞEHİR REHBERİ GÜNCELLEMESİ

En iyi seyahat rehberi denince akla Louis Vuitton'un şehir rehberleri geliyor. Beşinci yılını kutlayan LV şehir rehberi aplikasyonu otuz iki şehirdeki kullanıcı deneyimini geliştiren grafik tasarımı ve teknik yeniliklerle karşımıza çıkıyor. Apple tarafından "En iyi seyahat uygulaması" unvanına sahip olan rehber aynı zamanda harita uygulamasına yeni eklenen "şehir rehberi" özelliği sayesinde şehirde ziyaret edilmesi gereken yerleri kolaylıkla keşfetmenize olanak sağlanıyor. Yeni ara yüzünün doğrultusunda LV şehir rehberi aracılığıyla kartpostal paylaşabilir, görsel ve işitsel seyahat deneyimi yaşayabilir ve her şehir için farklı tasarlanmış yeni fotoğraf filtreleri ile interaktif sanal bir deneyimin parçası olabilirsiniz.

PRIVATE SALES

CHRISTIE'S

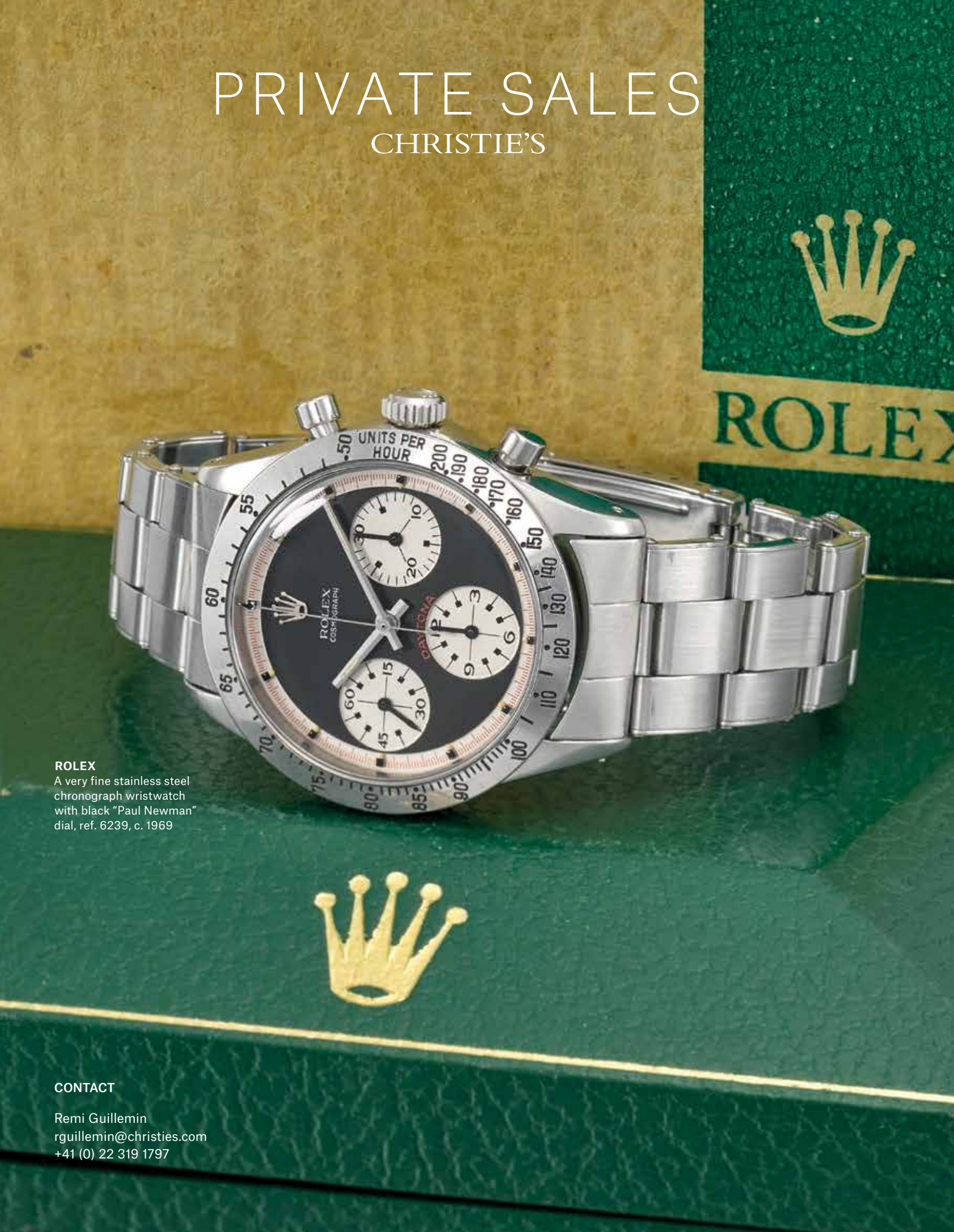

ROLEX
A very fine stainless steel chronograph wristwatch with black "Paul Newman" dial, ref. 6239, c. 1969

CONTACT

Remi Guillemin
rguillemin@christies.com
+41 (0) 22 319 1797

FONKSİYONEL SES TİTREŞİMİ

İskandinav tasarım estetiğini seçkilerinde görmeye alışık olduğumuz Bang & Olufsen, Beolit 20 adını verdiği yeni taşınabilir hoparlör ile de görsellik ve teknoloji arasındaki iletişimini devam ettiriyor. Kablosuz şarj destekli, kare forma sahip hoparlörde yer alan 3.200 mAh pil sayesinde normal seste 8, yüksek seste ise 4 saat kesintisiz müzik dinlemek mümkün hale geliyor. Tasarımın üst kısmındaki dokunmatik butonlarla gerekli talimatları yerine getiren model, Qi desteği sayesinde bluetooth bağlantılarında telefonları da kolayca şarj edebiliyor. Açık gri ve antrasit renk seçenekleriyle sahip olabileceğiniz Beolit 20, 5.5 inçlik bir *subwoofer*, 3 adet 1.5 inç sürücü ile geliyor. Bang & Olufsen'in bu tasarım ile yüzde 30 oranında pil ömrünü arttırdığının da altını çizmekte fayda var.

Taşınabilir hoparlör Beolit 20 aynı zamanda telefon şarj edebilme özelliğine de sahip.

MODERN SANATIN SİMGELERİNE GÖNDERME

Ligne Blanche son koleksiyonu ile Andy Warhol, Jean-Michel Basquiat, Keith Haring gibi modern sanatın usta isimlerinin kendileri ile özdeşleşmiş simgelerini mum ve tabakların üzerine taşıyor. Fransa'da üretilen seçkide Andy Warhol'un ünlü deseni *Campbell Soup* dikkat çeken tasarımlar arasında. Silindir çerçeveli dekoratif mum, kendisine atfedilen tasarım misyonlarını desen, canlı renk ve gümüş tonlu çizgileri ile sağlıyor. Koleksiyonun bir diğer parçası da yine Andy Warhol'un meşhur "Brillo" kutularından esinlenmiş kare hatlı dekoratif mum. Üzerinde "24 GIANT SIZE PKGS." ve "SHINES ALUMINUM FAST" mottosu ile gelen bu "Brillo" mumların her biri Fransa'da, koku ve aroma bileşenlerinde sektörde hatırı sayılır bir yere sahip olan İsviçre menşeli Givaudan tarafından üretiliyor. Keith Haring ve Basquiat'ın da ikonik eserleriyle tamamlanan koleksiyonun fiyat aralığı ise 55-100 dolar arasında.

Andy Warhol, Jean-Michel Basquiat ve Keith Haring gibi isimlerin eserlerinden ilham alan mumların fiyat etiketi 55 ile 100 dolar arasında değişkenlik gösteriyor.

Celine, Hedi Slimane'ın koku çağrışımları 9 farklı esansla bağdaştırılıyor.

HEDI SLIMANE'IN DÜNYASINI KOKULARLA KEŞFETMEK

Celine'in Haute Parfumerie departmanı 10 mililitrelik şişelerden oluşan hediye koleksiyonuyla sizi markanın kreatif direktörü Hedi Slimane'ın dünyasını keşfetmeye çağırıyor. "Haute Parfumerie Koleksiyonu'nun Davetiyesi" mottosuyla tasarlanan bu minyatür set, 17. yüzyıl klasisizmi ve art deco döneminden ilhamla tasarlanmış şişeleriyle 9 adet parfümden oluşuyor. Slimane'ın kendi hikayeleri ve anılarına dayanan bu 9 kokunun her biri kendine özgü esanslardan oluşuyor. Farklı notalarla sizi koku yolculuğuna çıkartan minyatür setin satış fiyatı ise 355 dolar.

Acne Studios'un Sonbahar/ Kış 2020 koleksiyonundaki atkı tasarımları markanın web sitesinde.

KIŞIN HABERCİSİ RENKLİ YÜN ATKILAR!
Acne Studios kış mevsiminin en sevilen parçasıyla karşımızda. Stockholm'deki Tiel Galeri'de gerçekleşen çekim ile tanıtılan atkı koleksiyonu, püsküllü, ekoseli, Acne Studios monogramlı modellerle dikkat çekiyor. Ön kısmında yıkama talimatlarının yanı sıra marka logosu olan tartan model, lila ve yeşil renk seçeneğiyle koleksiyonda yerini alıyor. *Logomania* trendini taşıyan Toronty modeli ise ilhamını battaniye tasarımından alıyor. İçerisinde bulunduğumuz bu soğuk günlerde bir nebze olsun sıcak ve renkli hissetmenin bir alternatifi de Acne Studios'un atkı koleksiyonuyla bir araya getiriliyor.

MİMARİ VE TASARIMIN ORTAK PAYDASI

Modernist ve brutalist tasarım teknikleriyle akla gelen İngiliz mimar David Chipperfield'in, Alman aksesuar markası Tsatsas ile yaptığı iş birliğinin sonucu ortaya çıkardığı "SUIT-CASE" eminiz ki ilk görüşte sizi kendisine bağlayacak. Mimari eserlerinden bağımsız olarak "SUIT-CASE" Chipperfield'in kendi isteklerine cevap veren bir içsel keşfi olarak tanıtılıyor. "SUIT-CASE"in tasarım sureci de kelimenin tam anlamıyla Chipperfield'ın peçetenin üzerine taslak çizmesiyle başlıyor. Tastsas'ın aşina olduğu biyolojik olarak parçalanabilen ve emisyonsuz bir ağaç lifinden oluşan ana malzeme sonrasında sürdürülebilir yöntemlerle üretilen dana derisiyle kaplanarak şekli veriliyor. Nappa deri ve doğal kanvas ile kaplı "SUIT-CASE"in iç kısmı da oldukça yumuşak. Seyahat planları pandemi sebebiyle ikinci plana atılmış olabilir ancak "SUIT-CASE" seyahatten öte bir tasarım olarak hayatınızın bir parçası olmaya hazır.

SUIT-CASE hakkında detaylı bilgilere ulaşmak için Tastsas'ın web sitesine göz atabilirsiniz.

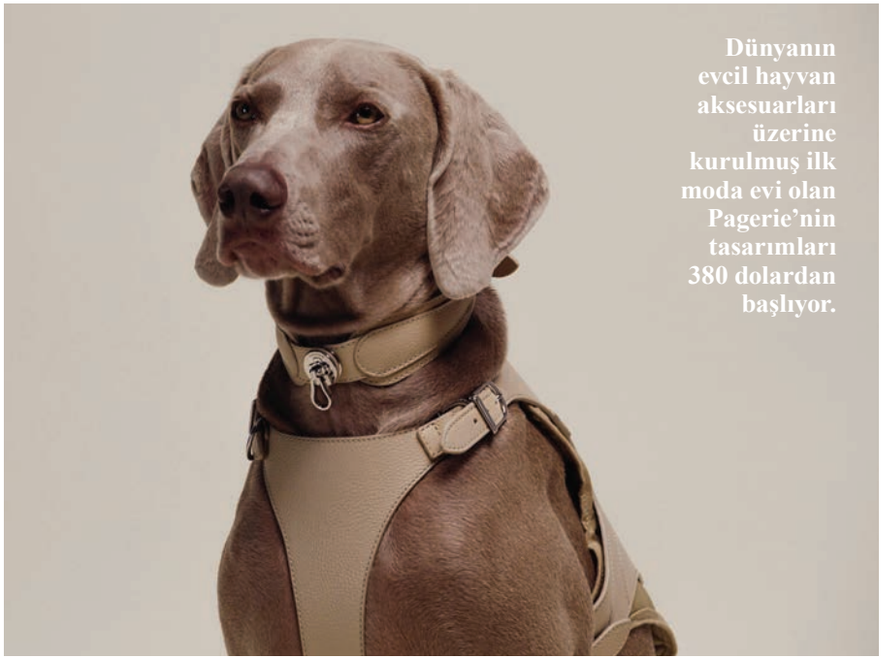

Dünyanın evcil hayvan aksesuarları üzerine kurulmuş ilk moda evi olan Pagerie'nin tasarımları 380 dolardan başlıyor.

MODANIN EVCİL HALİ

Evcil hayvan aksesuarları üzerine uzmanlaşan ve bu noktada dünyanın ilk moda evi Pagerie ile tanışın. Sahara ismini verdiği çıkış koleksiyonunda Pagerie, usta zanaatkarların elinden çıkmış tasma ve aksesuarları evcil hayvanınız için tasarladı. Görsel açıdan minimalist tasarımlardan oluşan bu koleksiyon, evcil hayvanlarınızın rahatı için tüm ince detaylara sahip. Materyal olarak tekne yapımında kullanılan paslanmaz çeliği ve tamamen el yapımı Fransız derisini bir araya getiren Pagerie'nin koleksiyonunun başlangıç fiyatı 380 dolar. Satın alınan bir Pagerie parçasını sonsuza dek prestij ve değere yatırım olarak gören Amerikan marka, evcil hayvanınızın mutluluğunu da önemsiyor.

Baykal Gölü, Rusya.

BUZ KATMANINDA İZ DÜŞÜMÜ

Yazı Aylin Kumdagezer

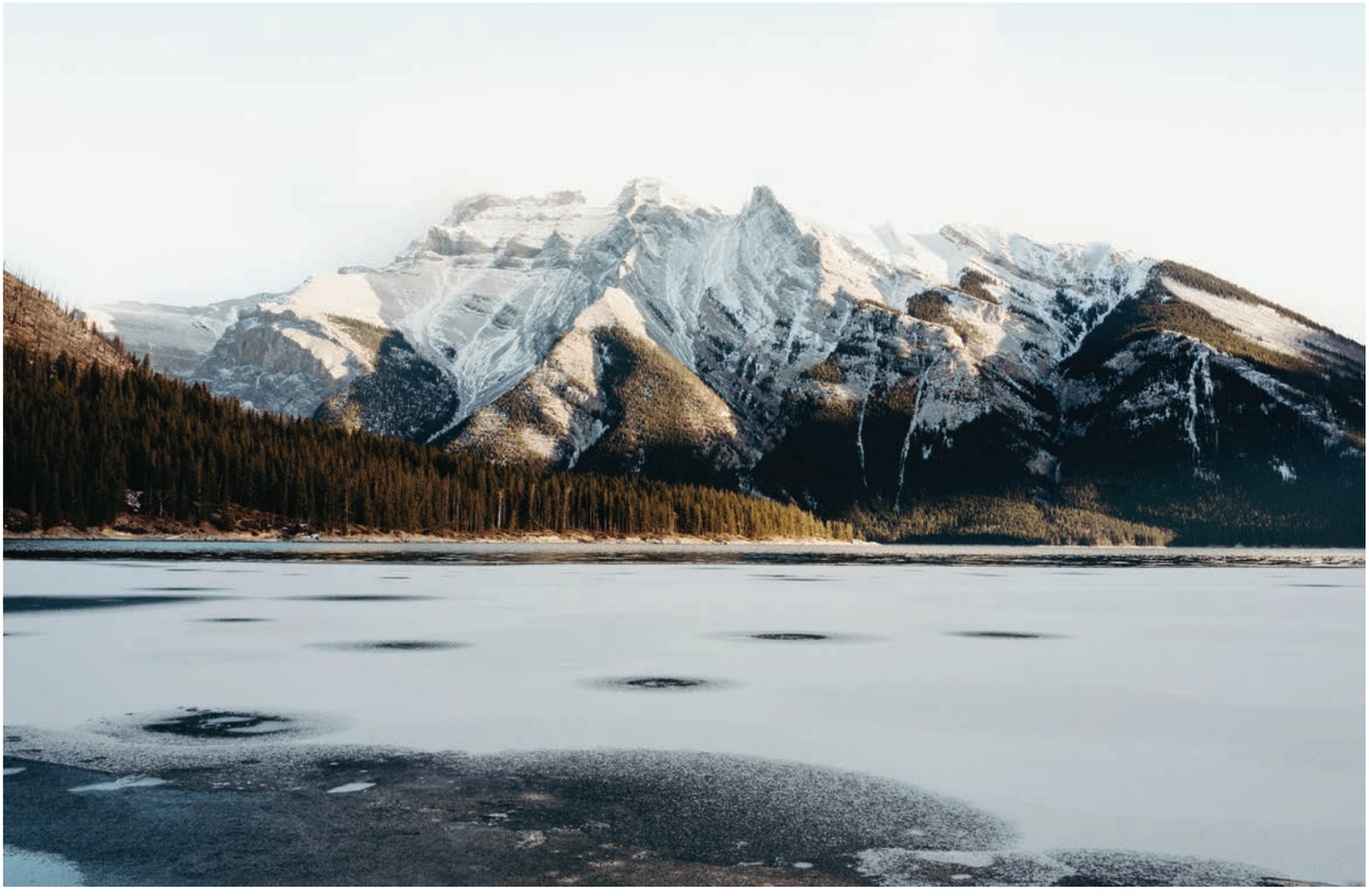

Küre şeklinde bir dünya haritasını görür görmez ister istemez kendi ülkemizi bulma çabasına girmemiz bir yana kimi zaman gözlerimizi kapatıp rastgele seçtiğimiz bir noktaya gidebilme özgürlüğünün hayalini kuruyor olabiliriz. Özellikle son dönemde en çok özlediğimiz aktivelerden biri olan seyahat etme durumunu bir kenara bırakırsak gezip göreceğimiz ve keşfedeceğimiz coğrafyaları, rakamlarla ifade ediyor olsak da farklı oluşumların izinde seyahat listesi uzadıkça uzuyor. Bir diğer deyişle Birleşmiş Milletlerce varlığı kabul edilen 195 ülkeyi – Vatikan, Tayvan gibi topraklar bu listeye dahil değil, ziyaret edebilmek mümkün mü bilinmez. Öte yandan sadece bu ülkelerin yeryüzü ölçümlerinden hareketle her birinin farklı yönlerdeki kültürel değişimlerini de düşündüğümüzde içerisinden çıkmakta zorlanacağımız bir denklemin parçası oluyoruz. Zira bu noktada dünya üzerinde 1281 noktayı ziyaret etmiş Harry Mitsidis'i farklı bir yere konumlandırmalı. Bir diğer taraftan kendi ülkemizi düşünecek olursak Türkiye'nin dört bir yanında farklı kültürler ve tatlar mevcut. Bunu dünya geneline vurduğumuzda sayısız olasılık ve ihtimalin içinde boğulmamız normal. Belki de bu yüzdendir ki seyahat etmeyi biraz daha öznelleştirerek hoşumuza giden coğrafyaları ya da doğal güzellikleri filtreliyoruz. Kaldı ki insan eli değmemiş çevresel oluşumları bile kimi zaman başlıklara ayırmakta zorlandığımız oluyor. Ya da bu algoritmayı biraz daha karmaşık hale getirmek istersek yaz sıcaklığı ile ziyaret etmiş olduğumuz lokasyonlar kış aylarında çok farklı manzaralara ev sahipliği yapabiliyor. Öte yandan nasıl geçip gittiğini anlamadığımız ve günümüz insanının en çok şikayet ettiği zaman kavramı da işlemeye devam ediyor. Zamansızlık, mevsimsel manzara değişiklileri ve aynı coğrafyada olmasına rağmen çeşitlilik gösteren kültürel noktalar derken seyahat edeceğimiz konuma karar vermek zorlayıcı bir sürecin parçası olabiliyor. Farklı bir perspektiften bakacak olursak her iki oluşumu bir arada görmemiz

Üstte: Minnewanka Gölü, Kanada.

Üstte: Kapak görselimizin gölü olan Baykal Gölü, 1996 yılında UNESCO tarafından dünya mirası listesine eklendi.

de mümkün olabilir. Öyle ki buzul göller bir önceki cümlemize verebileceğimiz örneklerden sadece bir tanesi. Hem suyun akışkanlığından hem de sıfırın altında buz tutmuş bir tabakadan aynı anda bahsetmek, üstüne üstlük bir de bu koşula tamamen doğal bir ortamda rastlamak bir sonraki seyahat planınıza yön verebilecek potansiyelde. Her ne kadar dünya üzerinde var olan göllerin sayısı hakkında net bilgilere sahip olmasak da uydu görüntülerine göre bir hektardan büyük göl sayısı 100 milyon olarak biliniyor. Sadece ölçek bazlı değerlendirilen bu araştırmada bir de bir hektardan küçük göl sayılarını eklersek, toplamın ne olacağını tahmin etmekte zorlanabilirsiniz. Fakat sıvının bir sonraki hal değişimi sırasında ortaya çıkan göl siluetlerinden bazılarına da göz gezdirmek gerekiyor.

Baykal Gölü, Rusya

Dünyanın en büyük ülkesi sıfatına sahip olan Rusya, listesine bir başlık daha ekliyor: Dünyanın en eski ve derin gölü, Baykal. Yaklaşık 25 - 30 milyon yıl önce oluştuğu tahmin edilen Baykal Gölü Sibirya'nın İrkutsk kentine konumlanıyor. *Sibirya'nın Mavi Gözü* olarak da bilinen ve deniz seviyesinden yaklaşık 1285 metre yüksekliğinde olan Baykal'ın suyu Ocak ayı itibarıyla donuyor ve Mayıs ayına kadar buzul bir tabakayla kaplı kalıyor. Donmuş bir suyun ortaya çıkardığı şeffaf görüntünün yanında bu bölge biyoçeşitlilik açısında da oldukça zengin. *Pusa sibirica* namı diğer Baykal foku bölgenin endemik canlılarına verebileceğimiz örneklerden sadece bir tanesi. Göl çevresi çeşitliliğini sadece canlı türleri ile sınırlandırmıyor. Bu doğal oluşumun farklı başlıklardaki zengin kaynaklara ev sahipliği yapmasına ve 1960'lı yıllarda gölün kenarına fabrikaların inşa edilmesine zemin hazırlıyor. Zira dönemin bilim insanları fabrikaların ekolojiye zarar vereceğini dile getirmeleriyle birlikte bölge koruma altına alınıyor. 1996 yılında ise bölge UNESCO tarafından dünya mirası listesine ekleniyor. Öte yandan sıcaklığın düşmesi ile göl sularının donması bir nevi köprü görevi görüyor. 40 metre derinlikteki kayaçları gördüğünüz cam bir zemin üzerinde yürüyormuş hissine sahip buz katmanın üzerinden ağır taşıtlar bile geçebiliyor.

Jökulsárlón, İzlanda

Buzul ve göllerin bir bütünlük yaratması denildiğinde akıllara Kuzey Avrupa ile Grönland arasında kalan İzlanda'nın gelmesi olası. 150 metre derinliği ile ülkenin en derin üçüncü gölü olan Jökulsárlón, Avrupa'nın hacim olarak en geniş buzulunun Güneyinde konumlanıyor. Boylarının 15 metreye kadar uzandığı buzulların arasında farklı renk skalalarına sahip buzdağları görmeniz de mümkün.

Jökulsárlón, İzlanda'daki buzulların boyları 15 metreye kadar uzanıyor.

Jökulsárlón, İzlanda.

Fusine Gölü, Friuli-Venezia Giulia, İtalya.

Minnewanka Gölü, Kanada.

Neredeyse cam kadar şeffaf beyaz, mavi tonları ve volkanik küllerden oluşan koyu renklere sahip katmanlar bölgenin karakteristik özelliğini yansıtıyor. Bir diğer taraftan bölgenin buzul mağaralarını ve zodyak ile devasa buzulları en yakından görebileceğiniz aktivitelerini de es geçmemek gerekiyor.

Fusine Gölleri, İtalya
İtalya'nın kısmi özerk bölgelerinden biri olan Friuli-Venezia Giulia'da bulunan Laghi di Fusine, Avusturya ve Slovenya sınırlarına yakın sayılabilecek göllerden bir tanesi. Birbirine bağlanan göllerin oluşturduğu havzaya ladin ormanlarının eşlik etmesi bölgenin her mevsimde farklı manzaralar sunmasına neden oluyor. İtalya'nın özellikle koruma altına aldığı doğallıklarından biri olan Laghi di Fusine etrafında *hiking* yapabilir ya da göl kenarlarında sakin yürüyüşler tercih edebilirsiniz. Göllerin buz tutması alanın büyüklüğü ile doğru orantılı olduğundan yürüyüşünüz sırasında kimi zaman dağların göl sularına yansıyan manzaralarıyla da karşılaşmanız ihtimaller arasında.

Minnewanka Gölü, Kanada
Orman ve göl ikilisinin bir hayli fazla bulunduğu ülkelerden biri olan Kanada'nın Alberta eyaletindeki Banff National Park, ağaçların vadi silüetini oluşturduğu göllere ev sahipliği yapıyor. 142 metre derinliğindeki Minnewanka Gölü ise bu görüntülerden biri. *Ruhların Suyu* olarak da bilinen göl etrafında araştırmalara göre Aborjin halkının yaşadığı düşünülüyor. Buz haline gelen su katmanı ile birlikte gölün üzerinde yapılan buz patenleri bir yana Minnewanka su altı sporları ile ilgilenenler için de heyecan verici bir lokasyon. 1886'da inşa edilen ve Minnewanka Landing olarak bilinen kasaba, 1912'de bölgedeki hidroelektrik santralinin azizliğine uğrayarak sular altında kalıyor. Batık ve hayalet şehir sıfatını göl tabanında devam ettiren yerleşkeyi ziyaret etmek için ihtiyacınız olan ekipman, gözlük ve dalış tüpünden ibaret.

Çıldır Gölü, Türkiye
Ardahan ve Kars sınırları içerisinde kalan göllerimizden biri olan Çıldır, Doğu Anadolu'nun en büyük tatlı su gölü. Deniz seviyesinden 1959 metre yükseklikte ve en derin noktasının 42 metre olduğu göl, soğuyan hava ile birlikte buz üstü aktivitelerine ev sahipliği yapmaya başlıyor. Buz tutmuş gölün üzerinde atlı kızaklarla gezebileceğiniz gibi göl üzerinde yürüyüşler de yapmak mümkün.

Erie Gölü, Amerika
Kuzey Amerika'nın beşinci büyük gölü olan Erie, Kanada ve Amerika sınırlar hattında konumlanıyor. Temelde gölün Kuzey tarafı Ontario'ya ve Güneyi ise Michigan'a bakıyor. En derin noktasının 64 metre olduğu göl ismini bir dönem kıyı kenarında yaşan Kızılderili kabilesi Erie'den alıyor. Geniş havzası nedeniyle bölüm bölüm buz tutan Erie de ise yapılacak etkinliklerin başında, buz katmanın ortasında açtığınız delikten balık tutmak var. Buz tutmuş bölgelerin kendilerine has balık avlama yöntemlerinden biri olan bu ritüele aynı zamanda donmuş göl üzerinde kızakla gezmek ya da buz pateni yapmak dahil oluyor. Tabii bu noktada herhangi bir araç kullanmadan kar ayakkabılarınızı giyip buz tutmuş gölün üzerinde sessiz bir yürüyüş yapma fikri de kulağa oldukça hoş geliyor.

Üstte: Çıldır Gölü, Ardahan-Kars.

Portage Gölü, Alaska
Alaska'nın Güneyindeki Chugach National Forest'ta konumlanan Portage Gölü adını Portage buzulundan alıyor. Öyle ki buzuldan eriyen sularla oluşan göl tam anlamıyla küresel ısınma tablosuna tanıklık ediyor. Zaman içerisinde ısınan sıcaklıkla birlikte devasa buzullardan kopan parçalarını ziyaret eden tur gemileri ile Alaska'nın en çok ziyaret edilen turistik bölgelerini keşfetmeniz mümkün. Ek olarak, kış aylarında donan bölgeler üzerinde buz yürüyüşlerinin yanı sıra paten ya da kızak ile kaymanız da olası.

Erie Gölü, Cleveland, Amerika.

Chugach National Forest, Portage Gölü, Alaska.

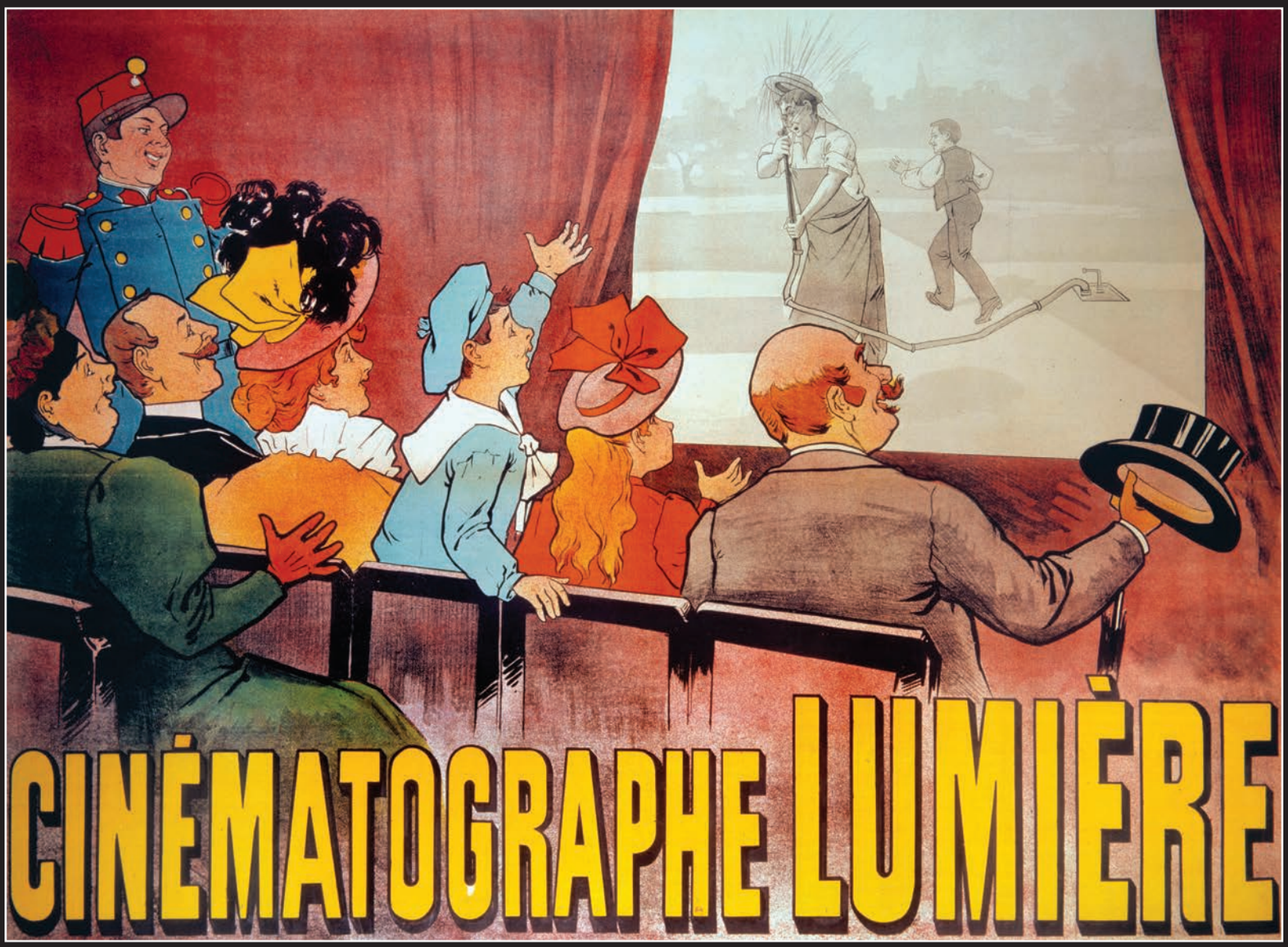

Lumière Kardesler'in 1 dakikalık sessiz komedi filmi *L'Arroseur arrosé*'nin afişi. 1895.

7. SANATIN PERDE ARKASI

Yazı Güvenç Atsüren

1895'in Aralık ayında yani tam 125 yıl önce, sinemanın mucidi olarak da bilinen Lumière Kardeşler, Paris'teki bir kafenin bodrumunda ilk ücretli film gösterimini düzenlemişlerdi. O dönem; gündelik hayattan kesitleri kayıt altına aldıkları, süresi bir dakikayı dahi bulmayan film denilen şeylerin çok gelişmiş bir versiyonunun yaklaşık 2,8 milyar dolar (son Avengers filmi *Endgame*'in elde ettiği toplam hasılat) gelir getirebileceğini tahmin etmemişlerdi muhtemelen. Fakat seyircilerin bu ilk gösterimlere gösterdiği yoğun ilgi, büyük bir perdede hareket eden görüntülerin ekonomik bir karşılığının olacağının da bir habercisiydi ki sinemanın günümüzde devasa bir endüstriye dönüşmüş olması bunu kanıtlar nitelikte. Lumière Kardeşler'in ilk gösterimleri sinema endüstrisinin ortaya çıkışını işaret ediyor etmesine ama filmlerin kitleler üzerindeki etkisi zaman içinde yaşanan gelişmelerle dönüştü, genişledi ve bu gelişmeler sinemanın bir sanat dalına dönüşmesinin önünü açtı.

Georges Méliès, Lumière Kardeşler'in gösterdiği filmlerden çok etkilenmişti, o da Paris'in muhtelif yerlerinde gündelik hayatı kaydediyordu. Ama aynı zamanda bir illüzyonist de olan Méliès için bu yeterli değildi. O, hareketli görüntülerin ve onların kaydedildiği "filmlerin" çok daha yüksek potansiyele sahip olduğunu düşünüyordu. Yaptığı çalışmaların sonucunda bunu ispatladı da. O zamana kadar gündelik hayatı yansıtan görüntüler, sinemanın ilk sihirbazının elinde bambaşka şeylere dönüşmüşlerdi. Artık tersine oynayabiliyorlar, ekran bugün "fade out" olarak bildiğimiz şekilde yavaşça kararabiliyordu. Bu ve daha birçok yöntemi icat ederek görsel efekt kavramını sinemanın değişmez bir unsuru haline getiren Méliès, 1902 tarihli *Aya Yolculuk* filminde tüm hünerlerini sergiledi. İşin içine sanatsal bir yaratıcılık da katarak sinemanın bir hikaye anlatma aracı olabileceğini keşfetti. Elbette o dönemde hasılat rakamları tutulmadığından bu konuda elimizde net bir veri yok ama bugün bile hayret vericiliğini koruyan bu filmin, sinema bu denli genç bir mecrayken seyirciler üzerinde nasıl bir etki yarattığını düşünmek zor değil.

1910'ların ortalarına kadar her bir film genellikle tek bir makaraya çekiliyor ve bu yapımların bütçeleri 1000 dolar civarında oluyordu. Bu gidişatı değiştiren isim Amerikalı oyun yazarı ve oyuncuyken bu yeni mecraya merak saran D. W. Griffith oldu. İlk filmini 1908 yılında çeken Griffith, zaman içerisinde lens kullanımı ya da yakın plan çekimi gibi tekniklerin, olan bitenin tek bir noktadan sabit şekilde kaydedilmesinden çok daha etkili olabileceğinin farkına vardı.

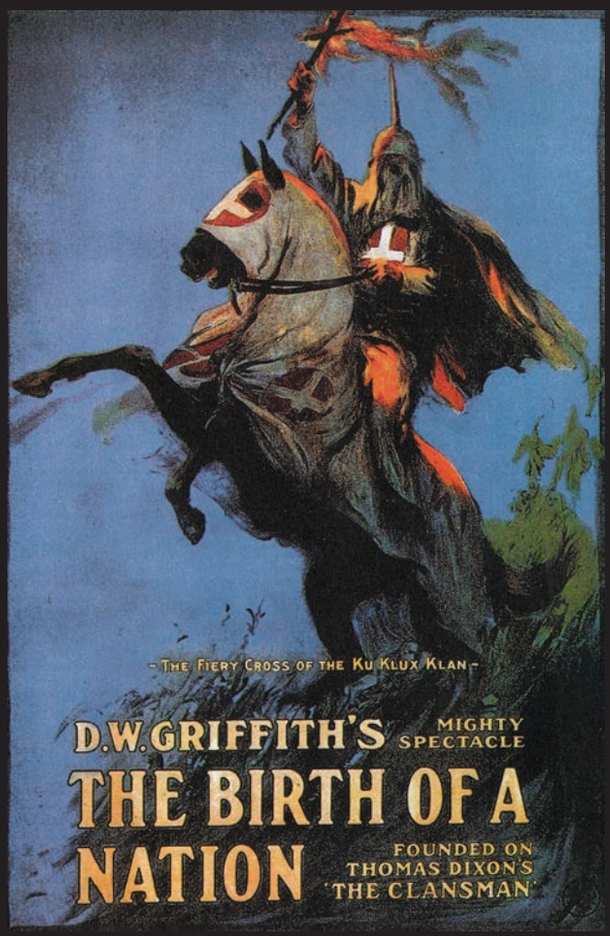

D.W Griffith'in yönetmenliğindeki *Ulusun Doğuşu* afişi, 1915.

Mary Pickford, David Wark Griffith, Charles Spencer Chaplin ve Douglas Fairbanks.

Bu teknikler, seyircinin izledikleri karşısında daha yoğun duygular hissetmesinin, kendini perdede gördüğü karakterin yerine koymasının önünü açtı. Bugün hala klasik anlatı sinemasının en önemli unsurlarından biri olan karakterle özdeşim kurma mekanizması böyle ortaya çıktığı gibi artık kamera, perdedekilere bakan seyirci pozisyonunu terk edip yönetmenin yaratıcılığını yansıtabileceği bir aygıta dönüştü. Rakamlar, ilk başta sinemanın sanatsal boyutunu etkileyecek gibi görünen bu gelişmelerin, ekonomik anlamda da çok önemli bir noktada durduğunu gösterir nitelikte. Griffith'in en bilinen filmi olan 1915 tarihli *Bir Ulusun Doğuşu*, sinemanın endüstrileşmesi açısından çok önemli bir noktada duruyor bu anlamda. Yaklaşık 125 bin dolara mal edilen bu film, 50 milyon dolar civarı bir gişe başarısı yakaladı. Böylelikle, o dönemde I. Dünya Savaşı'nın yaşanması sebebiyle Avrupa'daki gelişmesi duraksayan sinema endüstrisinin yeni ve artık tek merkezi Amerika ya da daha özelleştirerek söylersek Hollywood oldu.

1920'ler bir endüstri ya da sanat dalı olma arasında gidip gelen sinemanın tarihi seyri açısından belki de en ciddi kırılmanın yaşandığı dönemdi. I. Dünya Savaşı'nın ciddi şekilde etkilediği Avrupa ülkelerindeki, özellikle Almanya'daki sinemacılar bu yeni sanat formunu halihazırda yaşanmakta olan karanlık ruh halini yansıtmak için başarıyla kullandılar ve Alman Dışavurumculuğu olarak bilinen film akımını yarattılar. Savaştan yenik çıkmış koca bir ülkenin durumunu kasvetli bir üslupla aynalayan bu akım, Avrupa'nın bugün hala devam ettiğini söyleyebileceğimiz, sinemada "sanatın" merkezi olma geleneğinin de temelini attı.

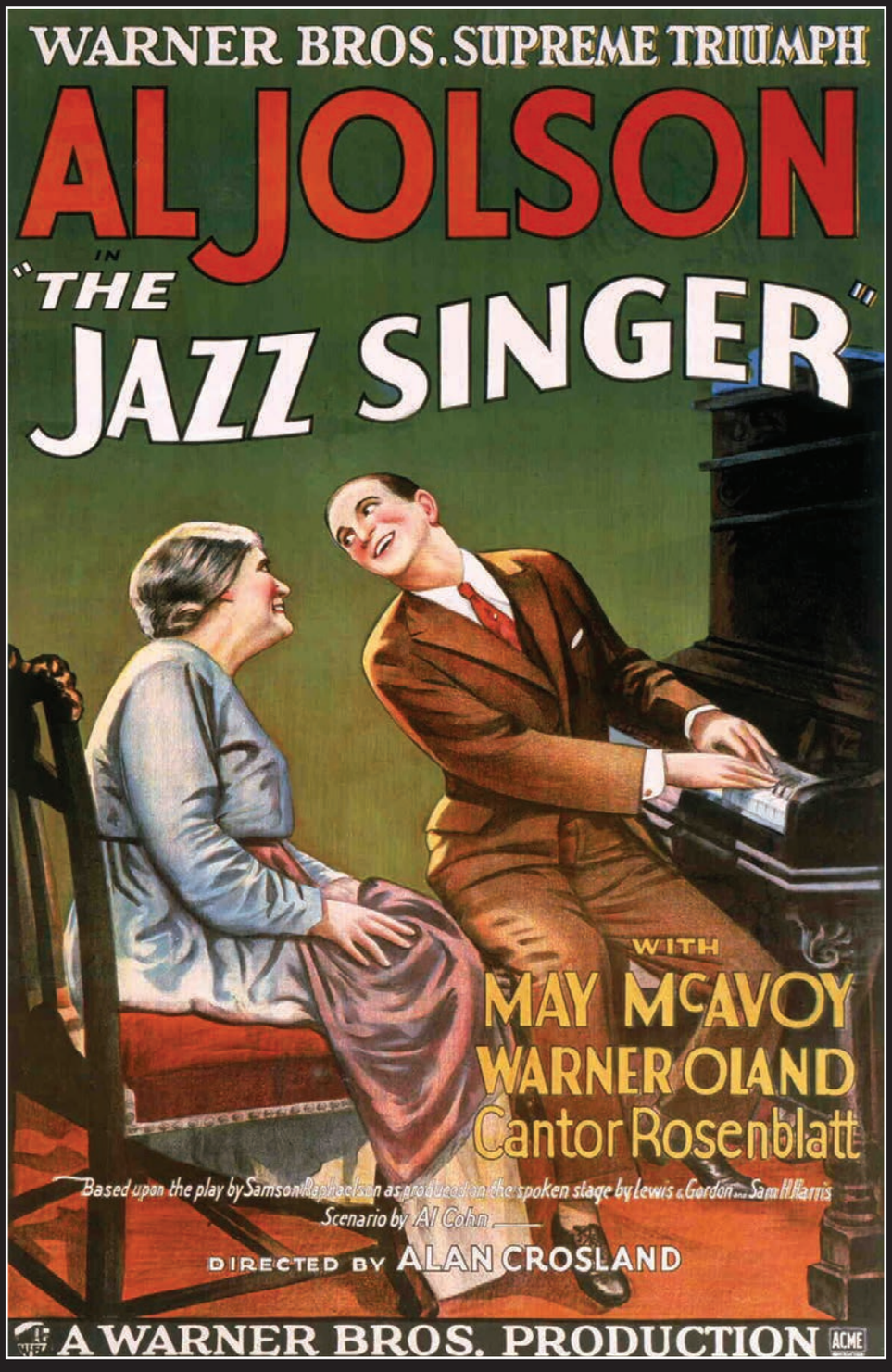

Dünyanın ilk sesli filmi *The Jazz Singer*, 1927.

Martin Scorsese, Francis Ford Coppola, George Lucas ve Steven Ödül Töreni. 2007.

İlerleyen dönemde, Avrupa kıtasının dört bir yanında yaşanılan toplumsal olayları kendine dert edinen ve bu dertleri sinemanın sanatsal ayağını işleterek yansıtan yönetmenler, filmler ve İtalyan Yeni Gerçekçiliği, Fransız Yeni Dalgası gibi akımlar çıktı. Sinemanın bu ayağının etkisi "sanat sineması" çatısı altında değerlendirilen yönelimlerde kendini yoğun şekilde hissettirmeye bugün bile devam ediyor.

1920'li yıllar, filmlerin yüksek kar getiren ticari ürünler olabileceğinin fark edilmesiyle birlikte sinema endüstrisinin kemikleşmesi noktasında da çok önemli bir dönemi işaret eder aynı zamanda. 1927'de *The Jazz Singer* ile başlayan sessizden sesli filmlere geçiş ve siyah beyaz filmlerin yanında renkli yapımların da perdede boy göstermeye başlaması bu dönüşümü hızlandıran faktörlerdi elbette. Bu dönemde Amerika'da kurulan ve günümüzde dahi sektörün en önemli aktörleri arasında bulunan yapım şirketleri, sinema endüstrisini tabiri caizse boyundurukları altına aldılar. Filmleri gösteren salonlar onlara muhtaçtı; başta o yılların en büyük yıldızları olan oyuncular olmak üzere, yönetmenler ve senaristler de yapım şirketlerinin kararları dışında neredeyse adım bile atamayacak durumdaydı. Hollywood'un, Los Angeles kentindeki bir bölgeden sinema endüstrisinin merkezine dönüştüğü, yıldızların üretildiği, tüm o şaşaanın yaşandığı, "Stüdyo Dönemi" olarak da bilinen bu altın günler 1960'larla birlikte sona erdi. Artık sinemanın boyut olarak küçük, etki alanı olarak devasa bir rakibi vardı: Televizyon.

Hollywood'u bu tükenişin eşiğinden döndüren ise, 1960'larla birlikte tüm dünyada etkisini iyice hissettirmeye başlayan, yapımcıları değil yönetmenleri filmler üzerindeki yegane yaratıcı güç olarak kabul eden anlayış oldu. Hollywood'un televizyon karşısında güç kaybettiği, gençlerin artık beyaz perdeden anlatılan masallara burun kıvırdığı bu zaman

diliminde, Amerikalı bir grup genç yönetmen Avrupa ve dünya sinemasında öğrendiklerini ülkelerinin kültürleri ve kendi yaratıcılıklarıyla harmanlayarak "Yeni Hollywood"u yarattılar. Bu genç yönetmenler arasında bugünün ustaları Martin Scorsese ve Steven Spielberg ya da Star Wars'u kocaman bir markaya dönüştüren George Lucas gibi isimler olduğunu söylersek, resim daha da netleşecektir. Bu yönetmenlerin ortaya koydukları cesaret ve iradenin karşılığını hem ticari hem de sanatsal anlamda vermesi sinema endüstrisinin yeniden palazlanmasının önünü açtı. Bu durum, sinemanın endüstriyel ve sanatsal boyutu arasında sürekli bir alışveriş olduğuna ve ilk bakışta iki farklı cepheye sahip gibi görünen bu yapının, son tahlilde tek bir bütün olarak varlığını nasıl devam ettirdiğine dair bir işaret olarak da yorumlanabilir pekala.

O zamanın genç, şimdilerin usta yönetmenlerinin yarattığı bu rüzgar hala etkisini sürdüren bir can suyu oldu ama son dönemde Hollywood'un özellikle yaratıcılık anlamında ciddi bir krizde olduğu da aşikar. Sürekli klasikleşmiş yapımların yeniden çekimleri, bitmek tükenmek bilmeyen devam filmleri önümüze getiriliyor ya da çizgi roman uyarlamaları sinema salonlarını ve hasılat listelerinin üst sıralarını domine ediyor. Elde edilen karlara baktığımız da ise karşımıza bu konuda şikayetçi olan güruhun yalnızca sinemanın sanatsal boyutuyla da ilgilenen kitle olduğuna dair bir sonuç çıkıyor. Ama günümüzde sinema endüstrisi, tarihindeki en büyük tehditlerden biriyle karşı karşıya. Geride bırakmakta olduğumuz yılın ilk çeyreğinde ortaya çıkan pandemi tüm sektöre karşı koyulması çok güç bir darbe vurmuş durumda. Ticari ya da bağımsız demeden tüm yapımların setlerinin durmasına, *Tenet* gibi sinema salonlarını kurtarmak adına büyük hedeflerle vizyona sokulan filmlerin rakamsal beklentileri karşılayamamasına, heyecanla beklenen gişe canavarlarının vizyon tarihlerinin birer birer ertelenmesine neden olan pandeminin sinema endüstrisini ne denli ve nasıl etkileyeceğini görmek için biraz daha beklemek gerek. O sırada da sektörün dijital yayın mecralarına doğru ne ölçüde genişleyeceğini merak edip küçük ekranlardan film izlemeye devam edeceğiz gibi görünüyor. Hal böyleyken sinema endüstrisinin tarihinde yeni bir sayfa açılıyor olabilir, bekleyip göreceğiz.

Senaryosunun ve yönetmenliğinin Christopher Nolan'na ait 2020 yapımı *Tenet*.

Norveç'in Oslo kentindeki Bjørvika bölgesi.

MİMARİ İLE DOĞANIN DİYALOĞU

Yazı Esra Kağıtçı Dede

Çetin bir iklime sahip olduğunu bildiğimiz İskandinavya'nın kronik gün ışığı eksikliği konusunda hiç deneyimi olmayan bizlerin zihninde daha iyi canlandırmak gerekirse, bir yılın ortalama 60 günü güneşli, yılın birkaç ayı yaklaşık 24 saat boyunca aydınlık veya yaklaşık 24 saat boyunca karanlık olarak tasvir edebiliriz. Danimarka, İsveç, Norveç ile Finlandiya ve İzlanda ülkelerini kapsayan İskandinavya, konumu itibarıyla çok uzun gündüz ve geceler, düşük sıcaklıklar ve kar ile mücadele ediyor. Kuzey Kutup Dairesi'ne yakın bölgelerde yaşanan doğanın çetinliği, insanların doğayı çok daha iyi takdir etmesini ve Kuzey insanları ile doğa arasında özel bir ilişki kurulmasını sağlıyor. İskandinavların doğayla iç içe yaşaması ve bununla beraber ortaya çıkan tasarım yaklaşımları Viking zamanlarından günümüze kadar süregeliyor. Doğadan beslenen bir tasarım yaklaşımına erişmek, doğal ışığı bol ve yenilikçi bir şekilde kullanmak ve çevreye duyarlı, insan dostu tasarımlarıyla yaşamlarını kolaylaştırmak için ortak bir çaba harcıyorlar.

Tarihi Viking Çağlarına dayanan ve kayıtlara göre 19. yüzyılın sonlarına kadar İzlanda'daki konutların yüzde 50'sinde rastlanan çim evler "turf house",

İskandinav mimarisinde yer edinmiş *turf house* namıdiğer çim evler, Güney İzlanda.

İzlandalıların geleneksel mimarilerini yansıtıyor ve sert İzlanda iklimine cevap veren ilk yeşil çatı örneklerinden biri oluyor. Dayanıklılığı, yenilenebilir, erişilebilirliği sebebiyle çim, İzlandalıların ev yapımında ana malzemesi haline geliyor. Ana yapıda ahşap kullanıldığı gibi kalın duvarları oluşturmak için de çim döşeniyor. Bazı yapılarda ise arduvazın çatı altlığı olarak kullanıldığı da oluyor.

İşlevsellik, aslında İskandinavların içsel olarak çok önceden bildiği bir konu. Mimarlıkta modern hareketin işlevsellik konseptine verdiği önemi açıklayan "Form işlevi takip eder." mantrasını bu coğrafya çok önceden uygulamaya başlıyor. Hatta, yapılı çevreyi oluştururken yalnızca işlevi değil aynı zamanda doğanın kurallarını da takip ediyorlar. İskandinavya mimarisi, tarihsel gelişiminin ilk günlerinden itibaren, her zaman doğal çevreye saygılı bir şekilde uyum sağlama ihtiyacını keskin bir bilinci ile inşa ediyor.

Küresel bir beğeni kazanmış olan İskandinavya mimarisinin tasarım ilkeleri işlev ve gereklilikten ortaya çıkıyor. Daha sonra ise bu mantığı, fonksiyonelliğin estetik ve stil karışımı takip ediyor. İskandinav

İskandinav tasarımlarındaki geniş ve tam boy cam konsepti, yansıma ve aydınlatma kavramları baz alınarak kullanılıyor. Andøya Adası, Kuzey Norveç.

evlerinin dış cepheleri olduğu kadar iç mekanları da sadelik ve fonksiyonellik ile karakterize ediliyor. Temiz ve net çizgiler, temel şekiller ve düz renkler ile sade ve minimalist bir kompozisyon oluşturuluyor. Benimsedikleri tasarım prensipleri ile hiç şüphesiz mimaride lirik bir işlevsellik yaratıldığının da altını çizmekte fayda var.

İskandinav mimarisini düşündüğümüzde zihnimizde canlanan ilk imgeler neler olur? Doğal ışık kullanımını maksimize etme arzusunu yansıtan perdesiz büyük pencereleri ve çatı camları, ahşap ve taş gibi doğal malzemelerin yarattığı sıcak atmosferi, yağmur ve karı uzaklaştırmayı amaç edinen dik eğimli çatıları, doğal ışık hissini en üst düzeye çıkaran beyaz ve açık renkli iç mekanları, bu imgelerden birkaçı olabilir. Kuzey ikliminin ve coğrafyasının taleplerine birer cevap olan bu imgeler, İskandinav mimarisinin işlevselliğini ve günün yalnızca birkaç saatine eşlik eden gün ışığı yoksunluğu sebebiyle zamanlarının çoğunu kapalı alanda geçiren kullanıcılar için konforlu yaşamı esas alan tasarım yaklaşımlarını anlatıyor.

İskandinav mimarisinin temel tasarım prensiplerinden biri olan gün ışığından maksimum yararlanma düşüncesi, mümkün olduğunca fazla gün ışığını yapı içerisine alan ışıklık, camlı çatılar ve camlı duvarlar gibi ışığı güçlendirici unsurların kullanımını gerekli kılıyor. Binanın ışığa göre konumlanışı ve pencerelerin yönelimi tasarımların ilk adımlarını oluşturuyor. Tam boy ve geniş camlı açıklıklara mimari yapılarda çokça yer verilerek ışık yansıtılıyor ve alanlar aydınlatılıyor. Uzun kışlar, soğuk ve bulutlu günler sebebiyle vakitlerinin çoğunu kapalı alanlarda geçirmek zorunda kalan İskandinavların yaşamlarının her alanına nüfuz eden bir akım olan "hygge" kavramı tasarımlarının en önemli unsurlarından birini oluşturuyor. Danca dilinde kelime anlamı "sessizlik, sakinlik, sade şeylerden zevk alma" olan "hygge" kavramı, günlük hayatı daha konforlu bir hale getirmek için kullanılan ve iç mekanlarda karşımıza çıkan gizli bir bileşen. Mimari tasarıma "hygge" kavramı uygulandığında, mekanlarda doğal dokuların okunduğu, göz yorucu yapay aydınlatma armatürlerine yer verilmeyen rahat mekanlar ortaya çıkıyor. Örneğin, taş, ahşap, deri veya yün gibi dokulu malzemeler ile sıcak bir atmosfer yaratılarak ya da pencerelerin altında okuma köşeleri gibi beklenmedik alanlar tasarlanarak *hygge* kavramı elde edilebiliyor. Bu düşüncenin altında yatan amaç ise hayattaki basit şeylerin tadını çıkararak daha rahat ve mutlu hissetmek duygusu oluyor. Bunun yanı sıra, İskandinav evlerinde neredeyse hiç ihtiyaç harici bir eşya veya aksesuar bulunmaması da *hygge*'nin getirilerinden biri.

İskandinav coğrafyasından ilham alarak mimari anlayışı zenginleştiren bir diğer unsur ise doğal renk kullanımı. Çoğunlukla açık renkli iç mekanlar evlerin daha hafif ve parlak görünmesini sağlayarak doğal ışık hissini en üst düzeye çıkarıyor. Doğal renk kullanımı, doğal çevre ile harmoni içinde bir atmosfer yaratmanın ötesinde, İskandinav ülkelerindeki uzun kışların getirdiği soğuk ve karanlık havanın sebep olduğu bunalıma girme eğilimine karşı pozitif yönde cevap veriyor. Kasvetli ve hüzünlü havanın getirdiği auradan kurtulmak amacıyla

Steven Holl tarafından tasarlanan Knut Hamsun Center.

İskandinav tasarımcılar, mimaride parlak renklerin kullanımını teşvik ediyor ve çokça kullanılan nötr ışık paleti ile doğal ışığı mekana yansıtarak iç mekanın doğal renklerinin sıcaklığı ile algılanmasını amaçlıyor. Tasarımlarında derin oniks, zarif odun kömürü, taş beyazı, fosil grisi ve beyaz uçurum beji gibi ana nötr renkler yer alıyor. Doğadan ilham alan renk kullanımına ek olarak, parlak renkler ve çiçek desenleri ile tasarımlar canlandırılıyor. Renk kullanımı, İskandinav insanları için aynı zamanda özgürlüğü temsil ediyor. Renk dengesindeki iletişim, çevreye umutla açılan bir pencere ve dış dünya ile duygusal bir bağın kurulması olarak da yorumlanabilir.

Bir başka tasarım prensibi ise, Nordik ülkelerde çokça kendini gösteren ve işlevsellik zihniyetini yansıtan doğal malzeme kullanımı. Bu prensip, mimari ve iç mekanlarda görsel ve fiziksel olarak sıcak atmosferler yaratmak için tercih edildiği gibi doğal yalıtım malzemesi olarak da işlev görüyor. Ahşap, tuğla ve taş kullanımının yaygın olduğu Kuzey ülkelerinde, doğa ile mimari yapılar arasında kurulan diyalog yerel malzemelerin kullanımı ile zenginleştiriliyor. Bu materyallerin kullanımı hem Kuzey Avrupa'nın sert iklimine karşı bir zırh görevi görüyor, hem de yazın iç mekanda optimum sıcaklığın korunmasına katkıda bulunarak kullanıcıyı beklenmedik sıcaklık değişimlerinden koruyor. Bu sayede, hem enerji tüketimi maliyetleri minimize ediliyor hem de mimaride kullanıcı için konfor ilkesi referans gösteriliyor.

Modern mimarinin duayenlerinden biri olan Finlandiyalı mimar Alvar Aalto gereksiz olan her şeyin zamanla çirkinleştiğini söyleyerek, biçim ve işlevde basitliği savunuyor. 1939 yılında Alvar Aalto tarafından tasarlanan Villa Mairea, İskandinav mimarisinin pek çok özelliğini yansıtan örneklerden biri. Dış cephede ahşap ve iç mekanda ise doğal malzemeler kullanarak doğayı yapısına dahil eden tasarım, büyük boy pencereleri sayesinde ağaçlar ile çevrili olan bahçe bütünlüğünü yansıtmasının yanı sıra doğal ışığın içeri nüfuz etmesini maksimize ediyor.

1920 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi Norveçli yazar Knut Hamsun'a ithafen yapılan ve Norveç'te yazarın büyüdüğü kasabada bulunan Knut Hamsun Center'da, katranlı kara ahşap kaplama ve çatı bahçesinde uzun bambu oluklar kullanılıyor. Dış cephede katranlı siyah ahşaplar Norveç Orta Çağ dönemine ait ahşap çıta kiliselerine, uzun bambu olukları ise geleneksel Norveç çim evlerine atıfta bulunuyor. Beyaz renk ile boyanmış olan levha formundaki beton yapı, yılın belirli günlerinde kesit boyunca sekmesi hesaplanan çapraz güneş ışığı ile aydınlatılıyor.

JDS Architects ve Bjarke Ingels Group tarafından tasarlanan Kopenhag'daki VM House.

Üstte: 1939 yılında Alvar Aalto tarafından tasarlanan Villa Mairea. Solda: Doğal malzemeler kullanılarak tasarlanmış Villa Mairea'nın iç tasarımı.

Çağdaş dönemin en bilinen İskandinav mimarlarından BIG - Bjarke Ingels Group'un kurucusu Bjarke Ingels, İskandinav modernizmini ve doğa ile uyumu benimseyen ilkeleri tamamen takip etmiyor olsa da, çağın getirdiği yeni malzemelere de yer vererek, mimari yapılarında çim çatılar, cömertçe açılmış büyük pencereler ve iklim koşullarını dikkate alarak İskandinav mimarisinin geleneksel unsurlarının bazılarını kullanarak tasarımlarını zenginleştiriyor. Danimarkalı mimar, saf ütopik veya saf pragmatik yaklaşımlardan ikisinin de verimsiz olduğunu vurgulayarak, üçüncü bir çözüm yolu olarak pragmatik ütopik bir mimariyi savunuyor. Bu da, kendisinin ve onu takip eden diğer çağdaş dönem mimarlarının İskandinav mimarisinin basitlik ilkesi ile beraber heyecan ilkesini de tasarımlarına dahil ettiklerini gösteriyor. Başka bir deyişle, son yıllarda İskandinav mimarisinde hem doğaya cevap vererek hem de teknolojinin getirilerini kullanarak yeni bir tasarım anlayışı geliştiriliyor.

Son yıllarda yaygın bir şekilde kullanılan İskandinav stilinin, düşünselliği ve prensiplerinden ilham alınarak pek çok alanda uygulandığı görülüyor. Sadelik ve basitlik ilkesi, doğa ile uyumu, doğal malzemelerin kullanımı ve renk paletleri ile mimari ve iç mimari tasarımlarda yaratıcılığı teşvik ediyor ve etmeye de devam edeceğe benziyor.

ÇİKOLATANIN HAL DEĞİŞİMLERİ

Yazı Selin Ekim

Sol sayfada: Meksika'da süt ya da su ile hazırlanan farklı yoğunluk ve tatlara sahip çikolata türleri.

Hangi yaş grubunda ya da dünyanın neresinde olursanız olun kendinizi mutsuz hissettiğinizde elinizin ilk uzandığı yer genellikle çikolatalar oluyor. Adı mutlulukla özdeşleşmiş, 600'den fazla tat ve koku bileşeni içeren, antioksidan ve enerji kaynağı çikolata bu soğuk kış günlerinde fincanlarımızda da yerini alıyor. Sadece içimizi ısıtmakla kalmayıp, nefis lezzetiyle keyfimizi yerine getiriyor.

"Soğuk kış günlerinin vazgeçilmezi sıcak çikolatayı tarihte ilk kimler bulmuş" diye sorsam, haklı olarak tahmin tercihinizi Kuzey ülkelerinden yana kullanırsınız. Oysa ki ilk çikolata içeceğinin günümüzden 2000 yıl önce Mayalar tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Guatemala'da bir antik kentte bulunan Maya mezarında, içerisinde çikolata içeceği kalıntıları olan bir kap bulunmuş. Mayalar kakao, su, mısır unu ve kırmızı biberi karıştırarak yaptıkları çikolata içeceğini keyif için tüketmekle birlikte sağlık için tedavilerde de kullanmışlar. Christoph Colomb'un keşfiyle önce Avrupa'ya oradan da tüm dünyaya yayılması 16. yüzyılda gerçekleşmiş. Avrupa'da önceleri sadece seçkin kesimin tükettiği bir içecekken Sanayi Devrimi ile geniş kitlelerle buluşmuş.

Çikolatayı içecek olarak tüketen ilk medeniyetin Mayalar olduğu düşünülüyor.

Dünyanın pek çok yerinde sıcak çikolatası ile nam salmış hatta bir bakıma ikonikleşmiş kafeler bulunmakta. Bir sıcak çikolata sever olarak çok beğendiğim birkaç kafeden söz edecek olsam ilk sırayı Paris'teki Angelina'ya verirdim. 90'lı yıllarda ziyaret ettiğim Angelina'ya adım atar atmaz burnuma çarpan o koku, daha ilk anda koku hafızamda apayrı bir yer edinmişti.

Avrupa'da yoğun kıvamlı olan sıcak çikolata Amerika'da daha yoğun sütlü olarak karşımıza çıkar. Manhattan Union Square'deki Max Brenner'de Amerikan tipi sıcak çikolatanın iyi örneklerindendir.

Sağda: Bogota'daki La Puerta Falsa.

Üstte: Floransa, Caffè Rivoire.

New York merkezli bu çikolata restoranının, dünyada elliye yakın şubesi bulunuyor. Güney Amerika ya da İspanya'daysanız yağda kızartılmış *choux* hamuru ile yapılan ve geleneksel olarak yoğun kıvamlı sıcak çikolataya batırılarak yenen tatlıları "Churros"u denemelisiniz. Mexico City'de 1935'ten beri aynı yerde yer alan Churreria El Moro, sevdiğim churros kafeleri içinde ilk sırada yer alıyor. Geleneksel tatlısı kadar sıcak çikolatasını da içmeden dönmemenizi öneririm.

Sıcak çikolata klasik tarifinin yanı sıra farklı baharat ve lezzetler ilave edilmiş şekilde de karşımıza çıkar. Vanilya, tarçın, badem, kahve ve *marshmallow* en sık rastladıklarımızdır. Kahveli sıcak çikolata denince aklıma Torino'nun *bicerin*'i geliyor. Espresso, çikolata ve sütün mükemmel karışımı olan *bicerin* gastronomik Piemonte bölgesinin başkenti Torino'nun muhteşem lezzetlerinden bir tanesidir. Torino'da 1780'den beri hizmet veren Cafe Fiorio'da bir fincan *bicerin* ile damağınızı mutlu ederken, büyülü atmosferiyle sizi tarihte küçük bir gezintiye de çıkarır.

Çikolata ve süt bileşenlerinde sıcak çikolatanın öne çıktığı noktalar arasında Kolombiya'nın başkenti Bogota'daki La Puerta Falsa yer alıyor. Yeniden Avrupa kıtasına dönecek olursak Zürih'teki Confiserie Sprüngli, Floransa'daki Caffe Rivoire, Berlin'deki Rausch Schokoladenhaus ve son olarak Aspen'deki The Little Nell

kişisel olarak tavsiye ettiğim mekanların başında geliyor.

İtalya'nın Perugia şehri çikolata ve seyahati sevenler için kaçırılmaması gereken bir rota. Perugia'nın tarihi merkezine 5 dakika uzaklıkta yer alan ve konuklarına değişik bir deneyim vadeden Etruscan Chocohotel adından da anlaşılacağı gibi çikolata temalı bir otel.

Her ne kadar farklı konumlardaki sıcak çikolata noktalarına değinmiş olsak da yaşadığımız olağanüstü dönem nedeniyle bu şehirlere tekrar gitmemiz biraz daha zaman alacak gibi görünüyor. Yine de bu durum, evlerimizde sıcak çikolata yapmayacağımız anlamına gelmiyor. Denemek isteyenler içinse kendi tarifim bir seçenek olabilir.

Paris'te bulunan Angelina, birçok çeşidinin yanı sıra *L'Africain* adını verdiği sıcak çikolatası ile de biliniyor.

Malzemeler
250 ml tam yağlı süt
1 yemek kaşığı kakao
1 yemek kaşığı esmer şeker
25 gr bitter çikolata

Metod
1. Süt, kakao ve şekeri karıştırın.
2. Karışımın içerisinde ince doğranmış çikolataları ekleyip orta ateşte kaynama noktasına gelinceye kadar karıştırarak pişirin.
3. Fincana doldurduğunuz sıcak çikolatayı, çırpılmış krema ya da *marshmallow* ile servis edin.

Courchevel 1850.
Jean Blanc Neige
CHENUS
COUPE DU MONDE

SIFIRIN ALTINDA DÖNÜŞÜM

Yazı Aylin Kumdagezer

Sizin için standart sayılabilecek lokasyonları ziyaret ettiğiniz sırada o bölgenin daha önce nasıl bir amaçla kullanıldığını merak ettiğiniz oldu mu? Bundan yıllar yıllar öncesinde nasıl bir yapılaşmanın izinde neye ve kime hizmet eden bir bölgeydi sorusunu irdelediğimizde aslında gelişim içerisinde olan yapılaşmanın pozitif ve negatif etkilerini görebiliriz. Zira bu soruyu çok uzaklara gitmeden kendi yaşam alanlarımıza yönelttiğimizde de bundan çok değil 20 sene öncesiyle bile büyük farklılıklar olduğunun farkındayız. İstanbul bazından konuşacak olursak, bir önceki cümlemize referans gösterebileceğimiz birçok bölge mevcut. Şimdilerde birçok iş merkezi ve yüksek katlı binalara ev sahipliği yapan Levent, eski dönemlerde Cezayirli Hasan Paşa'nın çiftliği olarak bilinirmiş. Denizcilerin yoğun bir şekilde buraya yerleşmesi bu bölgenin de isminin değişmesine neden olmuş. Osmanlı donanmasında ve kıyılarında görev yapan asker sınıfı olarak tanımlanan levent kelimesinden hareketle yeni adını alan Levent Çiftliği ile bölge daha sonra 1950'lerde toplu konut inşaatının bir parçası olmuş. Örneklendirebileceğimiz birçok semt ya da kasaba, geçmiş dönemlerinde farklı misyonlar üstlendiği gibi şimdilerde farklı kullanım amaçlarının bir parçası oluyor. Öte yandan ülke sınırlarından çıkıp yönümüzü Fransa'nın Alplerine çevirdiğimizde Courchevel'in de şimdikinden farklı bir amaca hizmet ettiğini görüyoruz.

Courchevel, 20. yüzyılın başlarında tabiri caizse sadece yüksek dağ otlaklarının ve yoğun orman alanlarının bulunduğu bir yer. Yerli halkın çoğu tarım, hayvancılıkla uğraşıyor ya da değirmenlerde çalışıyordu. Tahmin edildiği üzere konum itibarıyla yeşilliklerin fazla olması beraberinde inek ve sığır -ki burada bahsettiğimiz özellikle *tarentaise* sığırı, yetiştiriciliğini ve bu durumla ilintili olarak süt üretimini getiriyor. Yaşam belirtisinin neredeyse yok denilecek kadar az olduğu Courchevel'de tek bir ana

Le Kintessence.

Fransız Alpleri'ndeki Courchevel'de bir kayak merkezi, 1970, Slim Aarons.

bina vardı o da, 1870 yılında inşa edilen Saint Bon köyündeki belediye binası. Bir de 1902'de hayata geçirildiği düşünülen La Jairaz'daki fabrikayı da unutmamak gerekir. Bir nevi kendi küçük komün hayatını yaşayan bölgenin turizm bağlantılarındaki ilk adımı 1908'de Hotel Le Lac Bleu ile atılıyor. Fakat altını çizmek istediğimiz bir nokta var, otel ziyaretçilerle olan iletişimini yaz turizminden yana kullanıyor. Böylece Courchevel'e giden tren yolculuğunun sonunda ziyaretçiler, sıcak aylarda bölgedeki yeşilliklerin ve temiz havanın tadını çıkarıyordu ta ki 1925 yılının kışına kadar. Bölgede kayak ve kış turizminin adım adım işlenmesi ise İkinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleşiyor. 1942 yılında Fransız Turizm Komisyonu, Courchevel'i kayak merkezi haline getirecek bir plan içerisine giriyor. Zira lüks kavramıyla kayak sporunun bu denli eşleşeceğini öngörmüşler midir bilinmez, bölgenin engebeli arazilerini birbirine bağlama fikri de tam bu noktada gerçekleşiyor. 1400 ile 1800 rakımlı araziler arasında iletişim kurulması beraberinde birbirine bağlı kayak alanlarını getiriyor. Courchevel, Saint Bon ve Moriond bölgelerini cazibeli bir kayak pistine çevirmek, kasabaları kalkındırmak ve yenilemek için finansman arayışları içerisine giriliyor. Böylece hayata geçirilmek istenen bu proje sayesinde, Fransa'da hem bölgesel gelişim hem de kayak merkezi olarak planlanan ilk merkezin temelleri atılıyor.

Bir kayak merkezi nasıl tasarlanır sorusu üzerinde uzun zamanlar çalışan ve 1946'da kayak sporu ile ilgilenen biri olarak Laurent Chappis, bölgedeki en iyi rotaları haritalama ve planlama üzerinde çeşitli fikirler geliştiriyor. Doğa ile olabildiğince iç içe betondan ve yüksek yapılardan uzak bir tatil anlayışını kayak sporuyla eşleştiren Chappis aynı zamanda bölgeye devasa buldozerler sokmak istemediği gibi arazinin doğallığını da hiçbir şekilde bozmak istemiyor. Bu düşünce baz alınarak şekillenecek olan yapılaşmanın ilk örneklerinden biri de Denys Pradelle tarafından tasarlanan Le Petit Navire. Zira bu noktada *chalet* kültüründen bahsedecek olursak, Avrupa'nın Alp bölgesine özgün bu ahşap tasarımının ilk kullanıcıları bölgenin çobanlarıydı. Yaz aylarında bölgede bir nevi çiftlik evi görevindeki *chalet*'ler, kış aylarında çobanların köylerine geri dönmeleri ile birlikte terkediliyordu. Üretim konusunda mevsimlik bir konut olan *chalet*'lerin içerisinde yer alan penceresiz labirentler kış ayları boyunca çobanların değerli eşyalarını muhafaza etmek için kullanılıyordu.

1946'nın Mart ayında Courchevel ile Les Tovets arası kurulan telesiyej ile ilk teleferik sistemi kuruluyor. Les Tovets platosu şimdi Courchevel 1850 olarak bildiğimiz hale gelecek şekilde tasarlanmaya başlanıyor. Öte

Les Airelles Courchevel.

yandan sıfırdan inşa edilen bu alanın bir de ismi olmalıydı. Zira zaten vadinin aşağısında bir köyün adı halihazırda Courchevel idi. Kasaba ile bunca zaman özdeşleşmiş Courchevel ismini, aşağı Courchevel olarak değiştirilmek istenmesi, kasaba sakinleri tarafından aşağılayıcı bulunduğu için kabul edilmedi. Böylece iki bölgeyi birbirinden ayırmak için aşağı ya da yukarı gibi hiyerarşik bir sıfat kullanmak yerine rakıma bağlı bir belirteç eklendi, 1850 Courchevel. Bu noktada bölgenin rakımının da 1474 olduğunun altını çizmekte fayda var.

Planın nizami bir şekilde ilerlemesi beraberinde kayak sporuyla ilgilenen isimleri de bölgeye çekmeye başladı. Öyle ki 1937'deki Chamonix'teki dünya şampiyonasından altın madalya kazanan Émile Allais, kariyeri boyunca edindiği tecrübeleri Courchevel'i kayak sporunun ana merkezi haline getirmek adına kullandı. Teoride kayak sporunun temelleri atılıyor ve bu spor dalı ile ilgilenen isimlerin bölgeye olan ilgisi artıyordu fakat ulaşım bu engebeli arazinin bir sorunuydu. 1961 yılında inşasına başlanan Courchevel altiport, ilk uluslararası dağ havalimanı olduğu gibi dünyanın en kısa pistlerinden birine de sahip oldu. Bağlamda hava şartları el verdiği sürece Courchevel ile Cenevre arasındaki yolculuk süresi helikopterler ile 30 dakikaya düşülüyor. 60'li yıllarda kurulan düzen içerisinde popülerliği artan belde, 1942

Cheval Blanc Courchevel'deki Le 1947 restoranından.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal sahipleri dünyanın her yerinde tüm otel ve restoran harcamalarında **%5 indirim ayrıcalığına sahiptir.**

İkinci Dünya Savaşı sularında Courchevel kayak merkezi olarak planlanmaya başlanıyor.

yılındaki vizyonundan ödün vermeyerek etrafındaki Val Thorens ve Meribel gibi komşu kasabaları da kendine bağlayarak dünyanın en büyük kayak alanını oluşturdu.

Şimdilerde hem kayak sporu hem de bir kültürün simgesi olan Courchevel aynı zamanda lüks seyahat bağlantılarını da planın bir parçası haline getirdi. Aman, Six Senses ve Cheval Blanc gibi otellerin yanı sıra dünyanın en yüksek oda fiyatına sahip isimlerinden biri de Les Airelles Courchevel. 2020'nın bahar aylarında kapılarını açan otel, bölgenin rüstik havası ile doğa elementlerini bir araya getiriyor. Öte yandan dünyanın en pahalı otellerinden biri olma sıfatına erişmesinin nedenleri var. Bunlardan bazıları, farklı mutfaklara ait restoranlar, butikler – ki bunlardan biri Brunello Cucinelli, gezinti yapmanız için bekleyen bir Audi SUV, otel için özel olarak tasarlanmış Hermès atlı arabası ile çıkacağınız gezintiler ve sıralayabileceğimiz daha birçok özel etkinlik.

Bir önceki paragrafta sıraladığımız isimlerin ortak noktalarına değinmek gerekirse, her bir isim dışarıdan bakıldığında klasik bir dağ evi siluetine sahip olsa da iç tasarım ve konsept bağlantılarında farklı noktalara değiniyor. Jean-Marc Mouchet tarafından tasarlanmış Grandes Alpes verilebilecek modern örneklerden biri. Modernitenin çağdaşlığı ile doğal unsurların harmanlandığı farklı konseptlerdeki oda seçenekleri tamamen kişisel zevkinizin bir yansıması olarak tercih edebileceğiniz bir skalaya sahip. Grandes Alpes'ın Bellecôte pistinin kenarında konumlanmasından dolayı kayak alanlarına olan yakınlığı bir yana konum itibarıyla Courchevel'i kendi başınıza keşfedebilmenize de olanak sağlıyor. Aynı zamanda otelin içerisinde İsviçre menşeli kayak aksesuarları ve kıyafetleri tasarlayan Zai'nin de bir butiği yer alıyor. Farklı kültürlerdeki mutfaklarını konseptine ekleyen otelin belki de en dikkat çekici restoranlarından biri Japon ve İtalyan füzyon mutfağına değinen Le Bizan. Daha özel bir yemekten söz edeceksek, şef Sylvester Wahid'in Aralık ayında Grandes Alpes'de kendi adını taşıyan restoranını da incelemek gerekir. Temelde Fransız mutfağına odaklanan restoran sınırlı sayıdaki kapasitesi ve farklı tadım menüleriyle otelin bir parçası oluyor. Öte yandan Courchevel'deki Michelin yıldızlı restoranları da ziyaret etmeniz mümkün. Tek yıldızlı Baumanière, iki yıldızlı Le Kintessence ve son olarak Cheval Blanc'daki üç Michelin'e sahip Le 1947 deneyimleyeceğiniz gastronomi noktalarından biri.

İkinci Dünya Savaşı'nda planlanan bir kayak merkezinin ilerleyen zamanlarda spor ve lüksü bir araya getirebileceği düşünülmüş müdür bilinmez, Courchevel ister kayak sporunun merkezi olmasıyla isterse de sadece ziyaret edilmek istenen konumuyla kış turizminin ve seyahat kavramının birçok noktasına değiniyor.

***Chalet* kültürü bir zamanlar bölgedeki çobanlara ev sahipliği yaparken zaman içerisinde lüks konaklama konseptinin bir parçası oluyor.**

Brezilya menşeli Candida Tabet Arquitetura'nın São Paulo'da tasarladığı bir ev.

ISIVEREN FORM PRENSİBİ

Yazı Aylin Kumdagezer

Frank Lloyd Wright, Hollyhock House, 1921.

Her coğrafyanın kendine özgü bir kültürünün oluşu ilerleyen dönemlerde dünya tarihinde farklı bir bakış açısı getirebilecek bir savın temeli olabilir. Bu referansla fiziki olarak çizilen sınırların kendi şahsına münhasır kimi zaman kozmik kimi zaman ise ruhani döngüleri, gelişen yahut gelişmekte olan kavramların özüne değiniyor diyebiliriz. Zira bu tezimizi detaylandırmadan, milyonlarca yıl öncesine henüz ateş ile iletişim kurmadığımız zamanlara değinmek gerekiyor. Klasik bir cümle olarak ateşin buluşunu insanlığın gelişimi ile bağdaştırabiliriz. Zira her keşif gibi varlığını ispatladığınız oluşumu kontrol etmek de bir o kadar önemli bir nokta oluyor. Böylece, ateşin bulunmasının yanı sıra bu süreci kontrol etmenin vermiş olduğu üstünlük de beraberinde geliyor. Doğada ekzotermik sıfatını yansıtan ateşin insanların kontrolü altında olması en gelişmiş canlı türünü hayvanlardan ayıran zekanın tamamlayıcı bir özelliği olarak görülebilir. Kendisini dış etmenlerden korumak adına oksijen ve ısı reaksiyonlarından yararlanan insanlık, ilmik ilmik medeniyet örgülerini de işlemeye başlıyor. Sıcaklık kaynağı, korunma iç güdüsü ve beraberinde hayati fonksiyonlara sahip araç gereçlerin gelişmesi derken insanlık yemek kültürünü de çeşitlendirebileceğinin farkına varıyor. Bazı araştırmalar, Güney Afrika'daki Wonderwerk mağarasında bulunan kül ve yanmış kemik izlerine rastlandığını ve günümüzden en az 1 milyon yıl önce atalarımızın et pişirdiğini savunuyor. Zamanla yerleşik düzene geçilmesinin akabinde ateşin dahil olduğu kullanım alanlarının artması da kaçınılmaz oluyor. Coğrafya bazlı yemek kültürünün izinde Anadolu mutfağının farklı pişirme tekniklerine ev sahipliği yapması, ateş ile gastronomi arasında bir bağ kurmamıza olanak sağlıyor. 2 metre derinlikteki bir kuyunun içerisine ateş yakmak ve burada et pişirme fikrinin peşinden gelen lezzeti de es geçmemek gerekiyor. Bir diğer taraftan dünyanın farklı lokasyonlarında henüz teknoloji ile tanışmamış kabileler yemek pişirme ritüellerini halihazırda bu şekilde devam ettiriyor.

1600 ve 1700'lü yıllarda klasik şömine formu genellikle geniş ve derin bir hacme sahip.

Ateş ile olan iletişimimizi sadece mutfak tezgahlarında bırakmadığımız gibi milyonlarca yıl önce atalarımızın ısınmak için kullandığı bu ışık süzmesini, ilerleyen zamanlarda dekorasyon noktalarının bir parçası haline getirmeyi de ihmal etmiyoruz. Şimdilerde modern tasarım bağlantılarında kendisine yüklenen ısınma misyonunun yanına romantizm ve ambiyans etkilerini ekleyen şömineler, dahil oldukları alanları -ki bu noktada dekorasyon konusunda nasıl bir tarza sahip olduğunuz da önemli, farklı çağların iz düşümünü yansıtıyor. Öyle ki, günümüzdeki şömine formunun ortaya çıkışı hakkında kesin tarih veremesek bile insan ve yayılan ısı arasındaki iletişim Taş Devrinden başlıyor. Mağaralardan hanelere geçiş döneminde de yemek pişirme ve ısınma görevini üstlenmesinin yanında aile bireylerini bir araya toplama gibi sosyolojik bağlantılara da değiniyor. Orta Çağda zeminde açılan ateş çukurları tavanda açılan delikten yukarı çıkarken 11. yüzyıldan itibaren mimari olarak değişen ev siluetleri beraberinde yükselen dumanı bir boru yardımıyla -ki bu modern baca formunun ortaya çıkışması demek oluyor, dışarı atılmasına zemin hazırlıyor. Şimdilerde

Atelier Oslo'nun Norveç Norderhov'da tasarladığı ev.

yanan bir odunun çıkardığı çıtırtılar kulağa ve etrafa yaydığı koku burnumuza hoş gelse de, temel disiplinde dumanın kontrol altına alınmasıyla birlikte şömineler hanelerin farklı bölümlerine yayılıyor.

1600 ve 1700'lü yıllarda klasik şömine formu genellikle geniş ve derin bir hacme sahip. Henüz kapalı kutular içerisinde sınırlandırılmayan ateş, açık bir girintinin tam ortasına yerleştiriliyor. Ta ki Benjamin Franklin yanan ateşi tasarım noktalarında kontrol etme düşüncesine gerçeklik kazandırana dek. Kendini adını verdiği *Franklin Stove* metal kaplı şömine, iç tarafında bulunan bölmesi sayesinde dumanın etrafa yayılmadan dışarı doğru çekilmesini sağladı. Bu durum aynı zamanda şömine ve baca tasarımlarının günden güne gelişmesi için atılan ilk adım olarak da kabul edilebilir. Fakat henüz duvarlara entegre olmayan şömine tasarımları daha çok seyyar bir kutuyu andırıyordu. Şimdilerdeki klasik tasarıma ise İngiliz fizikçi ve mucit Benjamin Thompson ısı teorisi üzerindeki çalışmalarının yanına bir de ısı ile ilintili bir şekilde şömine tasarımlarını eklemesiyle ulaştık diyebiliriz.

Klasik tasarımların yanı sıra şömineler duvarlarla olan iletişimine modernite çizgisinde ara verebiliyor.

Thompson'un derinliği daha az ve iki tarafı keskin açılı girintilerle oluşturulmuş modeli aynı zamanda dumanın dışarıya ve ısının da iç taraflara doğru daha hızlı yayılmasını sağladı. Thompson'un yanı sıra Louvre'un inşasında görev alan mimar Louis Savot, şömine tasarımının baca ile birleşim noktasını esas aldığı çalışmalar içerisindeydi. Eskiye nazaran şöminenin genişliğinin daraltılması beraberinde uygun bir baca tasarımının keşfedilmesine zemin hazırladı. Böylece çatı ve zemin arasındaki ısı sıcaklıkları daha sağlıklı yayılabildiği gibi ortaya çıkan duman ise hızlı bir şekilde ortamı terk edecekti.

Sanayi Devrimi ile birlikte kullanılan enerji kaynaklarının değişimi şömine tasarımlarına da etki ediyor. Mimaride de *rococo revival* stilinin benimsenmesi akabinde şömine tasarımlarında demir döküm modellerinin ağırlıkta olduğu zaman dilimini temsil ediyor. Ardından Victoria Devri ile tasarımların yerini daha süslü sayılabilecek bir tarza bırakıyor. Şömine şeklini zeminden bağımsız olarak üç yüzeyli düşünürsek, bu dönemde kelimenin tam anlamıyla tasarımların her bir noktası işlenmeye başlanıyor. Dememiz o ki, şöminenin üst tarafı ve kenarlarındaki sütunlar dahil her bir alan çeşitli malzeme kombinasyonları ile bütünleştiriliyor. Gelişen ve değişen sanat akımları, sosyolojik bağlantılar ve modern düzenin getirisi ile birlikte şömineler, 20. yüzyılda daha basit olarak adlandırabileceğimiz çizgileri takip ediyor.

Zira gelişen ve değişen akımların akabinde farklı tasarım disiplinleri de bu dönüşümün bir parçası olmayı ihmal etmiyor. Öyle ki I. Dünya Savaşı sonrası form yerine işlevselliğin yükselişe geçtiği bir dönem idi. Art deco'nun tipik çizgileri ile harmanlanan şömine tasarımları bir sonraki

Şömine tasarımlarında kullanılan çeşitli malzemeler ambiyans çerçevesinde dekorasyon bağlantılarına değiniyor.

dünya savaşında ise fabrika üretimlerine dahil oluyor. II. Dünya Savaşı sonrası toplum psikolojisi hiçbir şeyin sonsuza dek var olmayacağını düşünmesinden midir bilinmez, bu zaman dilimde prefabrik şömineler yüzyılın evlerini aydınlatmaya devam ediyor. Çağdaş mimari ve tasarım notları ile duvarlarla olan iletişimine devam eden şömine görüntülerine zaman içerisinde farklı materyaller de dahil oluyor. Bulundukları ortama modern ve endüstriyel bir hava katması adına çelik bazlı tasarımların yanı sıra rustik hissiyatı için de farklı taşlar kullanılıyor. Geleneksel bir tarzınız var ise tuğla çerçeveler bir araya getirilirken daha saf ve şık bir görünüm için tercih edilen ilk malzeme mermer oluyor. Sadece etrafını süsleyen malzemelerle sınırlandırılmayan şömineler aynı zamanda farklı formların da izini sürüyor. Bacasını tavana sabitleyen ve sarkan tasarımlar, duvar ile olan bağlantıları minimuma indirirken alışagelmiş tek yüzeyi açık şömine hatları da yerini çift taraflı ya da üç taraflı modellere bırakıyor.

Klasik şömineler bir tarafa neredeyse her şeyin yapay olduğu ya da bir şekilde aynı hissiyatı yaşatmak adına benzerinin oluşturulduğu modern dünyanın şömineleri de kendilerine düşen payı alıyor. Odunların üst üste dizildiği elektrik ya da gaz ile ateş efektinin yaratıldığı yapay şöminelerin bazılarında ise yanan odunların çıkardığı sesler bile var olabiliyor.

İster sade ve minimal ister ultra modern ve marjinal çizgilere sahip olsun şömineler halihazırda bulunduğu ortama samimiyet katan tasarımların başında geliyor. Zira insanın doğal olarak yönelim içerisinde hissettiği ateş ile sosyal becerilerini geliştirebileceği kaç tasarım daha aklınıza geliyor?

ÇOK YÖNLÜ DENEYİM HAKİMİYETİ

Yazı Uygur Uygur

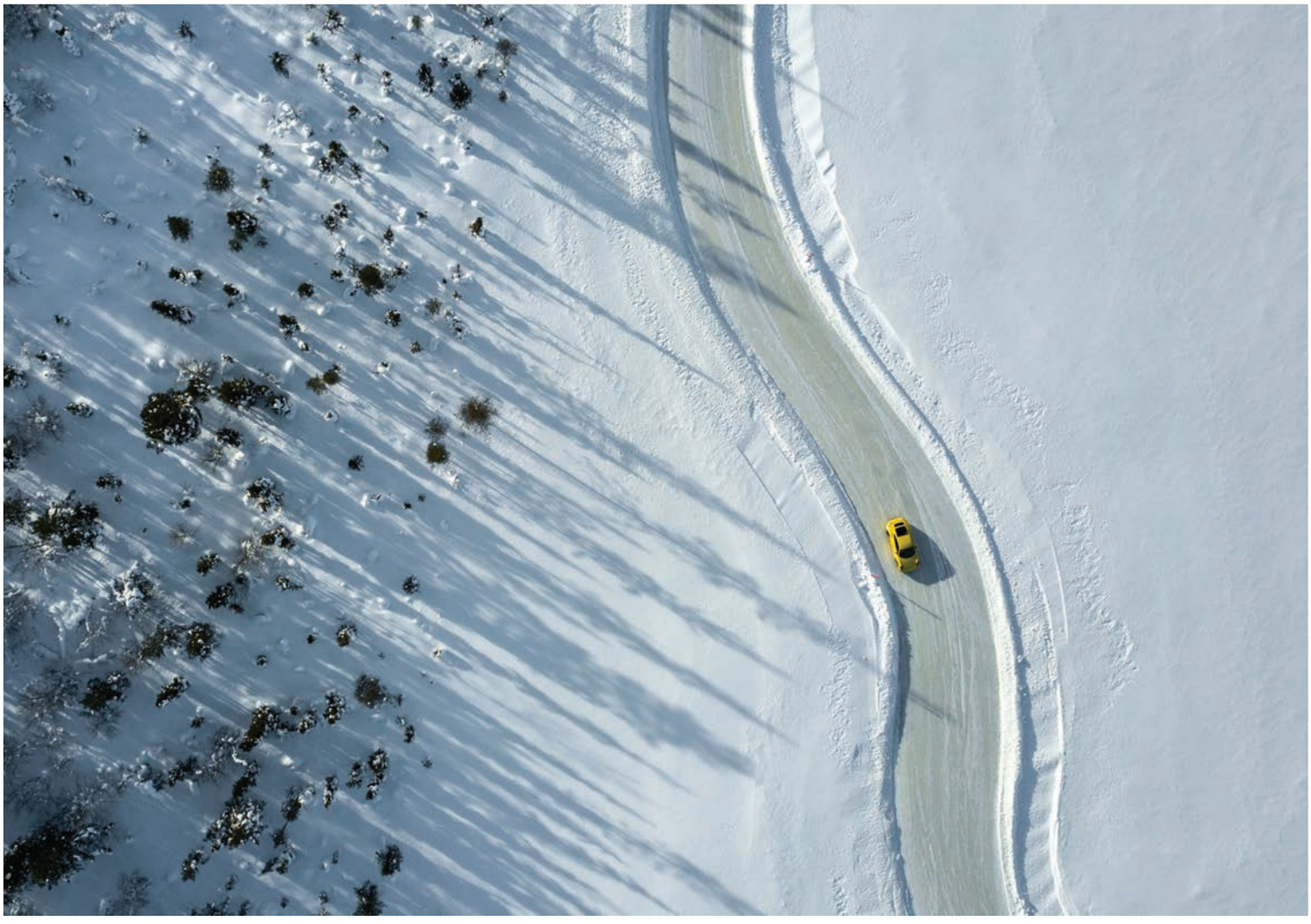

911 Carrera GTS, Porsche Ice Experience, Levi, Finlandiya.

Caddelerde peşi sıra sakince seyreden her otomobilin aslında birbirinden çok farklı karakteri var. Günlük hayat koşuşturmacası içinde çoğunlukla asli görevlerini yerine getirmekten başka bir şey yapmıyor olsalar da asıl karakterlerini su yüzüne çıkartacak doğal ortamları olduğu da bir gerçek. Bu doğal ortamlar ise kimi zaman trafiğe kapalı bir pist, kimi zaman yolu dahi olmayan engebeli bir arazi, kimi zaman da buz tutmuş bir göl olabilir. Tam da bu sebeple otomobil üreticileri, hem ürettikleri özel otomobillerin sahip olduğu yetenekleri farklı ortamlarda ve farklı zemin koşullarında ispat etmek hem de sürücülerin direksiyon başındaki güvenini sağlayacak becerilerini artırabilmek için onlara benzersiz deneyimler sunan özel organizasyonlar düzenliyor. Hızla gelişen ve cazip alternatif seyahat rotaları haline gelen organizasyonlarda yapılan özel sürüş etkinlikleri, otomobil tutkunları için özellikle son yıllarda müzelerle birlikte gezi planlarına eklemeleri gereken en özel deneyimlerden bir tanesi olma özelliğini çoktan aldı.

1983 yılında Audi'nin ait olduğu topraklar olan Almanya'da doğan "Audi Driving Experience" programı, sürüş etkinliklerinin en meşhurlarından ve en dikkat çekenlerinden biri. Kısaca markanın üretim bandından çıkan yüksek performanslı araçlarıyla yapılan gelişmiş sürüş eğitim programı olarak tanımlanabilecek organizasyonun ana odağında ise markanın otomobillerini tanıtmanın yanı sıra, sürüş becerilerinin geliştirilmesiyle birlikte direksiyon başındaki bilgileri yepyeni seviyelere taşımak yer alıyor. Bugün Almanya'nın dışında İngiltere, ABD, Çin, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Rusya gibi dünyanın pek çok farklı ülkesinde düzenlenen etkinlikler de yine farklı zemin koşullarında, farklı deneyimler sunuyor.

Porsche Ice Experience, Levi, Finlandiya.

Panamera Turbo, Porsche Ice Experience, Levi, Finlandiya.

Peru'nun kumlu dağlarında gerçekleşen Land Rover Experience.

Özellikle arazi araçları söz konusu olduğunda üstün kabiliyetleri ile ilk akla gelen ve gelişmiş dört tekerlekten çekiş sistemleri ile öne çıkan bir diğer marka da İngiliz üretici Land Rover oluyor. İngiliz Kraliyet Ailesi'nin de favorilerinden olan marka, uzun yıllardır ürettiği ve klasik haline gelen arazi araçlarını deneyimlemek, yalnızca bir otomobil kullanmanın yanı sıra farklı lokasyonları keşfetmek bir diğer deyişle macera dolu bir yolculuğa çıkmak isteyenler için özel sürüş etkinlikleri düzenliyor. Çünkü bu etkinlikler kimi zaman katılımcılarının etkileyici çöl yollarından olağanüstü doğal yaşama yakından tanıklık etmesini sağlıyor, kimi zaman kutup dairesinin geniş, buzlu vahşi doğasında heyecan verici buzda sürüş deneyimine çağırıyor hatta kimi zamansa üst düzey *off-road* deneyimini Utah Moab'da, göz alıcı kızıl kaya manzarası eşliğinde kullanıcısına yaşatıyor. Avrupa, Afrika ve Amerika kıtasında belirlenen lokasyonlarda yapılan bu özel etkinliklerin yalnızca bir sürüş deneyiminden çok daha fazlası olduğunu, tıpkı Audi gibi Land Rover'ın da misafirlerinin seyahatlerinin her detayını düşündüğünü ve planladığını belirtmeden geçmek olmaz.

Buz ya da toprağın aksine, doğal ortamı kaliteli asfaltlar olan Ferrari, 1993 yılında müşterilerini hem eğitmek hem de Ferrari'den beklenen yüksek sürüş deneyimlerini karşılamak için Corsa Pilota programını oluşturdu. Programın temel ilkeleri son teknoloji ürünü otomobilleri, yüksek nitelikli eğitmenlerle bir araya getirme üzerine kurulu. Markanın en gelişmiş ve en performanslı araçlarıyla Corsa Pilota Sport, Avanzato, Evoluzione ve Challange gibi farklı versiyonların yanı sıra daha benzersiz deneyim yaşamak isteyenler için Corso Limited Edition, Pilota Ferrari Personal Coaching Programme ve Corso Pilota Around the World adında versiyonları da bulunuyor.

Programın giriş versiyonu olarak tanımlanan Corsa Pilota Sport, ikonik bir Ferrari lokasyonu ve markanın doğduğu yer olan Modena'da bulunan Fiorano pistinde organize ediliyor. Gerçek bir yarış pistinde, dünyaca ünlü pek çok pilotun asfalta çıktığı Fiorano'da bir Ferrari'nin direksiyonu başında geçirilen nefes kesici zamanların dışında Ferrari, katılımcılarının hafızasında yer edecek özel bir programla unutulmaz bir deneyim vadediyor. Tüm bunlarla birlikte duraklarından biri Fiorano olan bir Modena seyahati fazlasıyla heyecan verici bir hal alıyor.

Tıpkı Ferrari gibi, asfaltın en heyecan verici otomobillerini üreten markalardan biri olan Stuttgart merkezli Porsche, beklenenin aksine, Laponya'nın uçsuz bucaksız çam ormanları arasında, Porsche meraklılarına hitap eden büyüleyici bir deneyim sunuyor. Levi'deki huzurlu ortamı bozan Porsche motorlarından yükselen kükreme, zemini buzla sürüş alanınında kısa süre sonra adrenalin dolu bir sürüşün başlayacağının işaretçisi.

Land Rover Experience, Peru.

Audi Driving Experience, St. Moritz.

Zorlu koşullar ve birazcık da stres altında karlı ve buzlu parkurda yapılan sürüş, Porsche'nin üst düzey eğitmenlerinin eşliğinde aynı zamanda bolca sürüş keyfi de sunuyor. Adrenalin yüklü, limitleri zorlayan sürüş ile en saf haliyle, tarif edilemez bir Porsche deneyimi sunarken, aynı zamanda Levi'yle güzel zaman geçirmek için bir bahane oluyor.

Farklı noktalarda, birbirinden benzersiz coğrafyalarda düzenlenen organizasyonların yanı sıra ülkemiz de bu konuda son derece iddialı organizasyonlarına ev sahipliği yapıyor. Etkileyici doğal güzellikleriyle birlikte farklı bölgelerinde birbirinden farklı tarihi zenginlikler barındıran Türkiye'nin bu konuda en dikkat çekici lokasyonlardan bir tanesi de Çıldır Gölü. Kars - Ardahan'da yer alan Çıldır Gölü'nde 2008 yılında kurulan BOM Akademi (Borusan Otomotiv Motorsport Akademi) tarafından düzenlenen kar ve buz sürüş eğitimi, hem otomobillerini saf sürüş keyfi mottosuyla geliştiren BMW modellerinin limitlerinin zorlanabildiği, hem de sürüş seviyesi ne olursa olsun herkesin katılabileceği bir eğitim. Gölün tamamen donmuş olduğu aylarda düzenlenen etkinlik

Ferrari'den beklenen yüksek sürüş deneyimlerini karşılamak için Corsa Pilota programı oluşturuldu.

süresi boyunca Çıldır Gölü'nde oluşan 40 - 60 cm aralığındaki buz üzerinde – ki buz kalınlığı her gün elektronik cihazlar ile kontrol ediliyor, yapılan bu organizasyon çevresindeki tarihi ve turistik alanlarla birlikte büyülü bir deneyim sunan bir organizasyon olarak da dikkat çekiyor. Bununla birlikte ilk kez 2020 yılının ilk aylarında Kars Sarıkamış'ta düzenlenen "Land Rover Experience" etkinliği de, Kars'ın çetin kış koşullarında İngiliz SUV'lerin yol tutuş kabiliyetlerini deneyimlemenin heyecan verici yollarından biri olarak takvimdeki yerini aldı.

Otomobil tutkunları ve özellikle direksiyon başında olmayı sevenler için benzersiz deneyimleri kar buz, asfalt, toprak gibi farklı zeminlerde sunan organizasyonlar, gün geçtikte popülerleşiyor ve başlı başına gezi rotalarını oluşturuyor. Fazlasıyla heyecan verici deneyimler sunan bu organizasyonlar, elbette ki yalnız birer gezi rotası olmakla kalmıyor aynı zamanda usta bir sürücünün sahip olması gereken yetenekleri onlara kazandırırken yeni yerler keşfetmenin de özel bir alternatifi olarak öne çıkıyor.

Edebiyat ve müzik gibi farklı sanat disiplinlerinde aktif haldesiniz. Bu bağlantıda sizin sanat felsefeniz hangi normlara dayanıyor?
Rönesans dönemindeki gibi sanatçının faklı disiplinlerde, dallarda çalışmasının onu daha zenginleştireceğini ve eserlerindeki bakış açısını genişleteceğini düşünüyorum. Kendinizi ifade ederken bazen farklı alanlarda daha rahat edebiliyorsunuz.

Eğitim hayatınıza felsefe bölümü ile devam ettiğinizi biliyoruz. Felsefenin anlam arama ve sorgulama düşüncesinin, sanatçı kimliğinizin yanı sıra kişisel olarak da etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?
Felsefeyi seçmemin nedeni temel bir disiplin olmasıydı. Yaptığımız her şey, teknoloji dediğimiz şeyler, içinde yaşadığımız düzen, hukuk, bilim, sanat hatta duygular bile felsefenin konusudur. "Düşünüyorum, öyleyse varım," sözü bunu aslında güzel anlatır. Düşünce ve yazı olmadan hiçbir şey yapamayız. Her şey ilk olarak düşünce sonra da onu yazıya dönüştürmekle başlar. Bu nedenle elbette felsefe eğitimi hem kitaplarımda hem de hayatımın her alanında beni ciddi olarak etkilemiştir.

Ankara, Lefkoşa ve Ağrı ve sonrasında İstanbul'da hayatınızı idame ettirdiniz. Farklı kültür ve coğrafyaların size kattığı yönler nelerdir?
Çocukluğumda babamın her tayini çıktığında arkadaşlarımdan, alıştığım ortamdan ve okulumdan ayrılacağım için üzülürdüm. Hiç kolay bir şey değil. Bugün arkadaşlarımın ileri yaşlarında bile hala ilkokul arkadaşlarıyla görüştüğünü görünce biraz üzülmüyor değilim. Ama elbette bana çok şey kattı. Öncelikle bir fanus içinde büyümedim. Ülkemin gerçeklerini, farklı yaşam biçimlerini ve de kültürleri gördüm. Çok farklı insanlar tanıdım ki romanlarımdaki karakterler açısından mutlaka bana esin kaynağı olmuştur. Ve tabii her yerde dostlar edinmiş olmak da ayrı bir kazanım oldu.

Haldun Taner Öykü Ödülü kazandığınız ilk kitabınız *Kış İkindisinin Evinde*'den başlayarak en son kitabınıza kadar kaleme aldığınız portfolyonuza baktığınızda nasıl bir değişim içerisinde olduğunuzu düşünüyorsunuz?
İlk kitabımı yazdığımda henüz 20'li yaşların başındaydım. Çok iyi bir yazar, dünya çapında bir isim olmak gibi bir niyetim yoktu. Tek istediğim kendine özgü bir dil, atmosfer, kurgu yaratmak ve benim kuşağımın, benim düşüncelerimin ifade edilmesiydi. 30 yıl sonra dilimin biraz daha sadeleştiğini, kurgumun biraz daha akıcı hale geldiğini düşünüyorum ama aynı zamanda başladığım çizgiyi korumaya ve üslubu da sürdürmeye devam ediyorum.

röportaj

NOTALARDAN SATIR ARALARINA KÜRŞAT BAŞAR

Röportaj Aylin Kumdagezer

Yazarlığın yanı sıra isminizin önüne bir de müzisyen sıfatı dahil oluyor. Bu noktada, duygularınızı en net ifade edebildiğinizi düşündüğünüz taraf hangisi?
Kuşkusuz yazı benim asıl alanım ve çocukluğumdan beri yazarak kendimi ifade etmeye alışığım. Kendimi en net ifade ettiğim ve en rahat ettiğim yer orası. Yazmak tümüyle yalnız bir eylem. Müzik daha farklı. Orada başkalarıyla birlikteyim ve canlı olarak cümleler kuruyorum. Onları kitaptaki gibi yeniden yazma imkanım yok. O anda ne geliyorsa içimden onu çalıyorum. Bir arkadaşım bir gün, yazdığın cümleler gibi çalıyorsun demişti. Sanırım doğru.

Kürşat Başar ve Orkestrası nasıl bir sürecin sonunda bir araya geldi?
Uzun yıllar müzikle uğraştım. Önce piyano, sonra bateri ve sonra da saksafon çaldım. Çok fazla iş yaptığım için müziğe yeterince zaman ayıramadım ve uzun yıllar hobi olarak kaldı. Köşe yazarlığına ve televizyon programlarına ara verdiğim bir dönem rastlantı eseri bir konsere katıldım. Daha sonra ünlü piyanistimiz Tuluğ Tırpan'la birlikte bir dörtlü kurduk. Sonra yine çok değerli piyanistimiz Burçin Büke ile bir araya geldik. Şimdi de yine çok değerli bir piyanist olan Zafer Çebi ile birlikte orkestramız devam ediyor. Orkestrayı kurarken cazdan eski Türkçe pop şarkılarına, türkülere kadar çok geniş bir yelpazeden seçimler yaptım. Önceleri yalnızca keyif için çalarken son yedi yılda yüzlerce konser vermeye, iki albüm yapmaya kadar gitti.

Aynı zaman dilimini paylaşmak istediğiniz bir sanatçı var mı? Sizce o isim 2020'de yaşıyor olsaydı günümüzü nasıl yorumlardı?
Tabii en başta Mozart. Sanırım günümüzde yaşasa o kadar verimli olamazdı. Onun dışında caz dünyasında beni çok etkileyen John Coltrane'i tanımayı çok isterdim. O nasıl yorumlardı bilmiyorum ama sanırım o da çaldığı şeyleri bugün çalamazdı. Çünkü müzik artık çok farklı, çok basit ve fazlasıyla duygusuz.

Popüler kültür altında edebiyat ve müziği nasıl değerlendirirsiniz?
Az önce söylediğim gibi sanırım bütün sanat dallarında özgünlüğü, kişiselliği, duyguyu yavaş yavaş yitiriyoruz. Her şey, kitaplar da dahil meta haline geldi. Genç bir sanatçı, müzisyen, yazar çıktığı ve beğenildiği anda birdenbire ticari bir çizgiye çekiliyor ve birkaç yıl içinde tüketiliyor. Teknolojinin çok yararı oldu ama aynı zamanda çok şeyi aynılaştırdı. Artık herkes kendine özgü ve farklı olan bir şey değil "tutan" bir şey yapmak istiyor.

Sosyolojik olarak baktığımızda eski dönem şarkı sözleri ya da edebi basımlardaki naifliğin günümüzde değer kaybettiğini düşünüyor musunuz? Bunun nedeni sizce nedir?
Evet düşünüyorum. 30 yıl önce ilk hikayelerimi yazdığım zaman para, ün gibi şeyler aklımın ucundan bile geçmezdi. Ben yalnızca istediğimi yazmanın peşindeydim. Bugün yazarlara konu verilip roman ısmarlanan bir döneme geldik. Şarkı sözleri derseniz o içtenlik, bazen belki komik gelse de samimiyet artık yok. Her şey endüstrinin verilerine, reklam ve pazarlamacıların klişelerine yöneldi.

Son kitabınız *Gerek Yok Hoş Değil*'in bilgilendirmesinde atıfta bulunduğunuz Edip Cansever'in *Neler Almalıyım Yanıma* şiirinden yola çıkarak düş, okumak ve zaman için yanınıza aldıklarınız neler?
Bir yere giderken yanıma çoğu zaman eski bir roman alırım. Belki daha önce okuduğum bir kitap. Küçük bir not defteri alırım, aklıma gelenleri yazmak için. Telefonumda sevdiğim şarkılar vardır. Ve seyahate genellikle küçük bir bavulla giderim.

Descartes'ın "İyi bir kitap okumak, geçmiş yüzyılların en iyi insanlarıyla sohbet etmek gibidir." savından ilerleyecek olursak sizin için iyi kitap tanımı nedir? Bu noktada bir şekilde iletişime geçtiğinizi düşündüğünüz yazar ya da karakter var mı?
İyi roman benim için özgün bir dili olan, beni bir an için bile olsa bulunduğum yerden, ruh halinden çıkarıp farklı bir yere taşıyan, bilmediğim bir şey anlatan, belki güldüren belki ağlatan ama mutlaka içimde bir

duygu uyandıran romandır. Çok var böyle kitap tabii... Virgina Woolf, Lawrence Durrell, Proust, Milan Kundera, Bilge Karasu, Oğuz Atay, Hüseyin Rahmi Gürpınar ve sıralayabileceğim birçok isim.

Üzerinde çalıştığınız yeni bir proje var mı?
Bu günlerde bir çocuk kitabı yazıyorum ve belki devamı da gelecek. Bunun yanında televizyon programına başladım Bein Gurme kanalında.

Kendinize ayırdığınız bir gününüz nasıl geçiyor?
Kahvemi içtikten sonra eğer dışarıda bir işim yoksa akşamüstüne kadar kitaplarla, müzikle haşır neşir oluyorum. Saksafon çalıyorum, bir şeyler yazıyorum ve okuyorum. Bazen bunların hiçbirini yapmayıp güzel bir film izlerim. Akşam arkadaşlarımla buluşmayacaksam genellikle yine aynı şeyler devam eder. Eğer bir roman yazıyorsam gece geç saatlerde artık kimsenin aramadığı, sessizlik olduğu zamanda bilgisayar başında olurum.

Pandemi sürecinde sanatsal ve kişisel bakış açısıyla nasıl bir çıkarımda bulundunuz?
Pandemi öncesinde verdiğim bazı konferansların başlığı "hayatı küçültmek" idi. Sanırım pandemi döneminde orada söylediklerimi bir kez daha net olarak anladım. Yapılan tüm planların bir gün içinde tümüyle değişebildiğini aslında biliyoruz ancak başımıza geldiği zaman anlayabiliyoruz. İnsanlar kişisel hayatlarında bunu kayıp, hastalık, kaza, deprem gibi şeylerle anlar ama bu kez bütün insanlığa açık bir mesaj verilmiş gibi görünüyor. Peki bu mesajı aldık mı? Hayır.

En son okuduğunuz kitap nedir? Sizin için kitaplar başucu kitabı gibi farklı başlıklara ayrılıyor mu? Ayrılıyorsa bizimle paylaşabilir misiniz?
En son okuduğum kitap Kierkegaard'ın *Ölüme Götüren Hastalık* ve Murakami'nin *1Q84* adlı romanı oldu. Bir de Fazıl Say'ın *Suya Yazılan* adlı kitabını okudum. Başucu kitaplarım çoktur, keyfim yerine gelsin diye Hüseyin Rahmi Gürpınar okurum, tiplemeleri muhteşemdir. Yazı zekası için Calvino, Svevo ve Nabokov okurum. Duygu için Virginia Woolf okurum. Bazen de yıllar önce okuduğum bir kitabı yeniden okurum. Yıllar içinde algımız değişiyor. Bir de tabii her zaman şiir okurum. Şiirin sesi müzik gibidir ve Türk şiirinin her dönemi harikadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAM İZLERİ

Yazı Barış Çetin

Dünyanın kendi kendini yenileyebilme özelliğini kaybediyor olması insanoğlunun yerkürede yaşamını sürdürüyor olmasıyla doğru orantılı diyebiliriz. Yediden yetmişe her ne kadar dünyanın sonu senaryolarını duyurup konuyla alakalı bilinçlendirme ve aşılama yapmaya çalışsak da tünelin sonundaki ışık artık daha net bir şekilde görülebiliyor. Ne yazık ki bu sefer karşı karşıya kalacağımız netice çevre ve yaşamımız adına yararlı olmayacak. Küresel iklim aktivizminin bu kadar bariz yaşandığı bir dönemde ne üzücüdür ki halihazırda çevreyi ihmal etmeye devam ediyoruz. Çözüm ve çözüm odaklı yapılması gerekenlerin de bu denli bariz olduğu bir tabloda bu ikilemi sürdürüyor olmamızı bir yana bırakıp, aksiyon almamızın zorunlu olduğu bir dönemde olduğumuzu fark etmemiz şart.

Elimizde var olan kaynakları gelecek nesillere yetecek şekilde kullanabilme mantığıyla ortaya çıkmış olan sürdürülebilirlik kavramı, modadan enerjiye, ham maddeden eğitime her sektöre entegre edilmesi gereken bir olgu. Bugün her bir birey kendi hayat stiline sürdürülebilirlik kavramını dahil ettiği sürece bu yaşam tarzının bir parçası olabiliyor. Temelinde, yaşam kalitesini düşürmeden, düşünce tarzında değişiklik gerektiren bir kavram ortaya koyan sürdürülebilirlik, ekonomik ve sosyal kalkınmanın temel elementi olan enerji kaynaklarının azalmasıyla daha da önem taşıyan bir başlık oluyor.

Genel olarak uluslararası boyutta enerjiye duyulan ihtiyaç ve buna bağlı olarak enerji kaynaklarında gözlemlenen azalış ülkeleri sürdürülebilir enerji modeline geçmeye teşvik etti. Tabii ki durumun böyle olması tüm ülkelerin sürdürülebilir enerji modelini kullandığı anlamına gelmiyor. Yine de bu tarz kaynaklar ülkelerin genel enerji politikalarına her açıdan katkı sağladığı için gelişmiş ülkelerin çoğunluğu sürdürülebilir enerji kaynaklarına yatırım yapıyor. Peki nedir bu kaynaklar? Kısaca üzerinden geçecek olursak yenilenebilir enerji kaynaklarını güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, jeotermal enerji, dalga enerjisi, hidroelektrik gibi özetleyebiliriz. Kullanılan kaynakların tükenme hızından çok daha hızlı bir sürede kendini yenileyebilmesi bize o enerjinin "yeşil" yani; yenilenebilir olduğunu kanıtlıyor. Örneğin, güneşten elde edilen enerjiyle çalışan bir teknoloji, gün sonunda yine enerjiyi tüketmiş oluyor. Ancak genel olarak bakılınca bu teknoloji güneşin kendi enerjisi yanında oldukça küçük kalıyor. Altını çizmekte fayda var ki Güneş'ten Dünya'ya ulaşan enerjinin en büyük özelliği sınırsız olmasıdır.

Kurulumu ve verim elde etmesi açısından oldukça tatmin edilebilir olan rüzgar enerjisi ise yenilenebilir enerji kaynakları arasında oldukça önemli bir yere sahip bir başka örnek.

Sol sayfada: Güneş termik santrali, Nevada, Amerika.

Üstte: Kuzey Denizi'nden gelen devasa dalgaların Londra'ya ulaşmasını engellemek adına tasarlanmış Thames Barrier aynı zamanda yenilenebilir enerji kaynağı olarak da kullanılıyor.

Altta: Stausee Mooserboden Barajı, Kaprun, Avusturya.

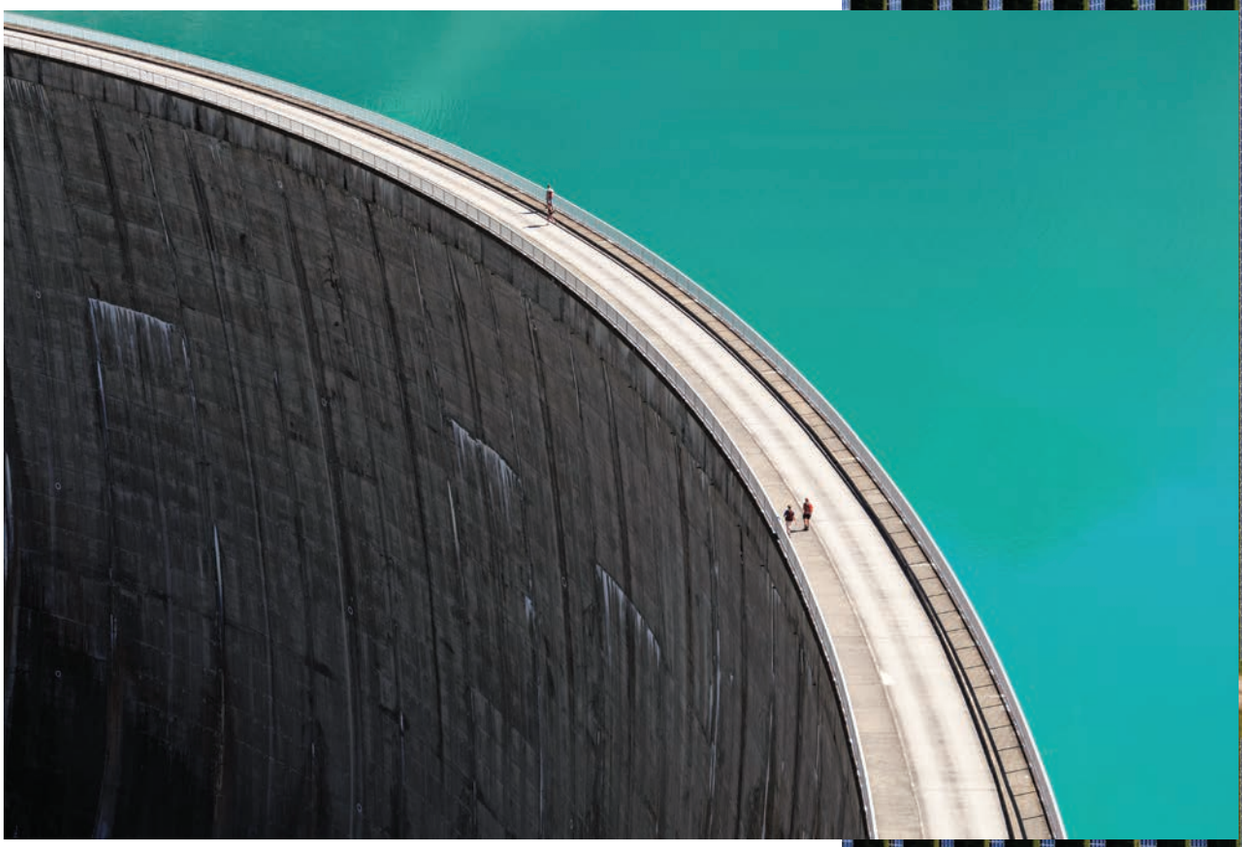

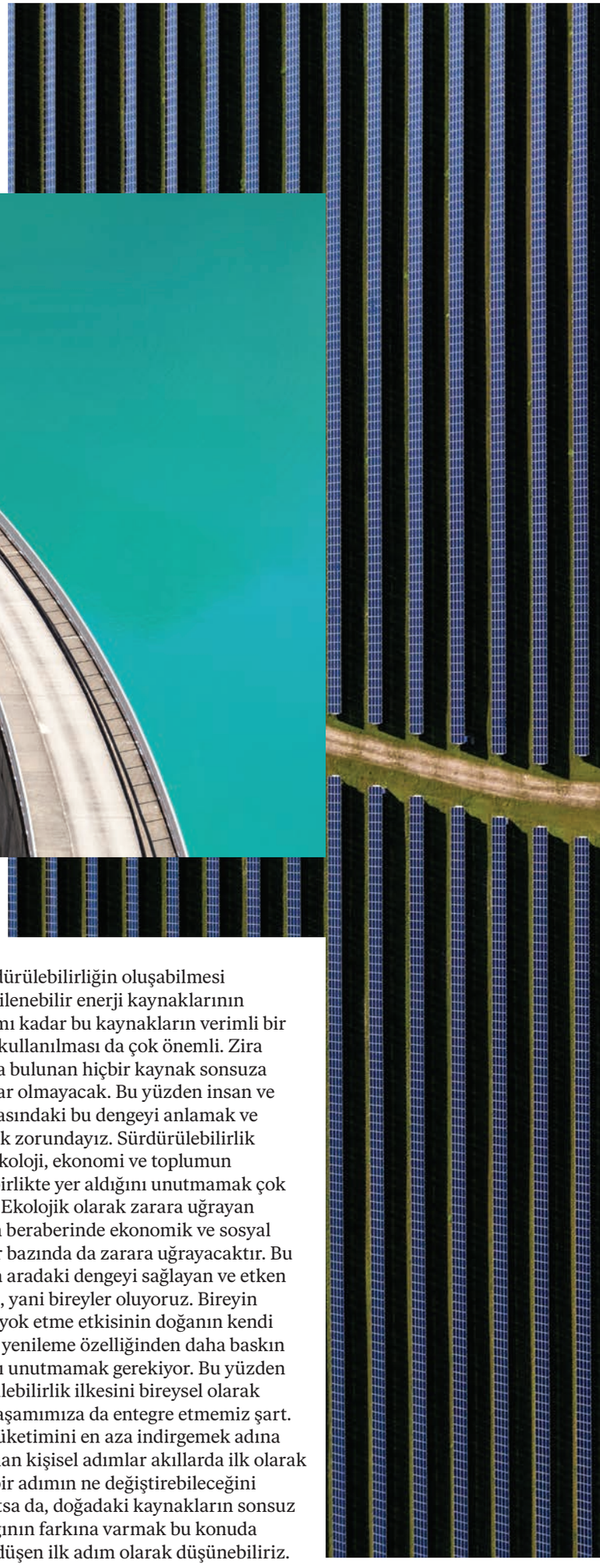

Sağ sayfada: Yenilenebilir güneş panellerinin kuş bakışı görünümü.

Diğer elektrik üretimi teknikleriyle kıyaslandığında bir rüzgar tribününün çevreye verebileceği zarar yok denecek kadar az. Aynı zamanda büyük gemileri yürütmek amacıyla bile rüzgar enerjisi günümüzde kullanılan bir teknik. Dünya geneline baktığımızda ise ne yazık ki yalnızca %2'lik bir dilim elektrik ihtiyacını rüzgar enerjisiyle karşılıyor.

Dünya elektrik ihtiyacının neredeyse beşte birini karşılayan, hidroelektrik santralleri ise Dünyadaki en büyük yenilenebilir enerji kaynakları olarak zirvedeki yerini koruyor. Suyun akış gücünü kullanarak enerji üreten hidroelektrik santralleri sera gazı salınımı yapmaması sayesinde dünyaya hiçbir zararı olmayan bir yeşil enerji çeşidi. Yer kabuğunda biriken termal enerjiden elde edilen bir diğer yenilenebilir enerji türü ise jeotermal enerji. Isı veya elektrik üretimi için kullanılan bu enerji türü yer altında birikmiş sıcak su, ısı, buhar ve gazlardan oluşuyor. Rüzgar ve Güneş enerjisinden farklı olarak jeotermal enerji devamlı olarak elektrik sağlayabilme özelliğine sahip.

Sürdürülebilirliğin oluşabilmesi için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı kadar bu kaynakların verimli bir şekilde kullanılması da çok önemli. Zira dünyada bulunan hiçbir kaynak sonsuza kadar var olmayacak. Bu yüzden insan ve doğa arasındaki bu dengeyi anlamak ve korumak zorundayız. Sürdürülebilirlik içinde ekoloji, ekonomi ve toplumun daima birlikte yer aldığını unutmamak çok önemli. Ekolojik olarak zarara uğrayan bir doğa beraberinde ekonomik ve sosyal koşullar bazında da zarara uğrayacaktır. Bu noktada aradaki dengeyi sağlayan ve etken olan biz, yani bireyler oluyoruz. Bireyin çevreyi yok etme etkisinin doğanın kendi kendini yenileme özelliğinden daha baskın çıktığını unutmamak gerekiyor. Bu yüzden sürdürülebilirlik ilkesini bireysel olarak kendi yaşamımıza da entegre etmemiz şart. Enerji tüketimini en aza indirgemek adına uygulanan kişisel adımlar akıllarda ilk olarak küçük bir adımın ne değiştirebileceğini sorgulatsa da, doğadaki kaynakların sonsuz olmadığının farkına varmak bu konuda bizlere düşen ilk adım olarak düşünebiliriz.

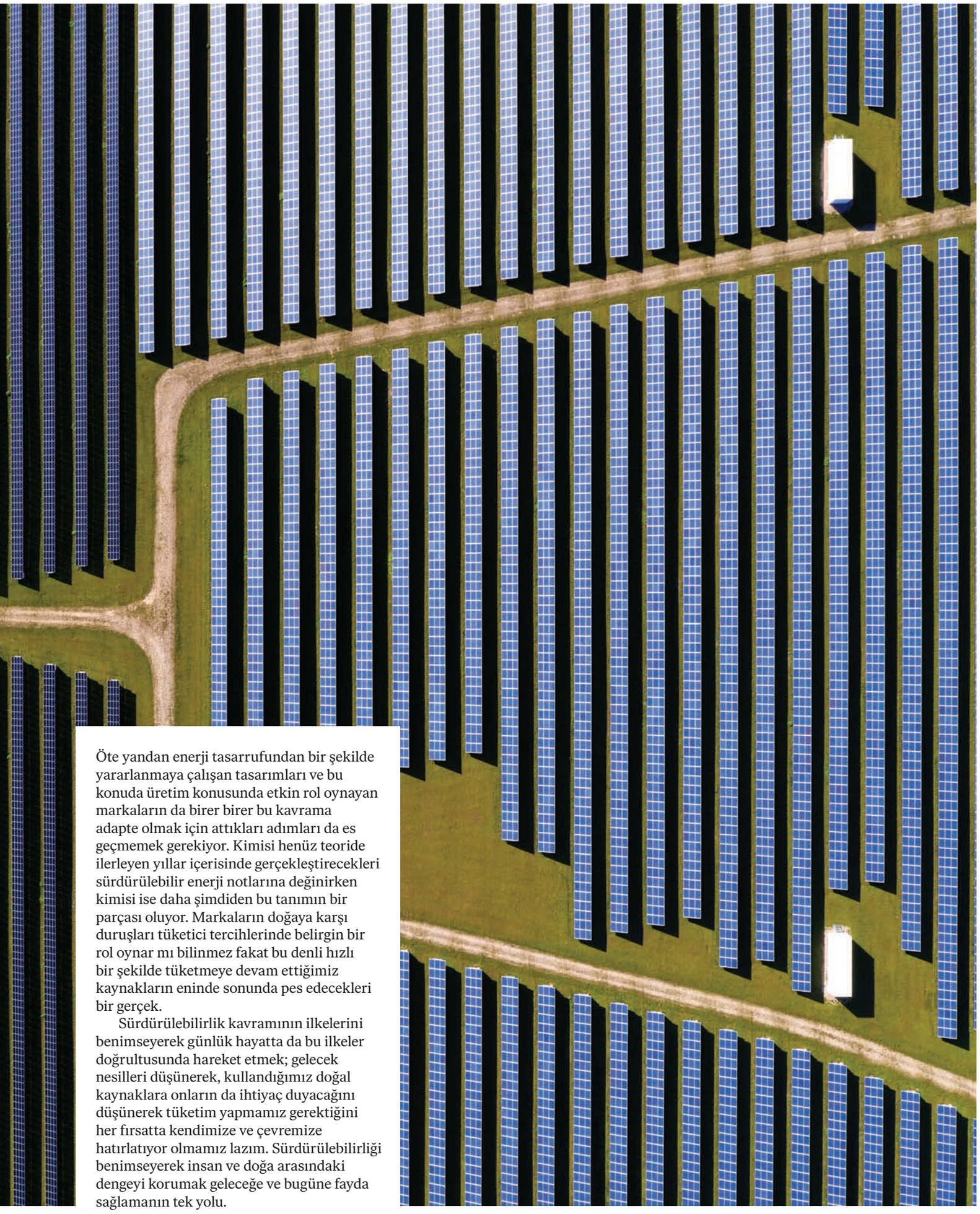

Öte yandan enerji tasarrufundan bir şekilde yararlanmaya çalışan tasarımları ve bu konuda üretim konusunda etkin rol oynayan markaların da birer birer bu kavrama adapte olmak için attıkları adımları da es geçmemek gerekiyor. Kimisi henüz teoride ilerleyen yıllar içerisinde gerçekleştirecekleri sürdürülebilir enerji notlarına değinirken kimisi ise daha şimdiden bu tanımın bir parçası oluyor. Markaların doğaya karşı duruşları tüketici tercihlerinde belirgin bir rol oynar mı bilinmez fakat bu denli hızlı bir şekilde tüketmeye devam ettiğimiz kaynakların eninde sonunda pes edecekleri bir gerçek.

Sürdürülebilirlik kavramının ilkelerini benimseyerek günlük hayatta da bu ilkeler doğrultusunda hareket etmek; gelecek nesilleri düşünerek, kullandığımız doğal kaynaklara onların da ihtiyaç duyacağını düşünerek tüketim yapmamız gerektiğini her fırsatta kendimize ve çevremize hatırlatıyor olmamız lazım. Sürdürülebilirliği benimseyerek insan ve doğa arasındaki dengeyi korumak geleceğe ve bugüne fayda sağlamanın tek yolu.

LINDA NOCHLIN'İN UYKUSUNU KAÇIRAN SORU

Yazı Elif Erdoğan

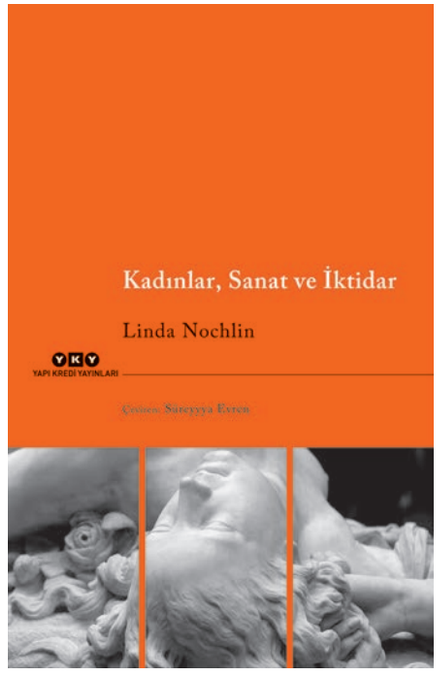

Üstte: Linda Nochlin, Philip Pearlstein'ın 1968 yılında düğün hediyesi olarak yaptığı *Portrait of Linda Nochlin and Richard Pommer* adlı tablosuyla.

Sizlerden bana en büyük sanatçıları listelemenizi istesem, bu listede muhtemelen hiçbir kadın sanatçı olmayacaktır. Elbette aklınıza Picasso, Van Gogh, Renoir, Cézanne, Monet, Dali, Michelangelo ve belki bir de tek Frida Kahlo gelir. En kötü ihtimalde ise bu tek kadın bile gelmeyebilir. Neden? Çünkü sanat benzersiz bir şekilde beyaz, Batı ve erkek. Bu fikir, içimizde derinden kökleşmiş ezelinden beri içimizde yer etmiş durumda. Linda Nochlin, ARTnews'in Ocak 1971 tarihli sayısında yayımlanan ünlü makalesi aracılığıyla bize, kadının erkeklere ayrılmış sanatsal alandan hızlı bir şekilde çıkarıldığını açıklıyor: Kadın bir sanatçıdan çok ilham perisi olarak görülüyor.

Bir galericinin masumane sorusu

29 Ekim 2017'de hayata gözlerini yuman ve feminist sanat tarihindeki en büyük seslerden biri olarak kayda geçen Linda Nochlin, 1971 yılında yayımladığı "Neden hiç büyük kadın sanatçı yok?" başlıklı yazısıyla büyük etki yaratmıştır. Bu yazıyı oluşturmasına vesile olan olaylar silsilesi ise şu şekilde gelişmiştir. İyi niyetli bir galeri sahibi, bir sonraki sergisinin kadın-erkek eşitliğine saygı göstermesini hedefler. Bu bağlamda sergilemeyi planladığı erkek sanatçıların ikonik parçalarına zaten sahiptir çünkü daha önce bu sanatçılarla çalışmıştır. Dehası bakımından parlak sayılabilecek bu erkek sanatçıların muadili ya da dengi olabilecek benzer niteliklerde kadın sanatçı bulmanın çok da zor olmayacağını düşünür. Ne var ki galeri sahibi cinsiyet kriterini devreye sokmasıyla aslında herhangi bir kadın sanatçının işinin diğer erkek sanatçıların işleri ile eş değer olmadığını fark eder. Ve samimi olduğu kadar naif de kabul edilebilecek bir şaşkınlıkla "Neden büyük kadın sanatçılar yok?" sorusunu sorar. Bu anekdot herhangi bir zamanda ve yerde gerçekleşmiş olabilir ama yine de tarihsel bağlama oturtmak gerekirse, yıl 1970'tir ve bahsi geçen galeri sahibinin adı Richard D. Feigen'dır. Soruyu arkadaşı Linda Nochlin'e sormaktadır. 19. yüzyıl realizminde uzman ve aynı zamanda bu akımı derinlemesine çalıştığı *Gustave Courbet'in Yapıtında Gerçekçiliğin Doğası ve Gelişimi* başlıklı bir tez ve iki referans kitabı kaleme almış olan sanat tarihçisi Nochlin'in aklını gecenin geri kalanı boyunca bu soru kurcalar. Arkadaşının sorusuna/ifadesine göre hem büyük kadın sanatçıların olmadığı anlamı çıkmaktadır hem de sinsi bir iddia ortaya konmuştur: Kadınların "doğal durumu" sebebiyle mi vaziyet böyledir; kadınlarda bir şeyler doğuştan, cinsiyetlerinden ötürü yanlış veya eksik olabilir mi?

Sağ üstte: *Kadınlar, Sanat ve İktidar,* YKY, 2020.

Zayıf cinsiyet sorunu ve sanat eğitimi almanın imkansızlığı

"Bu tür bir sorunun ardında, penis yerine rahmi olan insanların önemli herhangi bir şey yapamayacaklarını ortaya koyan bilimsel olarak ispatlanmış kanıtlardan tutun

Üstte: Artemisia Gentileschi, *Judith Beheading Holofernes* 1612-13, tuval üzerine yağlıboya, 158,8 x 125,5 cm.

da, bunca yıldır erkeklerle neredeyse eşit konumda bulunmalarına karşın kadınların -üstelik birçok erkek de kendi dezavantajlı konumundan mücadele ederken- görsel sanatlarda hala nasıl olup da sıra dışı öneme sahip bir başarı elde edemediklerine şaşırmak gibi, görece açık görüşlü yaklaşımlara varıncaya kadar envaiçeşit varsayım yatmaktadır." (Nochlin 2020: 147)

Nochlin haksız değil. Geçmişte kadınlar, erkeklere verilene denk bir sanat eğitimi alma fırsatına sahip değildi. Hatta bazı istisnalar dışında 18. yüzyıla kadar sanat eğitimi almaları hayal bile edilemezdi. İstisnalara örnek olarak Lavinia Fontana (1552-1614) ve Artemisia Gentileschi'yi (1593-1652) örnek verebiliriz. Her biri ünlü ressam olan babalarının atölyelerinde eğitim gören Fontana ve Gentileschi İtalyan Rönesans'ının ünlü kadın sanatçılarıdır. Gentileschi aynı zamanda akademiye kabul edilen ilk kadındır ve yakın zamana değin, yapmış olduğu resimlerin çoğu babası ünlü ressam Orazio Gentileschi'ye atfedilmiştir.

18. yüzyıldan itibaren ise sınırlı bir şekilde de olsa kadınlar sanat eğitimi alabildiler. Kuşkusuz çıplaklığın ve vücut oranlarının araştırılmasına da hayır deniyordu. Gözlenmek yerine gözlemlemek isteyen kadının tutumu o zamanın ahlak anlayışına aykırıydı. Bu kısıtlamaların 20. yüzyılın başına kadar sürdüğünü hayal edin.

Biraz da yüzümüzü Doğuya, Anadolu coğrafyasına çevirelim. II. Abdülhamid döneminde Osmanlı'da sanat eğitimi için açılan ilk kurum 1882 yılında kurulan Sanayi-i Nefise'dir.[1] Önceleri sadece erkek öğrencilerin kabul edildiği bu okulun ilk müdürü Osman Hamdi Bey (1842-1910)'dir.[2] Kadınların sanat eğitimi alabilmesi ise

Sağ üstte: Mihri Müşfik, *Otoportre*, 1920, karton üzerine suluboya, 13 x 9 cm, Yapı Kredi Koleksiyonu.

bundan yaklaşık 20 yıl sonra, 1914'te açılan İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi ile gerçekleşir. Bilinen ilk kadın ressamlardan biri olan Mihri Müşfik Hanım (1886-1954)[3] bu okulun açılmasında önemli rol oynamış ve okul açıldıktan sonra bu kurumun müdürlüğünü de yapmıştır. Okul ilk yıl sadece resim dersi veriyordu. Daha sonra heykel dersleri de verilmeye başlandı. Buradaki derslere kadın modeller hamamlardan getiriliyor, erkek modeller yerine ise Arkeoloji Müzesi'nden getirtilen erkek torslarının kalıpları kullanılıyordu. Neden sonra yaşlı, sakat ve giyinik erkek modellerin okula gelebilmesi için izin

[1] Kurumun adı daha sonra sırasıyla Güzel Sanatlar Akademisi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olacaktır.

[2] Osman Hamdi Bey aynı zamanda Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) müdürlüğü yapmış, ardından bu kurumun devamı olan İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni kurmuş ve buranın ilk müdürü olmuştur.

[3] Mihri Müşfik Hanım Kadıköy'deki Rasimpaşa Konağı'nda, askeri tıbbiyede ders veren ve tıbbiye nazırı olarak bilinen Dr. Çerkez Ahmet Rasim Paşa'nın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Edebiyat, resim ve müzik ile oldukça ilgiliydi. Bir gün yaptığı bir resim II. Amdülhamid'e sunulur, padişahın takdirini alır ardından saray ressamı Fausto Zonaro'nun (1854-1929) öğrencisi olur. Sonra Paris'e gider, İstanbul'a döndüğünde ise İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulumunda yer alır.

Üstte: Müfide Kadri, *Bekleyiş*, tuval üzerine yağlıboya, 37 x 60 cm, Yapı Kredi Koleksiyonu.

alınabildi. Bu modellerden en bilineni Zaro Ağa'dır.

Anlatılanlara göre, Mihri Hanım, okul açıldığında (1914) önce kızlara bıyık takarak erkek model kılığına sokmuş. Ama bir süre sonra ortaya kadınla erkek arası garip formlar çıkınca bu sefer alçıdan erkek kalıpları ile resim yaptırmış öğrencilerine. Bu sefer de "Kızlar çıplak erkek heykellerine bakıyorlar" diye dedikodu çıkmış. Mihri Hanım çareyi sakat, çirkin ve ihtiyar erkeklere modellik yaptırmakta bulmuş. İşte Zaro Ağa bu dönemde modellik yapmış. (Elbette sakat ve çirkin kadrosundan değil, ihtiyar kadrosundan) Ancak bu iş kısa sürmüş. Zaro Ağa neden modellikten vazgeçtiğini kendi üslubuyla şöyle anlatmış: Kızlar hep bana bakıyorlar, gözlerini benden ayırmıyorlar, üstelik bir çubuk alıyorlar (perspektif oluşturmakta kullanılan kurşun kalemi kastediyor), onu uzatıyorlar. Sonra aha biyle göz kırpıyılar. Sonra başımı, yanağımı okşiylar. Buraya bah, beri bah dirler, hangisine bahayım bilmirem, hepsi de huriler gibi, bir iki dene olsa ne ise. Emme ben bu kadar kızı nideyim, aha gelemem vallah. (Hür 2011)

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nde pek çok kadın öğrenci yetişmiştir. Bu öğrencilerden biri, Müfide Kadri (1890-1912)'yi Rauf Yekta Bey[4] şu şekilde anlatır:

[...] Öyle sanıyorum ki, resim tutkusu Müfide'ye on yaşındayken gelmiştir. Suluboya ile yaptığı ilk eserlerini gördüğüm vakit, yaşına göre büyük yeteneğinden dolayı bu küçük ressamı, dilimin tüm gücüyle alkışlamıştım. [...] Yıllar geçtikçe Müfide'nin resimdeki başarısı doruğuna çıkıyordu. Bir rastlantı sonucu Müze Müdürü Hamdi Bey, gördüğü bir tablosu üzerine onunla ilgilendi. Müfide'nin yaratılışındaki yeteneği takdir eden Hamdi Bey, ona özel olarak ders verdi. O, âdeta kendisine bir halef yetiştirmek istiyordu. Emeği boşa gitmedi. (Toros)

Mihri Müşfik de Müfide Kadri de görece kalburüstü bir yaşam sürüyordu ve ikisi de kültürlü ailelerde yetişmişlerdi dolayısıyla diğer kadınlara göre daha kolay sanatla meşgul olmuştu. Buna rağmen Türk resim sanatı tarihinde isimleri pek çok erkek ressama göre nedense daha az duyulur. Kendince yol tutturup ilerleyince de işler çok değişmez. Neş'e Erdok'u ele alalım. Güzel Sanatlar Okulu ile Ecole Nationale Supérieur des Beaux-Art anlaşmalı iki okuldur, bu anlaşma ile Avrupa konkurunu kazanan kimi sanat öğrencileri Fransa'ya eğitime gidebiliyorlardı. Bu konkuru kazanıp burs alarak Fransa'ya giden ilk kadın Neş'e Erdok'tur. Neden daha önce hiç başka kadın öğrenci kazan(a)mamış olması da ayrı bir soru. "Türkiye bursuyla Paris'e gittim. Burs için sınav yapıldı, yirmi kişi girdik, tek kadın bendim ve kazandım" (Baloğlu 2010). Türkiye'ye döndükten sonra akademide resim bölümünde ilk kadın asistan da yine Erdok'tur.

Son örnek tekrar Batıdan, Bauhaus Mimarlık ve Tasarım Okulu'nda çeşitli konularda eğitim verilirdi: mimari, heykel, seramik, dokuma, metal, ciltçilik, duvar resmi, cam, dolap yapımı, tiyatro ve resim. Zayıf cinsiyete mensup kişilerin yani kadınların sadece dokuma, ciltçilik ve seramik/çömlekçilik derslerini almalarına izin verilirdi. Ancak, bir kadın metal sınıfına girmeyi bir şekilde başarıyor ve hatta o dersin öğretmeni oluyor: Marianne Brandt (1893-1983). Nitekim eserleri de 20. yüzyıl toplumunun dikte ettiği kadınlar için gündelik nesneler üzerine.

[4] Rauf Yekta Bey (1871-1935), bestekar, müzikolog ve neyzendir. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin ilk mezunlarından -daha sonra İnas Sanayi-i Nefise de okuyacak başka bir kadın sanatçı- Güzin Duran'ın da dayısıdır. (Güzin Duran (1898-1981), Mihri Müşfik (1886-1954), Ömer Adil (1868-1928), Ahmet Haşim (1887-1933) ve sonradan eşi olacak Feyhaman Duran'dan (1886-1970) dersler almıştır.)

Üstte: Neş'e Erdok, *Ortaköy*, 1997, tuval üzerine yağlıboya, 157x184 cm, Yapı Kredi Koleksiyonu.

Yanlış beyanat ve veri eksikliği

"Mesele şudur ki, bildiğimiz kadarıyla çok büyük kadın sanatçılar hiç çıkmamıştır, ama yeterince araştırılmamış ve değerlendirilmemiş bazı ilginç ve çok iyi kadın sanatçılar vardır; fakat aynı zamanda, biz ne kadar tersini arzulasak da hiç büyük Litvanyalı caz piyanisti ya da Eskimo tenis oyuncusu da çıkmamıştır. Vaziyetin böyle olması üzücüdür ama ne tarihsel veya eleştirel kanıtları manipüle etmek ne de tarihin şovenist erkekler tarafından çarpıtıldığı yolundaki ithamlar durumu değiştirmeyecektir." (Nochlin 2020: 149)

Biyografi yazarları, kadın sanatçılar üzerine yazılan biyografi yazılarının sayısını erkek sanatçılarınkiyle karşılaştırdıklarından özellikle az olduğunu keşfettiler. Bu veri eksikliği ile karşı karşıya kalındığında, durumun neden böyle olduğuna dair birkaç açıklama getirilmelidir.

Kadın sanatçıların payını ölçmenin önündeki ilk engel anonimliktir. Orta Çağda ve Rönesans'ta atölyeler babadan oğula geçerdi ve ana yönetici erkek olurdu. Bu sebeple de eserlere imza atan kişi sanatçı değil ki bu sanatçı belki yöneticinin kızı/kız kardeşi bile olsa, atölyenin yönetimini üstlenen usta olurdu.

İkinci engel: Kızlık soyadından vazgeçmek. Açıkçası, tabloyu yapan kişi bir kadınsa, tabloyu evlendiği adamın soyadıyla imzaladığı için kadın sanatçıya giden yolu izlemek oldukça çetrefilli bir iştir.

Ayrıca 18. ve 19. yüzyıllarda pek çok erkek, kadınların işinin üstüne yatmaktan çekinmedi. Bazıları imzaları değiştirme noktasına kadar gelmiştir. Örneğin en büyük sanat sahtekarlarından biri Walter Keane için durum buydu. Kendisi 1950'lerde büyük hüzünlü gözleri olan çocukların tasvir edildiği resimleriyle ünlü ve zengin olmuştur. Daha sonra bu eserlerin tümünün aslen karısı Margaret Keane'in olduğu ortaya çıkmıştır. Margaret, yıllarca taciz eden, sömüren kocasının gölgesinde kaldıktan sonra, ona hakaret ve iftira davası açmaya karar verir. Duruşma sırasında yargıç, gerçek ressamın kim olduğunu öğrenmek için ikisinden de resim yapmalarını ister. Margaret, mahkemede yaptığı resimle sanatsal açıdan diğer eserlerin de yaratıcısı olduğunu kanıtlar ve davayı kazanır.[5]

Sağ üstte: Marianne Brandt, *Kaffee und Teeservice*, 1924.

"Büyük" sanatçı sorunsalı

Ancak çok basit bir açıklaması ve bol miktarda kanıtı olan başka bir engel daha vardır: Önyargı. Akademik çalışmalar, cinsiyet eşitsizliğinin daha fazla olduğu ülkelerde erkek sanatçıların kadın sanatçılara göre fiyat farklarının da daha fazla olduğunu gösteriyor. Oxford Üniversitesi'nde finans profesörü olan Renée Adams, bu korelasyon önemli olanın sanatın kalitesi olmadığını gösteriyor diyor. Ona göre bu cinsiyet üzerinden yapılan ayrımcılıktır. (Adams 2017)

Sanat dehasının neye benzediğine dair kültürel anlayışımız hala ezici bir çoğunlukla erkektir. Bu inanış, Adams'ın 2017'de yürüttüğü ve özellikle varlıklı erkeklerin kadınların yaptığı sanata karşı daha az saygı gösterme eğiliminde olduğunu ortaya koyan bir çalışmasında da açıkça görülüyor. Bu çalışmada, 2.000 katılımcıdan bilgisayar tarafından üretilen ve kişilerin önüne rastgele kurgusal erkek ve kadın isimleri ile gelen resimleri derecelendirmeleri istenmiştir. Varlıklı erkekler, özellikle de yılda en az birkaç kez bir sanat galerisini ziyaret ettiklerini söyleyenler ve bu nedenle sanat alıcısı olma olasılıkları daha yüksek olanlar, sürekli olarak altında kadın sanatçı ismi gördükleri eserleri diğerlerinden daha düşük nitelikte olarak derecelendirmiştir.

[5] Bu dolandırıcılığın hikayesi daha sonra Tim Burton tarafından 2015 yılında *Big Eyes* filminde sinematik olarak uyarlanmıştır.

Üstte: Aliye Berger, *Güneşin Doğuşu*, 1954, tuval üzerine yağlıboya, 200 x 300 cm, Yapı Kredi Koleksiyonu.

Bir başka örneği 1950'li yılların Türkiye'sinden verelim: Aliye Berger[6]. 1954'te, Yapı Kredi Bankası 10. kuruluş yılında, AICA (Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Birliği) Kongresi nedeniyle Türkiye'de İş ve İstihsal konulu bir resim yarışması düzenler. Dönemin birçok ünlü ressamı yarışmaya katılır. Aliye Berger'in *Güneşin Doğuşu* isimli tablosu yarışmada birinci gelir. Türkiye'deki sanat çevrelerince, seçici kurulun yapmış olduğu değerlendirmenin sonucuna tepkiler oldukça sert olur. Örneğin Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun yarışma sonucuna o günlerde Cumhuriyet Gazetesi'ndeki köşesinden verdiği tepki şu şekildedir:

[...] Memleketimizin en değerli ressamlarından en aşağı bir düzinesini bir araya toplayan bu yarışmaya sadece gönül eğlendirmek için katılan bir bayan; Aliye Berger birinci oldu. [...] İkinci ve üçüncü dereceyi alan ressamlar mesleğin çeşitli çilelerini çekmiş, büyük fedakarlıklar pahasına meslekte tutunabilmiş kimselerdi. Onların derece alması kimseyi şaşırtmadı, ama birinci mükafat; başta, kazananın kendisi olmak şartı ile bütün ressamlarımızı şaşırttı. Ne yalan söyleyeyim ünlü sanat eleştirmecilerinin Akademi'deki beşinci kongrelerine katılamadığım için üzülüyordum, ama onlar arasında en önemlilerinden sayılanların ne biçim resimden hoşlandıklarını gördüğüm zaman, Akademi'deki konuşmaları kaçırdığıma hiç de üzülmedim. [...] Ünlü jüri sevimli sanatkarımızın ilk defa yağlıboya fırçasını eline aldığını duyduğu zaman herhalde çok sevinmiş ve; - Tevekkeli değil, henüz çocuk ruhunun tazeliğini saklayan bir tablo oluşu bundan ileri geliyor, demiş olmalıdır. Jüri eğer bu resimde bir çocuk elinin tazeliğini buldu ise çocuk resimlerindeki ressamca davranışı hiçbir zaman tatmamış demektir. (Eyüboğlu 1954)

Eyüboğlu burada açıkça Aliye Berger'in resmini beğenmediğini ve jürinin seçimini doğru bulmadığını dile getirse de, aslında isimler kapalı olduğundan jüri, tarafsız olarak eserler arasında ödüle en layık gördüğünü seçmiştir. Kaldı ki, ressamlık mesleğinin çilesini çekmemiş olması Aliye Berger'in tablosunun kötü olduğu anlamına mı gelir? Ayrıca resmi yapan bir erkek olsaydı Eyüboğlu'nun eleştirisindeki üslup bu şekilde mi olurdu diye insan düşünmeden edemiyor.

[6] Sadrazam Cevat Paşa'nın yeğeni, yazar Halikarnas Balıkçısı Cevat Şakir'in ve ressam Fahrünnisa Zeid'in kız kardeşi, seramikçi Füreya Koral ve tiyatro sanatçısı Şirin Devrim ve ressam Nejad Devrim'in teyzesi, ressam Cem Kabaağaç'ın halasıdır.

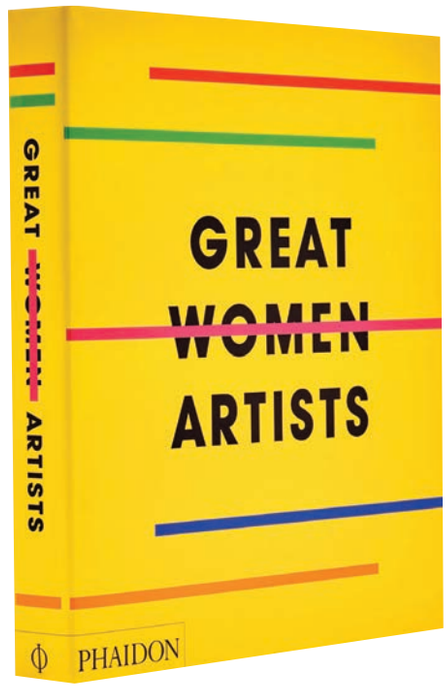

Sağ üstte: *Great Women Artists*, Phaidon, 2019.

Kadınların "ilham perisi" olarak indirgenmiş statüsü

20. yüzyıl sanatçılarından Camille Claudel, bu ilham perisi pozisyonundan oldukça etkilenmişti, öyle ki büyük aşkı Auguste Rodin'den ayrıldı. Yıllar sonra, Gisèle Halimi, Simone Weil, Simone de Beauvoir ve diğer önemli başka kadınlar da bu süreçten geçti ve ilham perisi olmanın ötesinde fark yarattılar. Bununla birlikte, oyun henüz kazanılmamıştır, çünkü ortak düşüncede, kadın hala ve her zaman, poz veren ve ilham veren, ancak bir şeylere ilişkin vizyonunu ifade etmek için asla fırçayı ya da kalemi eline almayan, vizyonu, dünya görüşü erkeğinkine kıyasla çok dar olan, büyüleyici bir kabuktan, bedenden ibaret olarak algılanmaktadır. İşte feminist sanatsal hareketin doğduğu yer tam da burasıdır. 20. yüzyılın sonlarında kadın sanatçılar bıkmıştır ve bu durumun bilinmesini istemektedirler. 1980'lerde bu istenci paylaşan birkaç kadın bir grup oluşturur: *Guerilla Girls* (Gerilla Kızları).

Bu posterde, Guerilla Girls, sanat dünyasının vicdanı olarak, ilham perisinin indirgenmiş statüsünü, Ingres'in *La grande*

Üstte: *Guerrilla Girls Review The Whitney*, 1987, kağıt üzerine baskı.

Odalisque (Büyük Odalık) fotomontajıyla kınamışlardır. Tablonun orijinalindeki kadın figürünün bir odalık olduğuna ve kadınların teslimiyetini sembolize ettiğine dikkat edin. Kadının kafasına yerleştirilmiş goril kafası bu isyanı temsil eder.

Sorunun baştan yanlış oluşu

Aslında soru baştan yanlıştır. Neden hiç büyük kadın sanatçı yok? sorusunun altında yatan varsayımları sorgulayacak hiçbir şey yapılmaz. Tersine tam da yanıtlamaya girişirken, sorunun içerdiği olumsuz imalar üstü kapalı da olsa pekiştirilir. Tartışma zeminini hafifçe kaydırıp şöyle demek de mümkün: "...kadınların sanatı için erkeklerinkinden farklı başka bir büyüklük tipinin mevcut olduğunu öne sürmek ve böylelikle hem biçime hem ifadeye dair nitelikleri farklı, kadınların durumunun deneyiminin özel karakterine dayanan, ayrı ve tanınabilir bir dişil üslubun varlığını doğru saymaktır". (Nochlin 2020: 147-148)

Her durumda, aslında kadın sanatçılar ve yazarlar kendi dönemlerinin başka sanatçılarına ve yazarlarına birbirlerine olduklarından çok daha yakındırlar; kadınlıkları dolayısıyla daha yakın değildirler.

"Sorun kimi feministlerin kadınlığın ne olduğuna dair kavrayışlarından değil, daha çok sanatın ne olduğunu -genel çoğunluğun paylaştığı şekilde- yanlış kavramlaştırmalarından kaynaklanıyor: Sanatın bireysel duygusal deneyimlerin dolaysız, kişisel bir ifadesi, kişisel yaşamın görsel terimlere bir tercümesi olduğu şeklinde naif bir fikre sahipler. Sanat hemen hiçbir zaman böyle değildi, büyük sanatsa asla böyle bir şey olamaz." (Nochlin 2020: 149)

Sağ üstte: *Guerrilla Girls, 2019, Auckland Art Gallery Toi o Tāmaki, Yeni Zelanda.* Fransızca savaş, mücadele anlamlarına gelen *guerilla* yani gerilla kelimesinin *gorilla*'yı çağrıştırdığından grup maske olarak goril yüzleri kullanıyor.

Aslında Türkiye'den kadın sanatçıların, kadının rolleri ve kimlikleri konusuna odaklanmaya başlaması ancak 1990'lardan sonra olmuştur. NY Times'daki bir yazısında Suzan Fowler günümüzde Türkiye'deki kadın sanatçılar erkek egemen bir toplum tarafından dışarıda bırakılmış hissediyorlar mı? sorusuna insanların "hem evet hem de hayır" yanıtını verdiğini, bazılarının kadın sanatçı teriminin bile gettolaştırma olduğunu düşündüğünü, bazılarınınsa kadın olmasının sanatla uğraşmasını sağladığını belirttiklerini söylüyor. (Fowler: 2011)

Uzun başlığıyla Ekim 2019'da yayımlanan *Great Women Artists: The 400 Most Important Female Artists Over the Last 500 Years*[7] adlı kitap sanat tarihinde kadın sanatçıların varlığını, gücünü ve başarısını belgeleyen en büyük çalışmalardan biri olarak görülüyor. Kitabın başlık tasarımında dikkate değer bir nokta kadın kelimesinin üstünün çizilmesinde. *Great Artists* (Büyük Sanatçılar) ifadesiyle kadın olmanın burada ilgisiz olduğu vurgulanmış ve aslında sanat dünyasında da hakim olan cinsiyet eşitsizliği problemine dikkat çekilmiş.

İşte belki de bu yüzden soru baştan yanlıştı. Neden hiç büyük kadın sanatçı yok sorusu yanıtlamaya her çalışıldığında eksik bir şeyler kalacak. Bu yüzden belki de soruyu şu şekilde sormalıyız: Günümüzde kadınların sanattaki güçlü ama az görünür varlığını hatırlamaya, görmeye ve takdir etmeye neden ihtiyacımız var?

[7] Kitabın adı "Büyük Kadın Sanatçılar: Son 500 Yıldaki 400 Önemli Kadın Sanatçı" olarak Türkçe'ye çevrilebilir.

Margaret Howell smokiniyle Prenses Diana, 1984.

CİNSİYETSİZ GARDIROP

Yazı Aslin Kumdagezer

The Row, 2021 İlkbahar koleksiyonu.

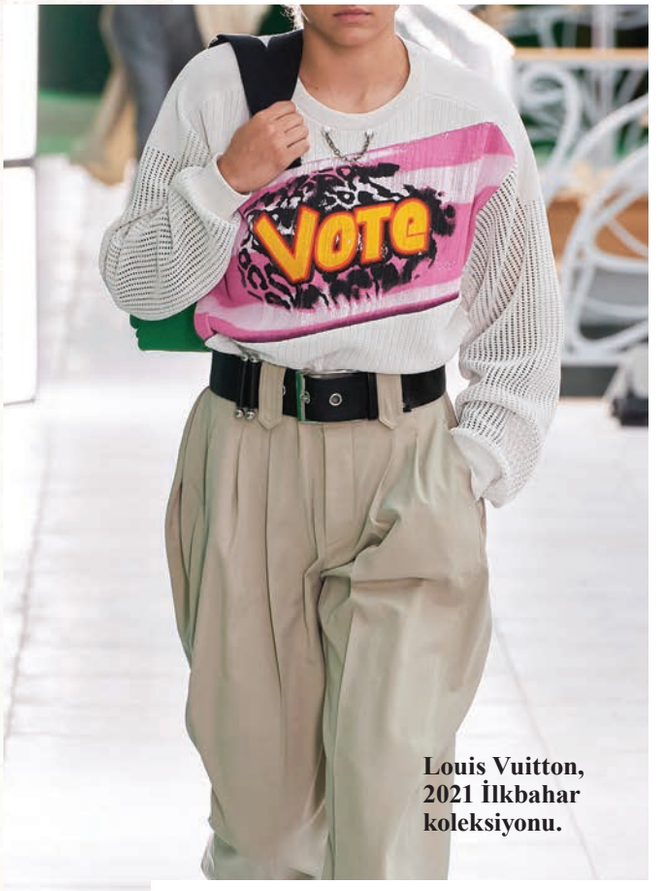

Louis Vuitton, 2021 İlkbahar koleksiyonu.

2000'de yeni milenyuma girmenin heyecanıyla, *sex sells* kampanyası tüm markaların marketing mottolarına ekleniyor. 2003'te provokasyonun gücü adına Tom Ford, Mario Sorrenti ve günün Vogue Paris editörü Carine Roitfeld masanın etrafında oyunu görüp artırmanın yollarını tartışıyor. Sonuç, Carmen Kass'ın Gucci logosunu en beklenmedik yerde gösterdiği ve erkek bir modelin yakın mercekten logoyu incelediği erotizm sınırlarını zorlayan hatta İngiltere'de yasaklanan bir reklam kampanyası. 17 yıl ardından bu reklam kampanyası belki de bugün ilk yayınlandığı tarihten çok daha fazla yankı uyandırıyor ve acaba ne düşünerek bu kampanyayı basabilmiş dedirttiriyor. Zira virüsle tetiklenen düşünce şeklimiz ve eşitlik arayışımız ana akım mecraları harekete geçiriyor. Ve moda dönemin düşüncelerini geniş merceklerden yansıtmaya başlıyor.

Cinsiyetsiz tasarımlar son birkaç yıldır niş tasarımcıların dikişini tutturuyor zira cinsiyet eşitsizliği moda tarafında XY kromozomunu olumsuz etkiliyor. Öyle ki kadın koleksiyonları uzun zamandır erkeğin gardırobundan ödünç alıyor ve bu durum garip bakışlara odak olmanın yerine

övülüyor. Smokin giyen kadın *femme fatal* sıfatıyla ilahileşiyor. *Boyfriend jean* ve *shirt* aheste seksiliğin sembolü oluyor. Kadın sosyal mertebede ilk defa erkek karşısında bir sıfır öne geçiyor ve her iki koleksiyon dahilinde utanmadan giyinebiliyor. Madalyonun diğer tarafında erkeğin kıyafet ritüelleri hep aynı nakaratı tekrarlıyor ve normlardan biraz dışarı çıktığında maskulenliğinden ödün verdiğinden alay konusu oluyor. Fakat baş aşağı giden 2020'de bazen gerekli parçalar yerine oturuyor ve yapbozun son parçasını elinde tutan Gucci'nin kreatif direktörü Alessandro Michele, 2013'te Tom ve ekibinin attığı adımı baş aşağı çeviriyor. İtalyan tasarımcı, 2015'te *maison*'un iplerini devraldığından beri sınırları doğru tarafa itiyor. 22 Temmuz'da lüks lideri koleksiyonlarına cinsiyetsiz bir kapı açıyor. Marka, yılın ortasını biraz geçe "Gucci MX" adını verdiği web sitesinde yeni "cinsiyetsiz" alışveriş kategorisini başlatıyor. Kıyafetlerle olan ilişkimizin aslında vücudumuzla, tavırlarımızla ve haliyle kim olduğumuzla alakalı olduğunu söyleyen sitenin manifestosu, bu alakanın tüm ön yargılardan arındırılırmış olması gerektiğini savunuyor. 2021 koleksiyonlarından itibaren marka *styling*'leri için *gender neutral* (cinsiyet ayrımı gözetmeyen) modeller seçip cinsiyet ayrımı yapmayan kombinler sunacağını açıklıyor.

Gucci, Sonbahar/ Kış 2020-2021, Milano Moda Haftası.

Sosyal dogmalarımızı kırmamız uzun sürüyor zira ilk cinsiyet ayrımı gözetmeyen modadan bahsetmemizin üzerinden yıllar geçmesine rağmen hala perakende mağazalarda kadın ve erkek bölümlerini arıyor, alışılmadık siluetlere burun kıvırıyoruz. Gucci'nin bu atılımı biraz daha klasik markaların vizyonunu açmak ve kreatif sektörün kural tanımaz kurallarını yeniden yazmak için öncü oluyor. Gucci MX markanın tüm kategorilerini kapsıyor ve cinsiyet ayırmaksızın tüm bedenlerde üretiliyor. Marka, cinsiyetsiz gardırobunun ardından moda takviminin 52 sezonluk koleksiyon yaptırımlarına da veda edeceğini ve daha sürdürülebilir bir tavır takınacağını açıklıyor. Günün sonunda, 2020 biterken eskiye dönüş biraz geleceğe dönüş tadında yaşanıyor. Belki de yeni yıl, daha az yargıladığımız, istediğimiz gibi istediğimizi giyindiğimiz ve sadece bu kararlar yüzünden yargılanmadığımız, dışarıdaki kadar içeridekine de değer verebildiğimiz kadınların smokin, erkeklerin feminen tasarımlar giyebildiği ve sürdürebilirliğin düşünüldüğü bir zamanı beraberinde getirir. Geleceğe bakan küremiz biraz buharlandığından, kehanetlerimiz yarım kalabilir zira, Gucci MX atılımı ve sizin web sitesinden olası alışverişleriniz öngörülerimizi şu andan itibaren doğru çıkarıyor.

Louis Vuitton, 2021 İlkbahar koleksiyonu.

ORGANİK KIŞ RİTÜELİ

Editör Aylin Kumdagezer Fotoğraflar Emre Kapçak

Monogram detaylı yün eldiven Louis Vuitton'dan

1970'lerden ilham alan deri beret cap, Dior'dan

Kırmızı siyah detaylı atkı Vakko'dan

Ekose desenli atkı, Hermès'ten

Açık gri kulaklık Vakko'dan

Gri kaşmir bere Louis Vuitton'dan

MÜCEVHER ENTEGRASYONU

Yazı Kristin Fındıkoğlu

Vogue dergisinin 1969 yılına ait moda çekiminde modelin giydiği Marie McCarthy & Larry Aldrich imzalı tunik takım, Calderon marka bir kemerle tamamlanıyor.

Giysileri doğru mücevherlerle tamamlayabilme yetisi, stillerde her zaman ekstra bir eforun göstergesi oldu. Bu tezi biraz açacak olursak, günlük hayatta sabah giyinirken kıyafet seçimine ayrılan kısıtlı zamana ekstra bilinmeyenler eklemekle kalmayıp, ayrıca mücevherleri giyilenler ile uydurmak için harcanan çabadan bahsetmekteyiz. Açık konuşmak gerekirse, günlük bazda mücevherlere sahip olmak kadar, bu zamanı yaratabiliyor olmak da büyük bir lüks olarak kabul edilebilir. Bu noktada, moda markalarının Sonbahar-Kış 2020 koleksiyonlarında sunduğu bazı pratik öneriler mevcut. Aklın yolunun bir olduğunu kanıtlayan koleksiyonlardaki ana fikir, mücevherleri hazır giyim tasarımlarına entegre edebilmek üzerinden şekilleniyor. Bu, sadece müşterilere vakit ve nakit kazandırmakla kalmıyor aynı zamanda moda sektörünün yenilikle çalışan çarkına da katkıda bulunuyor. Zira sezon gereği giyim tercihleri büyük ölçüde fonksiyonalite üzerinden şekilleniyor. Moda markaları, mevsim normallerinin altındaki derecelerde, kalın giysilerin altında kaybolan mücevherleri görünür kılma işini de kendi içlerinde halletmeyi seçerek, kendilerini sağlama alıyorlar.

Kıyafetleri doğru mücevherle tamamlayabilme pratiğini yeni sezonda hazır giyim tasarımları üzerinde deneyimleyen markalardan ilki Milano Moda Haftası'nda Bottega Veneta oldu. Markanın kreatif direktörlüğünü üstlendiğinden beri tasarımları şıklaştırmak için konformizmden ödün verilmesi gerekmediğini savunan Daniel Lee, Sonbahar-Kış 2020 koleksiyonu için de aynı fikirdeydi. Balıkçı yaka triko elbiseler tümüyle dantel veya payetle kaplanmış, yün olanların ise yakaları maksimalist altın zincirlerle süslenmişti.

Elizabeth Taylor'ın 1962 yılında Cleopatra filminde giydiği Fortuny marka elbisesi, altın yılan motifli bir zincir kemere sahipti.

Böylece giyecek kişi için ekstra mücevher seçme zahmeti de ortadan kalkmış oluyordu. İmza parça olarak tanımlanan tek parça iddialı mücevher kullanma prensibi, Bottega Veneta için yün elbiselerin yakalarına bir broş gibi yerleştirilen kalın zincirler yoluyla aktive ediliyordu.

Moda haftalarının Paris ayağında ise bu entegrasyon trendi birden çok markanın kapsama alanındaydı. Hedi Slimane'ın kreatif direktörlüğünü üstlendiğinden beri minimalist değerlerini rafa kaldıran marka, 70'lerin Paris burjuvası stilinden referans almayı bir sezon daha devam ettirme kararı almıştı. Pileli etekler, pelerinler ve yüksel belli pantolonlar odağında ilerleyen silüetlere entegre edilen mücevherlerden göze en çok çarpan, farklı modellerdeki altın zincir kemerler oldu. Değerli taşlar ile tasarlanan altın zincirler, kimi zaman bir takım elbisenin, kimi zamansa bir uzun elbisenin mücevher kontenjanından defileye dahil edildi. Slimane, dikkati dağıtmamak adına bu kemerlerin kullanıldığı "look"larda başka hiçbir mücevher kullanmayarak, odak noktasını bel hizasında tutmayı seçmişti.

Paris'te gerçekleşen bir diğer defile

Celine Sonbahar/ Kış 2020 koleksiyonunda 70'lerin silüetleri zincir kemerlerle vurgulanıyor.

Hermès'de ise, marka ile özdeşleşmiş bir bileklik, hazır giyim koleksiyonunda beklenmedik bir şekilde kullanıldı. Kreatif direktör Nadège Vanhee-Cybulski, markanın en çok satan deri bileklik lerinden Kelly'i, balıkçı yaka trikoların boyun bölümüne yerleştirerek, kış için uygun bir boynu saran kolye kullanımı öneriyordu. Moda tasarımcısı Jean-Charles de Castelbajac'dan ilhamla blok renklerin markanın natüralist paletine eklendiği tasarımlarının boyunlarını saran deri kolyeler günlük kullanımına modern bir alternatif sunuyordu. Güzel olan aynı zamanda kullanışlı olmalı mottosuyla her

Miu Miu Sonbahar/ Kış 2020 koleksiyonunda tasarımlardaki mücevher detayları.

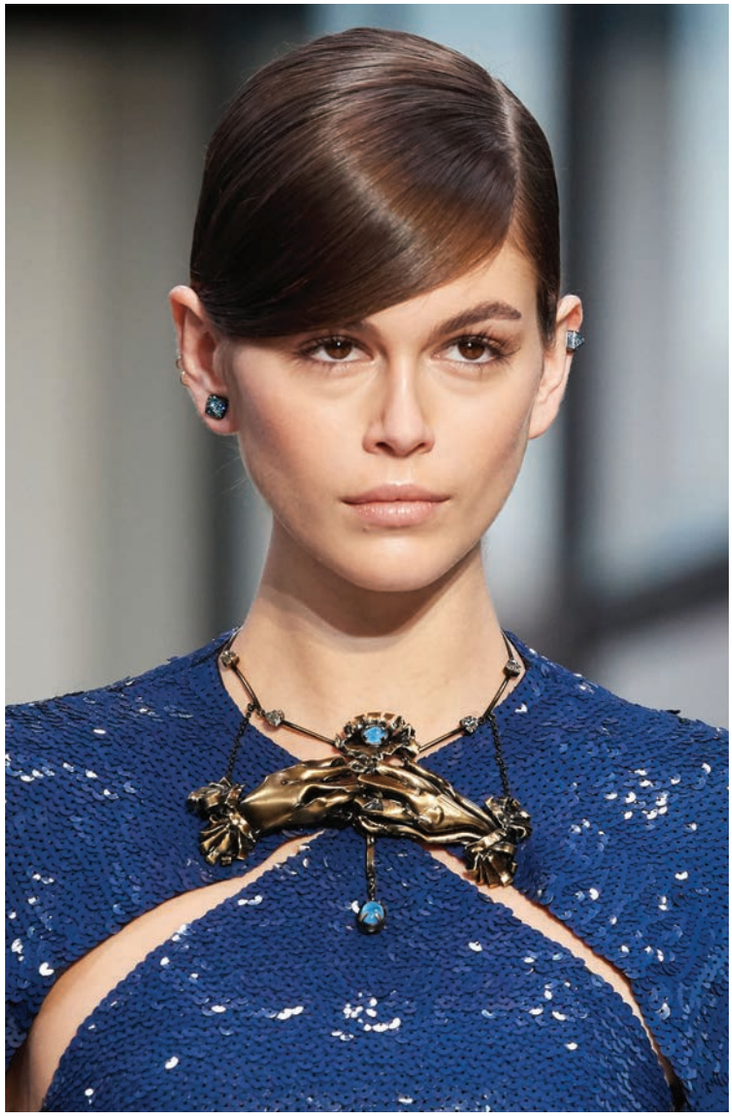

Valentino Sonbahar/ Kış 2020 koleksiyonunda gece elbiselerine dikilen kolyeler.

zamanki gibi giyilebilir bir koleksiyon tasarlayan Vanhee-Cybulski, tıpkı markanın Kelly ve Birkin model çantaları için olduğu gibi kazakları için de bir bekleme listesi oluşturmanın formülünü bu detay ile bulacak gibi görünüyor. Şehirdeki defilelerden bu trende son bir örnek vermek gerektiğinde ise finali Valentino ile yapmanın, markanın sunduğu örnekler kadar etkileyici olacağı kanaatindeyiz. Zira markanın pullu bluz ve tuvaletlerinde boyun bölgelerini tamamladığı sürreal gerdanlıklar, gündelik giyim dışında da bu entegrasyonun mümkün olduğuna dair en geçerli kanıt niteliğinde.

Yeni sezondaki örnekler, mücevher kullanımını optimize ederken, markalar el birliği ile müşterilerine zamandan kazandıracak önermelerde bulunuyor. Mücevherlerin, bir hazır giyim tasarımına dahil edildiğinde güçlerinden bir şey kaybetmedikleri, tam tersi orijinal bir fikir sunabildikleri bir gerçek. Bu trendin gerçek değerinin ise en çok kara kış günlerinde sabah kıyafet seçerken, sıcaklıktan ödün vermeden de şık olunabileceğini hatırlatan bu parçalardan biri ile gardıroplarda göz göze gelindiğinde anlaşılacağı kanaatindeyiz.

Hermès Sonbahar/ Kış 2020 koleksiyonunda balıkçı kazaklarına deri choker'ları ekliyor.

Bottega Veneta'nın yün elbiselerine entegre ettiği maksimalist zincirler.

AKTÜEL ETKİNLİKLER

Yazı Aylin Kumdagezer

PETRIT HALILAJ
Madrid
Kosovalı sanatçı Petrit Halilaj'ın çalışmaları ülkesinin yakın tarihi, bölgenin siyasi ve kültürel gerilimlerinin bir yansıması olarak tasvir edilebilir. Eserlerinde ulus ve kültürel kimlik gibi kavramları incelemek adına çocukluk anılarından ilham alan sanatçı, öznel deneyimlerini görsel sanatın bir parçası haline getiriyor. Toplum ve kültür arasındaki coğrafya odaklı diyalogları enstalasyonlarına adapte ediyor. 2013'te Venedik Bienali'nde ilk kez Kosova'yı temsil eden Halilaj'ın çalışmalarını 28 Şubat tarihine kadar Museo Reina Sofia'nın dijital platformunda ziyaret edebilirsiniz.

CLOUDS, ICE, AND BOUNTY: THE LEE AND JULIET FOLGER FUND COLLECTION OF SEVENTEENTH-CENTURY DUTCH AND FLEMISH PAINTINGS
Washington
27 Şubat tarihine kadar National Gallery of Art'ın dijital sanat platformu kapsamında gerçekleşen seçki, 17. yüzyıl Hollanda ve Flaman yaşamının izlerine değindiği gibi bu kültürünün zengin kesitlerine odaklanıyor. Lee ve Juliet Folger'ın kişisel koleksiyonundan seçilmiş eserlerin bir araya getirildiği serginin küratörlüğünü ise Marjorie Wieseman üstleniyor. Jacob van Ruisdael ve Salomon van Ruysdael'in manzaraları, Jan van Goyen ve Adam van Breen'in kış sahneleri, Reinier Nooms ve Simon de Vlieger'in deniz manzaraları tek bir çatı altında toplanıyor. Ek olarak, Hollanda ve Flaman kültürünün portreleriyle birlikte kompozisyon ve teknik kuramları çeşitlendiriliyor.

Sanal müzelere ve bilet fiyatlarına www.artsandculture.com adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

I AM HERE: HOME MOVIES AND EVERYDAY MASTERPIECES
Toronto
Herhangi bir olayı ya da durumu paylaşmak içgüdüsel bir durum olabilir mi sorusuna geniş bir perspektiften bakan Art Gallery of Ontario'nun *I Am Here: Home Movies and Everyday Masterpieces* seçkisi, insanlığın mağara duvarlarına resmettiği ilk çizimlerden sosyal medyada paylaştığımız fotoğraflara varıncaya kadar ''buradayım'' demenin farklı versiyonlarına değiniyor. Videolar, günlükler, fotoğraflar, sosyal medya gönderileri ve mektupların izinde gündelik yaşamı besleyen paylaşma hissiyatını evrensel ihtiyaç olarak açıklayan seçki aynı zamanda Patti Smith, Andy Warhol, Arthur Jafa ve Mary Pratt gibi isimlere de yer veriyor. Öte yandan Picasso'nun 1901 ve 1904 yılları arasında yalnızca mavi tonların ağırlıkta olduğu *Blue Period* eserleri de seçkiye katılıyor. Farklı zaman dilimlerinde yetmişten fazla kişisel kayıtları bir araya getiren sergi bu bağlantıda ırk, cinsiyet veya milliyet gözetmektesiniz hepimizin paylaşımlarında bulunan benzerliğe değiniyor. Farklı özelliklere sahip olsak bile hepimizin paylaşma konusunda bir noktada buluşabileceğimizi savunan serginin son gösterim tarihi 31 Ocak.

GOYA
Basel
Fondation Beyeler, 23 Ocak'a kadar saray ressamı ve modern sanatın öncülerinden bir tanesi olan Goya'ya yer ayırıyor. İspanya dışında sanatçıya adanmış önemli sergilerden biri olan seçki, sanatçının rokokodan romantik döneme kadar uzanan altmış yılı aşkın sanat kariyerine odaklanıyor. Gerçek ile fantezi arasındaki gizem Goya'nın eserlerinde göze çarpan akıl ve mantıksızlığın, rüya ve kabusların drama geçişlerine işaret ediyor. Yetmişin üzerinde bir araya getirilen eseri ile izleyicileri güzel ve anlaşılmaz olana yönlendiren *Goya* öte yandan sanatçının çizim ve baskılarını da sunuyor. Bu özel sergi için Madrid'deki Museo Nacional del Prado ile iş birliği içerisinde giren Fondation Beyeler, Goya'nın *Witches' Sabbath* çalışmasını da bu sergiye dahil ediyor.

KONSTANTIN KUZNETSOV
Moskova
1863 yılında tüccar bir ailenin oğlu olarak doğan Konstantin Kuznetsov 30'lu yaşlara geldiğinde sanatçı olmaya karar veriyor. 1896'nın Paris'ine giden sanatçı burada daimi bir şekilde katıldığı sergilerle, renk yeteneğine yansıyan duygusallığını çalışmalarında ifade ediyor. Lirizm nüansları arasındaki tat ve denge olarak tanımlanan sanatçı adına The State Tretyakov Gallery'de düzenlenen seçki, Kuznetsov'un Rusya ve Fransa etkisi altında şekillenen sanat bağlantılarına değiniyor. Sergi 14 Şubat tarihine kadar gösterimde.

STREETON
Sydney
Avustralya empresyonizm ile özdeşleyen Arthur Ernest Streeton adına düzenlenen önemli retrospektiflerden biri olan *Streeton*, Art Gallery of New South Wales'in dijital sergisinin bir parçası oluyor. Streeton'un kara ve deniz manzaralı eserlerinin Avustralya sanat tarihinde kalıcı izler bıraktığının bir kanıtı olan sergide, sanatçının 1890'larda Sydney Limanı'nın neşeli tasvirleri ve 1920'ler ve 30'lardan kalma pastoral çalışmalarına yer veriliyor. 150'den fazla parçanın gösterimde olacağı seçki aynı zamanda Streeton'un Mısır, İngiltere, İtalya ve Birinci Dünya Savaşı Fransa'sındaki uluslararası kariyerinden ilham alıyor. 100 yılı aşkın süredir sergilenmeyen eserleri ve özel koleksiyonlardan bir araya getirilen *Streeton* için son tarih 14 Şubat.

TOULOUSE-LAUTREC AND THE CELEBRITY CULTURE OF PARIS
Chicago
19. yüzyılın sonlarında gösterişli kabareleri ve dans salonları ile ünlü, Paris'in dışındaki Montmartre'i bohem kelimesinin somut hali olarak tanımlayabiliriz. Sanatçıların ve salonların birbirleriyle kıyasıya yarış içerisinde olduğu bu dönemde, poster afişlerinin bir reklam aracı olması da kulağa oldukça mantıklı geliyor. Bu posterin arkasındaki isim kim sorusunun cevabı ise, renkli ve canlı çizimleriyle sanatçıları en cazibeli şekilde tasvir eden Henri de Toulouse-Lautrec oluyor. The Art Institute of Chicago'nun dijital platformunda 31 Ocak'a kadar ziyaret edebileceğiniz seçki, Lautrec'in litografi alanında çalıştığı çeşitli sanatçıların posterlerine değiniyor. Lautrec'in kendine özgü tarzının yanında alışılmadık malzeme ve teknikleriyle dikkat çeken birçok eseri sergideki yerini alıyor.

RELATIVE VALUES: THE COST OF ART IN THE NORTHERN RENAISSANCE
New York
The Metropolitan Museum of Art, 16. yüzyıl Kuzey Avrupa sanatının bağlantılarına 62 eserden oluşan seçkisiyle değiniyor. Rönesans döneminde oluşturulan eserleri farklı teknik ve sistemler içerisinde değerlendirerek maddi bir öngörüde bulunuyor. Bir diğer deyişle, 16. yüzyılda bir goblenin maliyeti nedir sorusuna cevap arayan seçki aynı zamanda dönem itibarıyla belgelenmiş ve fiyatlandırılmış verilerin izinden gidiyor. 28 Şubat tarihine kadar ziyaret edebileceğiniz sergi, yüzyıla ait eserlerin maddi manevi her bir noktasını inceleyerek dönemin ihtişamını ortaya koyuyor.

PAULA REGO
Londra
Portekizli ressam Paula Rego adına düzenlenmiş en kapsamlı retrospektif Tate Britain'ın dijital platformunda. 1950'lerden beri figüratif sanatın yeniden tanımlanmasında kilit bir rol oynayan sanatçı aynı zamanda kadınların temsil edilme biçimleri konusunda da devrim yarattı. 2021 yılının Ekim ayına kadar ziyaret edebileceğiniz seçkide, sanatçının yaşam hikayesi anlatıldığı gibi çalışmalarındaki kişisel unsurları ve kökleri sosyo-politik bağlantılara değinerek aktarılıyor. Sergi aynı zamanda Rego'nun 100'den fazla eserine yer verirken kariyerinin farklı dönemlerine odaklanıyor.

Sanal müzelere ve bilet fiyatlarına www.artsandculture.com adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

LEE SEUNG TAEK
Kore
Multidisipliner sanatçı Lee Seung Taek, heykel sanatından enstalasyona varıncaya kadar geniş bir sanat yelpazesine sahip. Kore'de deneysel sanatın ilk nesil öncülerinden biri olan Taek ip, gazete ve taş parçaları gibi sıradan malzemelere sanat değeri katmasıyla biliniyor. Bu noktada, standart malzemelerle sanat eseri yaratma gayesinde olan çağdaş sanatçı adına düzenlenen seçkinin ev sahibi ise National Museum of Modern and Contemporary Art oluyor. 28 Mart'a kadar ziyaret edebileceğiniz sergi sanatçının enstalasyon, *objet d'art*, resim ve fotoğraf gibi çeşitli türlerdeki çalışmalarına odaklanıyor. Aynı zamanda var olan sanat kavramlarını ve kurumlarını sorgulamak için sonsuz deneyimler yapan Taek'in altmış yıllık kariyeri de sergiye ışık tutuyor.

WILLEM DIEPRAAM, 50 YEARS OF PHOTOGRAPHY
Amsterdam
Fotoğraf sanatı ile ilgilenmesinin yanı sıra karelerini farklı zaman dilimlerinde basım haline dönüştüren Willem Diepraam, 1970'lerde gazeteci kimliği ile biliniyordu. Daha sonra çektiği fotoğraflara sanat çizgileri ekleyen Diepraam, 2011 yılından bu yana Rijksmuseum'a çalışmalarını aktarmaya başladı. 10 Ocak'a kadar gösterimde olacak seçki ise sanatçının elli yıllık kariyerinde yer alan eski ve modern Hollanda kadrajlarını bir araya getiriyor. Sadece Hollanda sınırlarında kalmayan Diepraam'ın Karayipler, Afrika ve Güney Amerika'da da karelediği fotoğraflar sergideki yerini alıyor. Renkli görsellerin yanı sıra portfolyosunun en önemli çalışmalarından biri olan *Woman of Sahel* eseri de serginin öne çıkan noktalarından bir tanesi.

THE ORIGINS OF THE WORLD. THE INVENTION OF NATURE IN THE CENTURY OF DARWIN
Paris
19. yüzyıl itibarıyla çıkılan keşif yolcukları beraberinde dünyanın ne denli çeşitli olduğunu ve farklı canlı türlerine ev sahipliği yaptığını ortaya koydu. Dünyanın zaman içerisindeki dönüşümlerini bir bir keşfeden insanlık akabinde araştırmalarına hız katarak yaşamın ilk adımlarını ve nesli tükenmiş türlerin varlıklarına odaklandı. İnsan kökenini doğa ile ilişkilendiren Darwin ve Haeckel gibi bilim insanları ekosistem ile gelişmiş canlı türü arasında bir bağ kurabileceklerini düşündü. Dönem itibarıyla bir hayli zorlu geçen kanıt süreçlerinin izinde bu tezin yansımaları da sanat disiplinlerindeki yerini aldı. Hakikat ile kurmaca arasındaki ince çizgi ise 14 Şubat'a kadar Musée d'Orsay'de gösterimde olacak seçkinin bir parçası oluyor. Sergi bilim ve sanatın kesiştiği noktalarda gerçeklik ve hayal unsurlarının bir harmanı olarak sunuluyor.

YENİ YIL SKALASI

Hazırlayan Kristin Fındıkoğlu

Louis Vuitton
Sonbahar/Kış 2020

Yılbaşı ağacı süsü,
Cartier

Kitap, **Egon Schiele The Paintings, Taschen**

Clutch, **Toteme**

Saat, **Rolex**

Çizme, **Saint Laurent**

Kokulu bilezik,
Diptyque

Palto, **Khaite**

NOMOS
GLASHÜTTE

175 Years
Watchmaking
Glashütte

Club Sport. Made in Germany. The new sports version of the Club model is particularly robust, exceptionally water resistant, and equipped with a NOMOS bracelet. At work inside is the neomatik date caliber, DUW 6101, well-protected by the stainless steel case. This automatic timepiece is available now at Tevfik Aydin in Istanbul. More information here: tevfikaydin.com.tr and nomos-glashuette.com

TEVFİK AYDIN
Since 1889

ROLEX

YENİ OYSTER PERPETUAL

Oyster efsanesini başlatan saat olan Oyster Perpetual, Perpetual mekanizmayı su geçirmez bir kasayla buluşturan ilk Rolex'ti. Farklı renk ve rötuşlardaki yeni kadran seçenekleriyle bu saat, zamana meydan okuyan bir klasik olmayı sürdürüyor.

#Perpetual

OYSTER PERPETUAL 41

RHODIUM